T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BÖLGESEL KALKINMADA TURİZMİN ROLÜ: KASTAMONU ÖRNEĞİ

Nuray İPEK

Danışman	**Dr. Öğr. Üyesi M. Yunus ÇELİK**
Jüri Üyesi	**Prof. Dr. Muhsin HALİS**
Jüri Üyesi	**Doç. Dr. Serkan DİLEK**

KASTAMONU-2019

TEZ ONAYI

Nuray İPEK tarafından hazırlanan " **Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Kastamonu Örneği** " adlı tez çalışması aşağıdaki jüri üyeleri önünde savunulmuş ve **oy birliği** ile Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü **İktisat Anabilim Dalı**'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. Muhsin HALİS	.....
Jüri Üyesi (Danışman)	Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK	.....
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Serkan DİLEK	.....

10/09/2019

Enstitü Müdürü	Prof. Dr. Cevdet YAKUPOĞLU	.....

TAAHHÜTNAME

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildirir ve taahhüt ederim.

Nuray İPEK

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BÖLGESEL KALKINMADA TURİZMİN ROLÜ: KASTAMONU ÖRNEĞİ

Nuray İPEK
Kastamonu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İktisat Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK

Bölgesel kalkınma; bir bölgenin ekonomik istikrar ve refahı ile birlikte oluşmuş huzur ortamının bir sonucudur. Cumhuriyet döneminden itibaren jeopolitik konumunun da verdiği avantajlar düşünüldüğünde turizmin; ülkemizde giderek daha da önem kazandığı görülmektedir. Bu doğrultuda geliştirilen destekleyici politikalar sonucu GSMH içinde turizmin payı ciddi oranda artış göstermiştir. Bu da turizmin, ekonomik büyümeyi destekleyen bir değer olduğu gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Ve uygulanan politikalarla birlikte turizmin, bölgeler arası farklılıkları ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. Dolayısıyla her bölgenin, turizm sektöründen daha fazla faydalanmak, daha fazla ekonomik gelir elde edebilmek için yeni politikalara ihtiyaç duyduğu gerçeği oluşmuştur. TÜRSAB verilerine göre ülke gelir kalemleri içerisinde en büyük pay hizmet sektörüne ait olsa da turizmin de buradaki payı 2017 yılı için % 3,1 olarak görülmektedir.

Turizmin, bölgelerin ekonomik refahındaki rolü, bu refahın sürdürülebilirliği, turizmin bölgelerin kalkınmasına doğrudan ve dolaylı katkıların neler olduğu, araştırmanın temel amaçlarındandır. Bu doğrultuda Kastamonu ilinde yapılan anket çalışmasında da turizmin ilimiz ve bölgemiz kalkınmasında ki katkısı objektif değerlendirmeler sonucu tespit edilmeye çalışılacaktır.

Kastamonu ilinde işletmeler ve yerel halk ile gerçekleştirdiğimiz anket verilerine göre turizm, bölgeler arası gelir eşitsizliğinin dengelenmesi konusunda önemli rol almaktadır. Hükümet ve yerel yönetimlerin, çalışma ve planlamalarını bu doğrultuda yapmaları da bunun açık bir göstergesidir.

Anahtar kelimeler: Kastamonu, turizm, bölgesel kalkınma

2019, 135 sayfa

ABSTRACT

Master Thesis

THE ROLE OF TOURISM IN REGIONAL DEVELOPMENT: CASE STUDY IN

Nuray İPEK
Kastamonu University
Social Sciences Institute
Department of Economics

Supervising Professor: Dr.Öğr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK

Regional development, together with economic stability and prosperity in a region that peace is a result of our environment. When considered from the Republican era of geopolitical advantages that give tourism in our country it is seen as increasingly gained importanse. Supporting policies, the share of tourism in GDP results developed in this direction has insreased significantly. This tourism, it has revealed the fact that there is a value in promoting economic growth. And with the policies of tourism, regional disparities were targeted elimination. Thus each region, to benefit more from the tourism sector, the fact that has occurred needs new policies to achieve more economic output. TÜRSAB according to data from the largest share of the service sector in the country, though the share of tourism is also seen here 2017 as 3.1%.

Tourism, of the role of economic prosperity, sustainability of this prosperity, the development of the region's tourism direct and indirect contribution of what had happened, one of the main objectives of the research. In this regard, a survey conducted in Kastamonu province in the study of tourism in our city and our region will be studied to determine the contribution to the development objective evaluation results

According to the survey data we conducted with the local community and businesses in Kastamonu province, tourism plays and important role in balancing income inequality between regions. The fact that the government and local governments are doing their work and planning in this direction is a clear indication of this.

The Key Words: Kastamonu, tourism, regional development

2019, 135 pages

ÖNSÖZ

Türkiye'nin gerek jeopolitik konumu gerekse sahip olduğu kültürel zenginlikleri düşünüldüğünde günümüze kadar birçok medeniyetin varoluş, yaşayış ve yok oluşlarına tanıklık ettiği söylenebilir. Her medeniyet ayrı bir yaşam tarzı, ayrı bir kültürel zenginlik anlamına gelmektedir. Sahip olduğumuz bu kültürel zenginlikler hem bulunduğu çağa tanıklık edenlere hem de bizden sonrakilere bırakabileceğimiz adeta bir ''kültürel miras''niteliğindedir. Bu da sadece tarihi tanımak, kültürümüze sahip çıkmak, korumak, anlatmak ve aktarmakla mümkün olabilecektir.

Araştırmaya başlamadan önce başlangıç ve odak noktamın adı geçen tarihi kültür ve turizm zenginliklerine ulaşabilir mesafede olmasını istedim. ''Tanıtmak, anlamak ve aktarmak için önce tanımak gerekir.'' düşüncesiyle hareket ederek; Kastamonu ilinin ne derece kültür ve turizm potansiyeline sahip olduğunu ve Kastamonu'nun ekonomik kalkınma ve ilerleyişine ne derece tesir ettiği konusunda araştırmalarımı yoğunlaştırıp, bu konuda ilimizde faaliyet gösteren yerel medya kuruluşları ve yayınlarından, turizm gezginleri tarafından oluşturulmuş forumlardan, çeşitli makale ve internet kaynaklarından faydalandım.

Umuyorum yapılan bu araştırma, ilimiz kültür ve turizm zenginliklerinin tanınması, tanıtılması ve turizmin bir bölge için ne denli önem arz ettiği konusunda birilerine rehber olabilecektir.

Öncelikle tez konusunda, araştırılmasında, yönteminde, bilgilerini, tecrübelerini esirgemeyen tez danışmanım, sayın hocam Dr.Öğr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK'e ve tüm eğitim hayatım boyunca benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme, çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan değerli eşim Ahmet İPEK' e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Nuray İPEK

Kastamonu, Mayıs, 2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **Vİİ**
ABSTRACT ..... **V**
ÖNSÖZ ..... **Vİ**
İÇİNDEKİLER ..... **Vİİ**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **X**
ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **Xİ**
GRAFİKLER DİZİNİ ..... **Xİİ**
RESİMLER DİZİNİ ..... **Xİİİ**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **XİV**
1. GİRİŞ **1**
2. TURİZM VE TURİZMİN ETKİLERİ **3**
2.1. Turizm Kavramı 3
2.1.1. Ülkemizde Turizm 5
2.1.2. Ülkemizde Turizm Çeşitliliği 8
2.1.2.1. Yaz (Deniz) Turizm *9*
2.1.2.2. Termal (Sağlık) Turizmi *10*
2.1.2.3. Rafting (Akarsu)Turizmi *11*
2.1.2.4. Kış Turizmi *11*
2.1.2.5. Doğal (Yer Şekilleri) Turizmi *11*
2.1.2.6. İnanç Turizmi *12*
2.1.2.7. Spor Turizmi *12*
2.1.2.8. Kültürel Turizm *13*
2.1.2.9. Dağ Turizmi *13*
2.1.2.10. Yayla Turizmi *13*
2.2. Turizmin Günümüze Yolculuğu 14
2.2.1. Turizmin Doğuşu 15
2.2.2.Turizmin Gelişimi 16
2.2.3.Türkiye'de Turizmin Gelişimi 19
2.3. Turizmin Etkileri 22
2.3.1.Turizmin Ekonomik Etkileri 23
2.3.1.1.Turizmin Ekonomiye Doğrudan Etkileri *24*
2.3.1.1.1.Gelir(Parasal) Etkisi *25*
2.3.1.1.2.İstihdam (İş Alanı) Etkisi *26*
2.3.1.1.3 Ödemeler Dengesi(Döviz Girdisi) Etkisi 26
2.3.1.2. Turizmin Ekonomiye Dolaylı Etkileri *27*
2.3.1.2.1.Turizmin Altyapı Ve Üstyapı Etkisi *27*
2.3.1.2.2.Turizmin Bölgesel Gelişime Etkisi *27*
2.3.1.2.3.Turizmin Diğer Sektörlere Etkisi *28*
2.3.2. Turizmin Kültürel Etkileri 28
2.3.2.1. Turizmin Kültüre Olumlu Etkileri *29*
2.3.2.2. Turizmin Kültüre Olumsuz Etkileri *29*
2.3.3. Turizmin Siyasi Etkileri 30

2.3.3.1. Turizmin Olumsuz Siyasi Etkileri *30*
2.3.3.2. Turizmin Olumlu Siyasi Etkileri *31*
2.3.4. Turizmin Sosyal Etkileri 31

3. BÖLGESEL KALKINMA VE TURİZM 33

3.1. Bölgesel Kalkınma 33
3.1.1. Bölgesel Kalkınma Kavramı 35
3.1.2. Bölgesel Kalkınmanın Gereksinimleri 35
3.1.3. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Kapsamındaki Projeler 36
3.1.3.1. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) *36*
3.1.3.2. Doğu Anadolu Projesi (DAP) *37*
3.1.3.3. Konya Ovaları Projesi (KOP) *38*
3.1.3.4. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Projesi (DOKAP) *38*
3.1.3.5. Zonguldak, Bartın, Karabük Projesi (ZBKP) *39*
3.1.3.6. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi (YHGP) *39*
3.1.4.Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları 39
3.1.4.1. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Amacı *42*
3.1.4.2. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Görevleri *43*
3.1.4.3. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Yapısı *43*
3.1.4.4. Bölgesel Kalkınma Ajanslarının Turizme Katkısı *45*
3.2.Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Temel Araçları 45
3.2.1. Bölgesel Kalkınma Ajansları 46
3.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri 47
3.2.3. Konferans ve Fuarlar 47
3.2.4. Teknoparklar ve Teknoloji Merkezleri 48
3.2.5. Kültür Merkezleri 48
3.3. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma 49
3.3.1. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Uygulamaları 49
3.3.1.1. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Uygulamaları Öncesi *50*
3.3.1.2. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Uygulamaları Sonrası *50*
3.4. Bölgesel Kalkınma ve Turizm 52
3.4.1. Turizmin Bölgesel Kalkınma İçin Önemi 52
3.4.2. Turizm Kaynaklı Bölgesel Gelişme 53

4. KASTAMONU BÖLGESİNİN KALKINMASINDA TURİZMİN ROLÜ: ALAN ARAŞTIRMASI 54

4.1. Kastamonu Jeopolitik Konumu ve Özellikleri 54
4.1.1. Kastamonu İlinin Konumu 55
4.1.2. Kastamonu İlinin İklimi 55
4.1.3. Kastamonu İlinin Tarihçesi ve Özellikleri 57
4.1.3.1. Kastamonu İlinin Kültürel Özellikleri *57*
4.1.3.2. Kastamonu İlinin Ekonomik Özellikleri *58*
4.1.3.3. Kastamonu İlinde Tarım Ve Sanayi Faaliyetleri *61*
4.2. Kastamonu ve Turizm 62
4.2.1. Kastamonu'daki Turizm Çeşitleri 63
4.2.1.1. Kastamonu'da İnanç Turizmi *63*
4.2.1.2. Kastamonu'da Deniz Turizmi *66*
4.2.1.3. Kastamonu'da Yayla Turizmi *67*
4.2.1.4. Kastamonu'da Eko Turizmi *67*
4.2.1.5. Kastamonu'da Kış Turizmi *68*

4.2.1.6. Kastamonu'da Spor Turizmi *68*
4.2.1.7. Kastamonu'da Kültür Turizmi *70*
4.2.2. Kastamonu'da Milli ve Tabiat Parkları 72
4.2.3. Kastamonu'da Turizm Odaklı Tesisleşme 73
4.2.4. Kastamonu İlinde Turizme Talep 76
4.3. Kastamonu Anket Çalışması 77
4.3.1. Anket Çalışmasının Amacı 77
4.3.2. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı 78
4.3.3. Çalışmanın Sonucu ve Değerlendirilmesi 79
4.3.3.1. İşletmelere Yapılan Çalışmanın Bulguları Ve Değerlendirilmesi *79*
4.3.3.2. Halka Yapılan Çalışmanın Bulguları Ve Değerlendirilmesi *90*

SONUÇ VE ÖNERİLER 98

KAYNAKLAR 102

EKLER 107

EK A. KASTAMONU TURİZMİNE YÖNELİK OTELLERE YAPILAN ANKET FORMU ... 107
EK B. KASTAMONU TURİZMİNE YÖNELİK ANKET FORMU (HALK) 112
EK C. KASTAMONU İL TURİZM EYLEM PLANI 114

ÖZGEÇMİŞ 135

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Türkiye'nin turizm gelir ve giderlerinin yıllara göre dağılımı 6
Tablo 2.2. Beş yıllık plan göstergeleri 20
Tablo 2. 3. Türkiye'nin uluslararası turizmdeki payı 22
Tablo 3.4. Türkiye'deki kalkınma ajansları 41
Tablo 4.5. Kastamonu 2015 yılı dış ticaret dengesi 58
Tablo 4.6. En fazla ihracat yapılan ilk 7 ürün 60
Tablo 4.7. En fazla ihracat yapılan ilk 7 ülke 60
Tablo 4.8. Kastamonu'da yer alan tescilli kültür varlıkları 70
Tablo 4.9. Kastamonu ili tesis kapasitesi 74
Tablo 4.10. Kastamonu ili işletme belgeli tesisler 75
Tablo 4.11. 2011- 2015 yılları giriş yapan ve geceleyen turist sayıları 77
Tablo 4.12. Ilgaz'ın turizm potansiyelini yönelik düzenlemeler 86
Tablo 4.13. Kastamonu turizm'nin dar boğazları 88
Tablo 4.14. Kastamonu turizminin zayıf yönleri 88
Tablo 4.15. Görüşülenlerin yaş dağılımı 90
Tablo 4.16. Kastamonu ilinin tahmini gelir kaynağı 92
Tablo 4.17. Turist gelmesini talep etme durumu 93
Tablo 4.18. Kastamonu'ya daha fazla turist gelmesini isteme durumu 94
Tablo 4.19. Kastamonu ili turizm yerleri 94
Tablo 4.20. Turizmin Kastamonu'nun kalkınması için faydası 95
Tablo 4.21. Kastamonu turizminin gelişmesine katkı saglayan unsurlar 95
Tablo 4.22. Kastamonu turizminin önündeki darboğazlar 96

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1.Ülkemizde turizm çeşitliliği 9
Şekil 2.2.Turizm etkileri sınıflandırması 23
Şekil 2.3.Turizm etkileri sınıflandırması 25
Şekil 3.4.Bölgesel eşitsizliklerin nedenleri 34
Şekil 3.5.Türkiye'de uygulanan bölgesel kalkınma projeleri 36
Şekil 3.6.Doğu anadolu projesi (dap) illere dağılımı 37
Şekil 3.7. Kalkınma ajansları gerekliliği 40
Şekil 3.8.Bölgesel kalkınma ajanslarının kuruluş amaçları 42
Şekil 3.9.Bölgesel kalkınma ajanslarının yapısı 44
Şekil 3.10. Bölgesel kalkınma temel araçları ve nitelikleri 46
Şekil 4.11. Kastamonu'daki en büyük kurumsal beş fabrika 62
Şekil 4.12. Selçuklu ve çobanoğulları dönemi mimari eserleri 64
Şekil 4.13.Candaroğulları dönemi mimari eserleri 64
Şekil 4.14. Osmanlı devleti dönemi mimari eserleri 65
Şekil 4.15.Kastamonu milli ve tabiat parkları 72

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 2.1. İnsanların turizm seyahatlerindeki ulaşım tercihleri 3
Grafik 2.2. Türkiye 2017-2018 yılı 3-4-5-6. ayları turizm gelirleri 7
Grafik 2.3. Türkiye'de jeotermal kaynak dağılımı 10
Grafik 4.4. Otellerin faliyet süresi 79
Grafik 4.5. Otellerde çalışan personel sayısı 80
Grafik 4.6. Turistlerin ortalama konaklama süreleri 81
Grafik 4.7. Otellerde kullanılan tatil sistemleri 82
Grafik 4.8. Turizmin ülke ekonomisine katkısı 83
Grafik 4.9. Turistlerin en çok harcama yaptığı alanlar 83
Grafik 4.10. Kastamonu´ da gelişme şansı bulunan turizm türleri 84
Grafik 4.11. Ilgaz kayak merkezi hizmetleri 85
Grafik 4.12. Ilgaz kayak merkezinin mevcut durumu 86
Grafik 4.13. Ilgaz'da sunulan turizm hizmetleri 86
Grafik 4.14. İnanç turizmi potansiyelini arttırmaya yönelik düzenlemeler 87
Grafik 4.15. Kastamonu Turizminin Avantajları 89
Grafik 4.16. Kastamonu turizminin fırsatları 89
Grafik 4.17. Kastamonu turizmini tehdit eden unsurlar 90
Grafik 4.18. Görüşülenlerin meslek dagılımı 91
Grafik 4.19. Kastamonu'da yaşanılan süre 92
Grafik 4.21. Turizmin ülke ve bölge ekonomisine katkıları 93
Grafik 4.22. Kastamonu turizminin avantajları 96

RESİMLER DİZİNİ

Resim 4.1.Kastamonu İlçeleri 54
Resim 4.2.Kastamonu İlinin Konumu 55

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hâsıla
TÜRSAB	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
UNWTO	Dünya Turizm Örgütü
TDK	Türk Dil Kurumu
THY	Türk Hava Yolları
CIFFT	Uluslararası Turizm Filmleri Festivalleri Komitesi
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
EYOWF	Avrupa Gençlik Kış Olimpiyatları
BKA	Bölgesel Kalkınma Ajansları
ET	Erişim Tarihi
İHEB	İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
T.C	Türkiye Cumhuriyeti
TMTK	Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu
BBYKB	Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı
AB	Avrupa Birliği
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
DAP	Doğu Anadolu Projesi
KOP	Konya Ovaları Projesi
DOKAP	Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişim Projesi
ZBK	Zonguldak, Bartın, Karabük Projesi
YHG	Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
ÖİK	Özel İhtisas Komisyonu
KA	Kalkınma Ajansları
OSB	Organize Sanayi Bölgesi
NATO	Kuzey Atlantik Paktı
AKM	Atatürk Kültür Merkezi
KÖY	Kalkınma Öncelikli Yöre
AKTOB	Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
MÖ	Milattan Önce
YY	Yüz Yıl
WWF	Dünya Doğayı Koruma Vakfı
MS	Milattan Sonra

1. GİRİŞ

Gelişen ve sürekli ivme kaydederek büyüyen teknolojik dünya düzeni karşısında insanlar, iş stresinin üzerlerinde yarattığı baskı ve monotonluğu, tek düzeliği, bulundukları ortamı değiştirmekte ararlar. Yeni yerler görmenin kendilerine iyi geldiğini ve bunun kendilerini bir şekilde deşarj ettiğine inanırlar ki bu konuda birçok insanın da düşüncesi bu yöndedir.

Yani turizm oluşumundan söz etmek için başlangıç noktasını ‘’bir süreliğine yer değiştirme ve yeni yerler görme arzusu’’ alabiliriz. Bu arzuyu tetikleyen en önemli etkenlerden birisi; daha önce bir başkası tarafından gidilip görülmüş olan turizm bölgesinin kişi de uyandırdığı merak ve yine turizm bölgesinin kişide hafızasında bıraktığı anlık karelerdir. Örneğin; Denizli dediğinizde insanların aklına ilk olarak Pamukkale travertenleri gelirken, Nevşehir dediğinizde insanların kafasında peri bacalarının eşsiz güzelliği ve balon turları canlanmaktadır. Dolayısıyla insanlar, yapacakları turistik seyahatleri daha önce görmedikleri ve kendilerinde merak uyandıran bölgelere yapmak isteyeceklerdir.

Turizm bölge bazlı düşünüldüğünde sahip olunan kültürel zenginliklerin yarattığı ekonomi sayesinde, bölgeler için bir gelir kapısı oluşturmaktadır. Özellikle tarım ve sanayi gibi olanaklara yeterince sahip olamayan bölgeler için turizm adeta ‘’bacasız sanayi’’ niteliğindedir. Turizm sayesinde elde edilen döviz girdisi, kısa süreliğine de olsa turizmin yarattığı istihdam düşünüldüğünde işgücü açığının turizm sayesinde azaldığı ve buna bağlı olarak bölge refah ve gelir seviyesinin arttığını söylemek mümkündür.

Geniş çaplı düşünmek gerekirse yarattığı ekonomiden başka turizm; kişilere birçok etnik kültürle karşılaşma olanağı tanımaktadır. Bu karşılaşma sonrasında oluşan memnuniyet verici olumlu hava; hem ülkemizin yurtdışında ki imajını iyileştirirken hem de insanların bu olumlu durumu yakın çevresine aktarmasıyla birlikte kişilerde merak ve arzu uyandıracaktır. Dolayısıyla bu insanların her biri, ülkemiz için birer potansiyel turizm elçisi konumundadır.

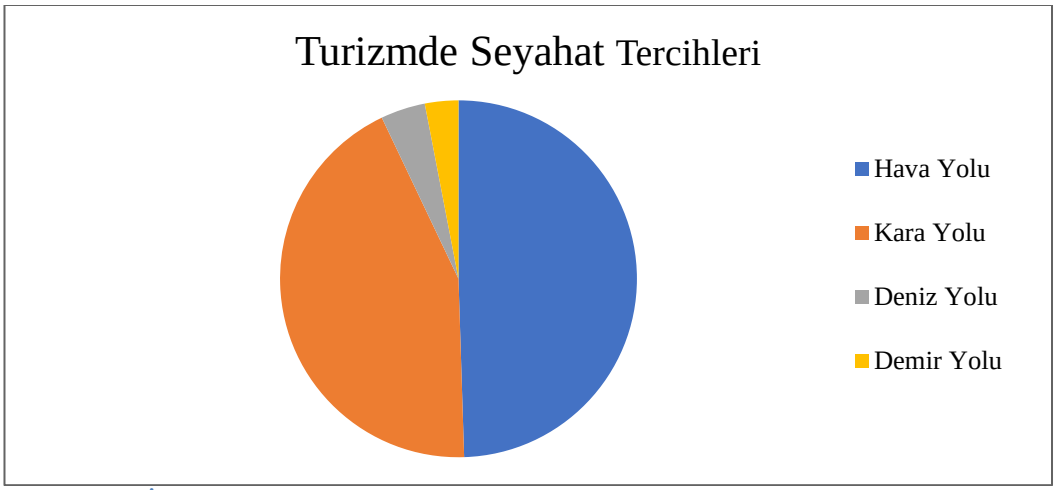
Araştırmanın ilk bölümünde göreceli bir kavram olan turizmin ne olduğu, bölge ve ekonomiye doğrudan ya da dolaylı olarak etkileri, faydaları var ise bunu korumanın ve arttırmanın yollarının neler olduğuna ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Son bölümünde ise turizmin; bir bölge için ne kadar önemli olduğu, etkin korunduğu ve kullanıldığında yarattığı ekonominin boyutlarından bahsedilmiştir.

2. TURİZM ve TURİZMİN ETKİLERİ

Turizmin, insanların yeni yerler görme arzusunun uyandırdığı merak sonucu bir süreliğine seyahat amaçlı yer değiştirmesi olarak ortaya çıktığından bahsedebiliriz. Kelime anlamı olarak turizm denildiğinde ilk akla gelen ‘‘gezmek’’ olsada; bir süre sonra ekonomik, sosyal, kültürel ve hatta siyasi birtakım kavramları da içerisine dâhil eden bir sektör haline gelmiştir. Bütün bu kavramlar kendi içerisinde ayrı bir öneme sahip olsalarda; turizmden bahsederken yarattığı ekonomik oluşumun üzerinde durmak ve fazlaca irdelemek gerekir.

2.1. Turizm Kavramı

Turizm, insanların maddi olanakları elverdiği sürece seyahat ve yer değiştirmeleri sonucunda oluşan ekonomik bir döngüdür. Sürekli ‘’seyahat’’ kelimesini kullandığımıza göre kuşkusuz büyük oranda ulaşım sektörüyle, kısmen de olsa teknoloji ile bağlantısından söz etmemizde bir sakınca yoktur. Teknolojide ki gelişmeye ayak uydurmakta zorlandığımız son zamanlarda ülkeler arası mesafeler, seyahat süreleri saat ile ifade edilebilir seviyelere gelmiştir (Durgun, 2006). Bu da insanların geçmişte ulaşım için harcadıkları günlerin hatta haftaların yerine, daha fazla yeni yerler görmelerine imkan tanımıştır. Aşağıda insanların turizm seyahatleri için çoğunlukla hava yolunu tercih ettiklerini gösteren bir grafik yer almaktadır.

Grafik 2.1.İnsanların turizm seyahatlerindeki ulaşım tercihleri (kaynak: dünya turizm örgütü (UNWTO)

Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) turizmi; ‘‘Kişilerin ikamet ettiği yer dışındaki bir yere bir yılı aşmamak üzere, boş zaman değerlendirme, iş veya diğer benzeri amaçlarla yaptıkları seyahat ve konaklama aktiviteleri” olarak tanımlamaktadır (URL-1, 2017).

Bütün bu faaliyetlerin en temelinde kuşkusuz insan yani ‘’turist’’vardır. Fransızca kökenli ‘‘touriste’’ teriminden gelen turist kelimesi, ilk olarak 1800 yılında Samuel Pegge (1773-1800) tarafından kullanılmıştır (URL-2, 2017).

Turizmin herkese göre farklı birer tanımı olabilir. Ancak bu tanımı yaparken birtakım unsurları kesinlikle içinde barındırmalıdır. Yer değiştirme, yeni yerler görme ve keşfetme arzusu gibi farklı bir ortam havası uyandırması gerekir. Örneğin; aynı bölge içerisindeki bir yeri gezmek, görmek turizm faaliyetinin tanımına tam olarak uymamaktadır.

Kampçı, günübirlikçi bu tarz küçük turizm seyahatleri için daha uygun birer ibaredir. Bir seyahatin turizm faaliyeti olarak değerlendirilebilmesi için belirli bir süreyi ifade etmesi gerekir ki bu süre de azami bir günden az olmamalıdır.

Türk Dil Kurumu (TDK) turizmi; Bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan, ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü olarak tanımlamaktadır (URL-3, 2018). Yapılan bu tanım turizmin, tüm hatlarıyla birlikte ifade değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Şöyle ki; turizm sadece bir seyahat, gezmeden ibaret değildir. Turizm, ekonomik olarak büyük bir gelir kapısıdır. Bu da bir takım yatırım ve çalışmaların zorunluluğunu doğurmuştur. Dolayısıyla turizm için yapılan her yatırım ve çalışmanın ekonomik beklentileri yapılan yatırım ve çalışmalarla paralellik göstermektedir. Bütün bu çalışmaların neticesinde ulaşılan turizm hedefleri, ekonominin yanında kültürel zenginliği de beraberinde getirmektedir. Ve bu da kültürümüzün yeni yerlere taşınması ve tanıtılması açısından son derece önem arz etmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının Türk Hava Yolları (THY) ile koordineli ve ortaklaşa yaptığı TURKUAZ filmi, 2016 yılında Avusturya başkenti Viyana’da gerçekleştirilen Uluslararası Turizm Filmleri Festivalleri Komitesi (CIFFT) toplantısında dünyanın en iyi turizm tanıtım filmi büyük ödülü ile onurlandırılmıştır (URL-4, 2016). Böylesi

önemli bir ödüle layık görülen ülkemizin turizme ne denli önem verdiği de buradan anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda turizm acenta ve kuruluşlarına da gerekli kolaylık ve desteğin sağlandığını söyleyebiliriz. ‘‘Bayram’’ gibi uzun soluklu tatil potansiyelinin olduğu dönemlerde, hükümetin tatil sürelerini bile uzatması bunun en basit örneğidir ki bu dönemlerde ülkenin çeşitli yerlerinde iç turizm faaliyetleri büyük oranda artış meydana gelmektedir.

Otel doluluk oranları yüzde yüz seviyesine yaklaşırken, ortaya çıkan ekonomik artış, geçicide olsa artan istihdam bölge ve ülke ekonomisi için can suyu niteliğindedir. Bu bölgeler de özellikle bu dönemlerde ekonomik rahatlık ve refahın üst düzeyde olduğu söylenebilir.

Turizm ile ilgili tanım ve bilgilendirmeleri bu şekilde yapılırken, ülkemizde turizm ve turizm faaliyetleri konusunda aşağıda birtakım bilgilere yer verilmiştir.

2.1.1. Ülkemizde Turizm

Türkiye, daha önce de bahsettiğimiz üzere jeopolitik olarak son derece önemli bir coğrafi konuma sahiptir. Kuzey yarım kürede ve dört mevsimi bir arada yaşayabilme iklimine elverişli olan ülkemizde her dönemde turizm ve turistik faaliyetlerden söz etmek mümkündür. Asya ve Avrupa arasında adeta bir köprü niteliğine sahip ülkemizde, her bölgenin de kendine münhasır özellik ve önemi bulunmaktadır. Akdeniz, Ege ve Karadeniz’e komşu olan ülkemizde turizm, genelde Akdeniz bölgesinde diğer bölgelere nazaran daha fazla yoğunluk göstermektedir. Özelikle; Antalya ve çevresinde yoğunlaşan turizm ve turizm faaliyetleri yaz aylarında bir hayli artış göstermektedir. Otel doluluk oranlarının yüzde yüze yaklaştığı bu dönemde turizm gelirleri, diğer aylara göre daha yüksek seviyelerde gerçekleşirken, bölge içerisinde ki istihdam ve refah seviyesinde de gözle görülür bir yükselme söz konusudur.

Bütün bu artı yönleri düşünüldüğünde turizmin sadece bölge için bir değer olmaktan öte, devlet içinde ayrı bir önem arz ettiğini söylemek yanlış olmaz. Çünkü gelişim maliyetleri çok düşük seviyelerde olan turizm; devletler için yeni vergi alanları

dolayısıyla yeni gelir kapıları anlamına gelmektedir. Oluşan bu vergi ve ek gelirler; gıda, inşaat ve beraberinde birçok sektör için hareketlilik oluşturarak ekonomik döngünün hızlanmasına katkıda bulunmaktadır.

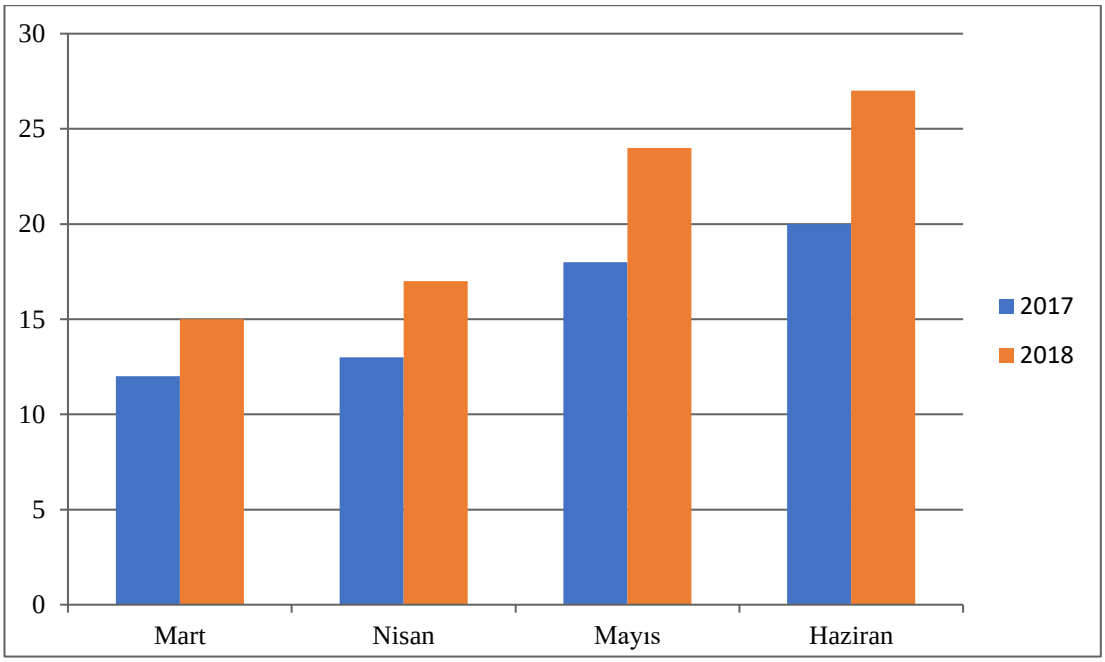
Tablo 2.1. Türkiye'nin turizm gelir ve giderlerinin yıllara göre dağılımı

	Toplam					
Yıllar	Gelen Ziyaretçi Sayısı	Çıkan Ziyaretçi Sayısı	Turizm Geliri	Ortalama Harcama	Turizm Gelirinin Gsyih İçindeki Payı (%)	Turizm Gideri
			(1000 $)	($)		(Milyon $)
2003	16 463 623	16 302 053	13 854 866	850	4,4	2 425
2004	20 753 734	20 262 640	17 076 607	843	4,2	2 954
2005	25 045 142	24 124 501	20 322 111	842	4,1	3 395
2006	23 924 023	23 148 669	18 593 951	803	3,4	3 271
2007	27 239 630	27 214 988	20 942 500	770	3,1	4 043
2008	31 137 774	30 979 979	25 415 067	820	3,3	4 266
2009	31 759 816	32 006 149	25 064 482	783	3,9	5 090
2010	32 997 308	33 027 943	24 930 997	755	3,2	5 875
2011	36 769 039	36 151 328	28 115 692	778	3,4	5 531
2012	37 715 225	36 463 921	29 007 003	795	3,3	4 593
2013	39 860 771	39 226 226	32 308 991	824	3,4	5 254
2014	41 627 246	41 415 070	34 305 903	828	3,7	5 470
2015	41 114 069	41 617 530	31 464 777	756	3,7	5 698
2016	30 906 680	31 365 330	22 107 440	705	2,6	5 050
2017	37 969 824	38 620 346	26 283 656	681	3,1	5 137

2018	46 112 592	45 628 673	29 512 926	647	3,8	4 896
2019	21 151 530	19 406 737	12 603 642	649	-	2 149

"Kaynak: https://www.ktb.gov.tr/. E.T 28.08.2019

Tablo 2. 1' de Yıllara göre Turizm gelirleri ve giderlerinin yanında bazı veriler paylaşılmıştır. Tabloya göre 2018 yılında 29. 5 milyar dolar turizm geliri elde edilmiştir. Turizm gelirinin %81, 42 si yabancı ziyaretçilerden, %18, 58'lik kısmı Yurtdışında ikamet eden vatandaşlardan elde edilmiştir. Türkiye Turizm gelirlerinde Dünyada 14.sırada yer almakta iken Ülkelere göre gelen turist sayısında 8. sırada yer almaktadır.

Grafik 2.2. Türkiye 2017-2018 yılı 3-4-5-6. ayları turizm gelirleri (URL-5, 2019)

Grafik detaylı incelendiğinde; ilk üç ay sonunda turizm gelirlerinin her iki yılda da düzenli artış gösterdiği görülmektedir. Bu da Türkiye'nin bulunduğu iklimsel konum ile açıklanabilir. Turizm çeşitliliği olarak ülkemizde en çok deniz (yaz) turizminin ağırlıklı olması sebebiyle bu dönemleri kapsayan aylarda turizm gelir ve hareketliliğin diğer aylara nazaran daha fazla olması beklenebilir.

Aynı şekilde bu dönemde artan gelire paralel olarak; emek ağırlıklı bir sektör olan turizmin işsizliği de ciddi oranda azalttığını söyleyebiliriz. Talebinde her geçen gün arttığını düşünürsek; turizm ülkemiz için uzun yıllar vazgeçilmesi mümkün olmayan bir değer olacağı sonucuna varabiliriz.

2.1.2. Ülkemizde Turizm Çeşitliliği

Türkiye, dört mevsimi de yaşayabilen bir iklim yapısına sahiptir. Bu sebeple de gerçekleştirilen turizm faaliyetleri çok çeşitlilik göstermektedir. Ayrıca geçmişine baktığımızda da birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ülkemiz toprakları, kültürel yönden de birçok tarihi mirasa sahiptir. Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) listesine, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün yürüttüğü çalışmalar sonucunda bugüne kadar 18 adet varlığımız girmiştir (URL-6, 2018). Bunlar;

- İstanbul - 1985
- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası - Sivas 1985
- Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti - Çorum 1986
- Nemrut Dağı - Adıyaman- Kahta 1987
- Xanthos-Letoon (Antalya-Muğla) 1988
- Safranbolu Şehri - Karabük 1994
- Troya Antik Kenti - Çanakkale 1998
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi - Edirne 2011
- Çatalhöyük Neolitik Kenti - Konya 2012
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peysaj Alanı - İzmir 2014
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğu Doğuşu - Bursa 2014
- Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri - 2015
- Efes - İzmir 2015
- Ani Arkeolojik Alanı - Kars 2016
- Afrodisias - Aydın 2017
- Göbeklitepe Arkeolojik Alanı - Şanlıurfa 2018 kültürel miraslar listesinde;
- Göreme Milli Parkı ve Kapadokya - Nevşehir 1985

 Pamukkale-Hierapolis - Denizli 1988 ise hem doğal hem kültürel miraslar olarak listeye dâhil edilmiştir (URL-6, 2018)

Bu kadar arkeolojik ve kültürel güzelliklere sahip olan Türkiye, birçok turizm faaliyetinin yapılmasına da olanak tanımaktadır. Bunlara örnek olarak yaz turizmi, termal turizmi, çeşitli bölgelerimiz için mümkün olan rafting turizmi, kış turizmi, doğal turizm, inanç turizmi, spor turizmi, kültürel turizmi, dağ turizmi ve son zamanlarda körfez ülkelerinin yoğun ilgisi sonucu bir hayli revaçta olan yayla turizmini verebiliriz. Aşağıda Türkiye'de turizm türlerine ait bir şekil bulunmaktadır.

Şekil 2.1.Ülkemizde turizm çeşitliliği

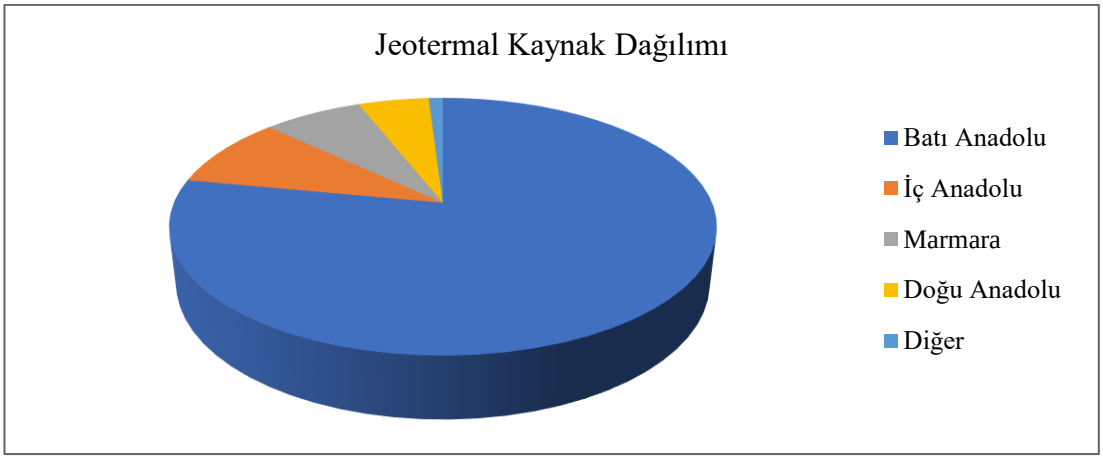
2.1.2.1.Yaz (deniz) turizm

Şekil 1'de görüldüğü üzere, ülkemizde yaz turizmi; oluşan gelir ve ekonomik hareketlilik göz önüne alındığında kuşkusuz ilk sırayı almaktadır. Sektörün lokomotifi konumunda olan Antalya, Muğla, Aydın, İzmir, Balıkesir bunlara örnek olarak

verilebilir. Özellikle Antalya, yaz aylarında çok yoğun bir dönem geçirmektedir. Otel doluluk oranları bu dönemlerde yüzde yüze yaklaşırken, oluşan ekonomik büyüklüğün bölge halkı refah düzeyine olumlu yönde katkı verdiği söylenebilir. Bu dönemlerde artan istihdam, insanların alım gücüne katkı yapmaktadır.

2.1.2.2.Termal (sağlık) turizmi

Ülkemiz jeotermal kaynak zenginliği ve potansiyeli bakımından Dünya'da il 7 ülke arasına girerken, Avrupa'da ilk sırada yer almaktadır (Servin, 2014). Bu doğrultuda jeotermal kaynakların bölgelere göre dağılımını aşağıdaki grafikten inceleyebiliriz.

Grafik2.3.Türkiye'de jeotermal kaynak dağılımı (kaynak : http://www.enerji.gov.tr/tr-tr/sayfalar/jeotermal E.T 09.10.2018)

Türkiye'de bulunan jeotermal kaynakların tamamına yakını doğrudan uygulamalar (mineral, termal turizmi) dâhilindeyken, çok küçük bir kısmı da dolaylı uygulamalar (elektrik) sınıfına dâhildir. Ülkemizdeki termal sular debi ve kimyasal özellikleri bakımından Avrupa ülkelerini geride bırakmaktadır. Termal tesislerimize;

a. Sandıklı Kaplıcaları
b. Oylat Kaplıcaları
c. Diyadin Kaplıcaları
d. Tuzla Kaplıcaları
e. Kızılcahamam Kaplıcaları
f. Karacasu Kaplıcalarını örnek verebiliriz.

2.1.2.3. Rafting (akarsu) turizmi

Ülkemiz akarsuların debisi ve elverişli bölge şartları sebebiyle rafting sporuna son derece uygun akarsulara sahiptir. Özellikle Antalya'nın sahip olduğu Manavgat ve Köprü çayları, rafting sporseverlerinin yoğun ilgisine sebep olmaktadır. Karadeniz Bölgesinde Fırtına deresi ve Çoruh nehri, Karadeniz de dağların denize olan konumu sebebiyle rafting sporu için en elverişli akarsulardır. Çok fazla yatırım gerektirmeyen daha çok doğal oluşumların elverişli olmasıyla ilgili olan akarsu turizmi, çevrenin kültürel ve otantik değerleriyle adeta bir bütün oluşturmaktadır.

2.1.2.4. Kış turizmi

Ülkemiz kış turizmi açısından son derece önemli tesislere sahiptir. Yaz dönemin sona ermesiyle birlikte mevcut durağanlık, kış aylarının gelmesiyle yeniden bir canlılık reaksiyonu göstermektedir. Türkiye de kış turizmi denildiğinde akla ilk gelen yer; Uludağ'dır (Bursa). Gerek tesisleşme bakımından gerekse ulaşılabilirlik açısından son derece öneme sahip olan Uludağ, bölge için kış aylarında ekonomik bir lokomotiftir. Aynı şekilde Erciyes (Kayseri), Ilgaz (Çankırı) ve 2011 yılında 25. Dünya Üniversitelerarası Kış Oyunları'na ev sahipliği yapan, 2017 yılında ise Avrupa Gençlik Kış Olimpiyatları'nın (EYOWF) kusursuz bir şekilde üstesinden gelen Palandöken, Kandilli ve Konaklı (Erzurum), kış turizmi için son derece önemli tesislerdir.

2.1.2.5. Doğal (yer şekilleri) turizmi

Ülkemiz çeşitli dönemlerde doğal yollarla oluşan yer şekilleri bakımından da son derece zengin konumdadır. Mağaralar, peribacaları, obruklar, travertenler turizm potansiyeli oldukça yüksek doğal oluşumlardır. Pamukkale travertenleri, Cennet-Cehennem obrukları, Nevşehir peribacaları en önemli doğal turizm kaynaklarımızdandır.

2.1.2.6. İnanç turizmi

Kutsal yerlerin, bu dine mensup kişilerce ziyaret edilmesi eğilimini inanç turizmi olarak tanımlayabiliriz. Ülkemiz bu kapsamda, jeopolitik konum ve geçmişi göz önüne alındığında birçok önemli ziyaret merkezlerine sahiptir. Diyanet İşleri Başkanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Kültür Bakanlığı tarafından yürütülen ortak çalışma neticesinde ülkemizde inanç turizmine doğrudan katkısı olabilecek yerlerden bazıları şunlardır:

a. St. Pierre Anıt Müzesi-Hatay
b. St. Paul Anıt Müzesi-Mersin
c. Akhisar Kilisesi-Manisa
d. Sard Sinagogu-Manisa
e. Meryem Ana Evi-İzmir
f. Ortodoks Kilisesi-Nevşehir
g. Laodikyat Antik Kenti-Denizli
h. St. Nicola Kilisesi-Antalya

Özellikle Müslümanlar için kutsal olan ve her yıl hac döneminde milyonlarca Müslüman'ın akınına uğrayan Mekke (Suudi Arabistan) inanç turizmi konusunda verilebilecek en net örnektir.

2.1.2.7. Spor turizmi

''Spor, artık milyar dolarlık bir endüstri haline geldi ve bu pastadan payını alanların üç vakte kadar hanesine ferahlık gelecektir. Bu Olimpiyata ev sahipliği yapan ülkeler için de geçerlidir.''(URL-7, 2018). Spor sektörü, her geçen yıl miyarlarca doların el değiştirdiği, taraflı tarafsız en büyük ekonomik sektörlerden biridir. Yapılan yatırımların dahi milyon dolarlarla ifade edildiğini düşünürsek, pastanın ne denli büyük olduğu konusunda bir fikir sahibi olabiliriz. Bu kapsamda dört yılda bir düzenlenen Olimpiyatlar, Dünya Kupaları ve Avrupa Şampiyonaları verilebilecek örneklerdendir.2018 yılında Rusya'nın ev sahipliği yaptığı Dünya Kupası için Rusya'nın, 14 milyar dolarlık maliyetine karşın, turnuvadaki en büyük kazancı kuşkusuz turizm olmuştur. Turnuva süresince 1 milyonun üzerinde turist ağırlayan Rusya, oluşan mini ekonomi sonucunda ülke ekonomisi için %2 ilave büyüme ve turistler tarafından 140 milyar rublenin üzerinde harcama beklentilerinin olduğunu

paylaşmıştır. Rakamları göz önüne aldığımızda sporun turizm için önemini daha iyi kavrayabiliriz.

2.1.2.8. Kültürel turizm

Kültürel turizm, bulundukları bölgedeki tarihi ve kültürel mirası koruduğu gibi ekonomik açıdan da kazanç sağlamaktadır. Tarihi eserleri, arkeolojik kalıntıları, müzeleri, festivalleri, yöresel oyun ve sanatları kültürel turizm için örnek verebiliriz. Etkin kullanıldığında her birinin turizm üzerinde etkisi ve gelir potansiyeli yüksek olan bu değerler; bölge halkı için önem arz etmektedir.

2.1.2.9. Dağ turizmi

Türkiye, dağ konusunda son derece zengin bir ülkedir. Dağ turizmi için birçok elverişli dağa sahip olan ülkemizde en önemli olanlara örnek olarak;

a. Ağrı Dağı
b. Süphan Dağı
c. Ilgaz Dağı
d. Uludağ
e. Nemrut Dağı
f. Erciyes Dağlarını gösterebiliriz.

Bunların içinde en önemli olanı, Türkiye'nin en büyük dağı olan ve büyük tufandan sonra Nuh'un gemisine ev sahipliği yapmasından dolayı efsanevi özelliği de bulunan Ağrı Dağıdır. Birçok kutsal kitapta adı geçen Ağrı Dağı'nın her dine ve kitaba göre farklı adları olduğu söylenmektedir

2.1.2.10. Yayla turizmi

Yayla turizmi, bölgenin coğrafi konumu ve kültürel özellikleri ile paralellik göstermektedir. Özellikle Karadeniz Bölgesi'nin yüksek kesimleri (Trabzon, Ordu, Rize, Sinop) bu konuda ülkenin lokomotifidir. Bu bölgeler dağcılık, atlı gezi, safari,

yamaç paraşütü, uzun yürüyüş sporları (trekking) için son derece uygun durumdadır. Son dönemlerde Körfez Ülkelerinin (Qatar, BAE, Dubai) yoğun ilgisiyle karşı karşıya kalan bu bölgelerde, yabancı turistlerin bölge ve doğaya hayran olmaları sonucunda gayrimenkul edindikleri bile bilinmektedir.

a. Ayder Yaylası-Rize
b. Uzungöl (Çaykara) Yaylası-Trabzon
c. Kadırga Yaylası-Trabzon
d. Çiğdem Yaylası-Sakarya
e. Borçka Yaylası–Artvin ülkemizde bu yaylalara örnek olarak gösterilebilir.

2.2 Turizmin Günümüze Yolculuğu

Turizmin tarihsel gelişimine baktığımızda, ilk başlarda daha çok elit kesimin varlığı altında devamlılığını sürdürdüğünden bahsedebiliriz. Hala günümüzde sırlarını koruyan ve 14 Nisan 1912 yılında buzdağına çarpması sonucu batan Titanic gemisinde, yolcular için düzenlenen biletler üç sınıfa ayrılmıştır. Dönemin en büyük turistik seyahati olan bu yolculukta birinci sınıf biletler elit kesime tesis edilirken, ikinci ve üçüncü sınıf biletler daha alt tabaka kesim için düzenlenmiştir. Hatta gemi batarken kurtulanların çoğu, üçüncü sınıf kamara kapılarının kilitlenmesi sebebiyle birinci ve ikinci sınıf yolcular olmuştur (URL-8, 2019)

Turizmin günümüz dünyası çerçevesinde ki gelişimine bakacak olursak; başlarda bireylerin şahsi ihtiyaçları sonucu oluştuğundan, sonraları ise toplumun ekonomik ve refah seviyesinin artmasıyla uluslararası bir boyut kazandığından bahsetmek yanlış olmayacaktır.

Yani başlarda kişilerin din, sağlık, ticaret gibi gereksinimleri sonucu boy gösteren turizm; sonraları bireysellikten uzaklaşarak daha çok bölgesel ve kitlesel bir kavram kazanmaya başlamıştır. Dolayısıyla ilk zamanlarda, turizm bilinci oluşmayan, her kesimine hitap etmeyen, zoraki haller dışındaki seyahatlerin yapılmadığı bir dönemden çıkılıp, daha çok yer gezmek ve yeni yerler görme istediğinin hızla yayıldığı sosyo-kültürel bir döneme girildiği söylenebilir ve turizmi tamamen anlayabilmek,

ondan yeterince faydalanabilmek için sadece turizmin bugünü iyi bilip, bu doğrultuda gelecek çalışmalara yön vermek yeterli olmayacağından, turizmin geçmişini ve oluşumunun da kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi gerekmektedir.

Turizmin pazar büyüklüğünü göz önüne aldığımızda şirketler, örgütler ve hatta devletler için sahip olduğu değer hakkında fikir sahibi olabiliriz. Bu endüstri içerisindeki pastadan daha fazla pay sahibi olabilmek için kurumlar, devletler turizmin gelişimine yönelik ekonomik faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Bu doğrultuda ele alınan tedbirlerin, uygulamaların olumlu sonuç vermeleri için doğru bir şekilde uygulanması, denetlenmesi ve sürdürülebilir olması gerekmektedir.
Bütün bu döngünün sağlıklı bir şekilde ilerleyebilmesi için bölge ihtiyaçlarını, özelliklerini bilmek, anlamak ve doğru şekilde aktarmak gerekmektedir. Bu da sadece bölgeyi ve bölge turizmini iyi anlamaktan geçmektedir. Şöyle ki; yapılan bir uygulamanın hem günümüze hem de geleceğe tesir etmesi gerekir, çünkü turizm en büyük düşmanı zaman ve ilgisizliktir. Yani sahip olunan kültürel bir değeri koruma (resterasyon), bunun gelecek nesillere aktarılmasına imkan verirken, bu kültürel değere olan ilgiyi her daim canlı tutacaktır.

2.2.1. Turizmin Doğuşu

Temelinde ‘’insan’’ kavramını barındıran turizmin çıkış noktasını, insanlığın başlangıcı olarak kabul edebiliriz. Sürekli gelişme gösteren turizm sektörü; yeni yerler görme arzuları, ticaret yapmak istemeleri, zaman zaman sağlık sorunları gibi nedenlerden dolayı insanları seyahat etmeye mecbur bırakmıştır. İlkel dönemlerde bile kabilelerin çeşitli sebeplerden dolayı yeni yerleşim bölgeleri, yeni avlaklar aramaları, kuruldukları bölgelerde bırakmış oldukları günümüze dek uzanan eserler, turizmin ilk faaliyetlerinden sayılabilir. Paranın icadıyla birlikte ticaret (takas) ihtiyacı kendini gösterirken, tekerliğin bulunup yaygın bir şekilde kullanılması sonucunda bu ticaret kavramı seyahat ihtiyacını da beraberinde götürmüştür. İnsanların seyahatleri süresince yanlarında bulundurdukları malları gittikleri yerde takas yapmaları ya da para ile satmaları ticarete uluslararası bir boyut, dolayısıyla turizme ekonomik bir kavram olma özelliği katmıştır.

Sahip oldukları refah düzeyi ve ekonomik imkânlarının elverişli olması sebebiyle ilk çağlarda en çok turistik seyahati Romalılar yapmıştır ki bunun en büyük sebebi kıtaları aşan imparatorluklarını görme isteği gösterilebilir.

Temelinde insanı barındırdığından bahsettiğimiz turizm, haliyle insani gereksinimler sonucunda gelişme göstermiştir. Özellikle ilk zamanlara göre kıyaslama yapacak olursak; zaman konusunda insanlara büyük fayda sağlayan teknoloji, turizmin gelişmesine çok büyük katkı sağlamıştır. Şöyle ki; ilk zamanlarda günlerle, haftalarla hatta aylarla ifade edilen turizm seyahat süreleri, gelişen teknoloji ile birlikte saatlerle ifade edilebilmektedir (Durgun, 2006). Bu da turizmin ve turistik seyahatlerin yaygınlaşmasına imkan vermiştir. Fakat turizm sadece bir yerden başka bir yere seyahat etmek değildir. Turizm, ulaşılan bölgelerdeki insanlarla ekonomik ve kültürel etkileşim içinde olmaktır. Çünkü bunun neticesinde insanlar hem yeni yerler görmüş olurlar hem de gördükleri bu yerlerde ekonomik hareketlilik yaratırlar. Dolayısı ile turizm, ziyaret edilen yer, ülke vs. içinde bir ekonomik olgudur. Bu doğrultuda kurumlar, örgütler hatta devletler bile turizmin yarattığı bu ekonomik oluşumdan faydalanmak için çeşitli çalışmalar yapmakta ve bunları yürürlüğe hızlı bir şekilde koymaktadır. Uygulanan politikalar ve planlamalar tamamen bu doğrultuda olup aşağıda turizmin gelişiminden kısaca bahsedilmiştir.

2.2.2. Turizmin Gelişimi

Turizm, birçok faktörün etkisiyle başlangıcından günümüze kadar olağanüstü bir gelişim süreci göstermiştir. Bunlara örnek olarak; teknolojik gelişmeleri, eğitim düzeyinin gelişimini ve ekonomik özgürlüğün giderek artmasını verebiliriz (Karaküçük, 2006). Kısaca değinecek olursak;

Teknolojik gelişmeler neticesinde ulaşım alanında sağlanan zaman tasarrufu ve maliyetlerin ciddi oranda azalması turizmin gelişmesine teknolojinin sağladığı en büyük kolaylıktır.

Bütün bunlar yaşanırken turistik tesislerde ki kalitenin de artması, teknolojinin insan hayatına müdahil olması sonucunda çalışma sürelerinin kısmen azalması, düzenlenen

turizm fuarları ve teknolojik yenilikçi uygulamalarla birlikte turizm işletmelerin faaliyetler konusunda kendilerini geliştirici tutumları sayesinde turizm, teknoloji ile ortak hareket eden bir sektör haline gelmiştir.

Eğitim düzeyinin gelişimi ile birlikte hızla yaygınlaşan sanayi beraberinde kalifiyeli iş gücü ihtiyacını doğurmuştur. Bu da insanları büyükşehirlere göç etmeye yönlendirmiştir. Sağladığı imkanlar göz önüne alındığında büyükşehir gelişmesi sonucu eğitim alanında da ileri seviyelere gelinmiştir. Artan eğitim ve kültür düzeyi sonucunda yeni yerler görme isteği, insanlarda ki seyahat etme güdüsünü tetiklemiştir.

Ekonomik özgürlüğün gelişmesi ile turizme olan ilgi arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Çünkü turizm para harcamaya mecbur bırakan bir faaliyettir. Teknolojik gelişme ve üretim sanayisinin yüksek olduğu ülke ekonomilerinde, halkın refah ve ekonomik seviyesi de buna paralel olarak yüksektir. Dolayısıyla artan gelir, turizm ve turistik faaliyetlere ulaşım konusunda maddi anlamda insanları rahatlatmakta ve bu da insanların turizme olan ilgisini her geçen gün artırmaktadır.

Ulaşım alanındaki gelişmeler sonucunda bir yerden başka bir yere seyahati konu alan turizm, insanlara zaman konusunda tasarruf sağlamaktadır. Dolayısıyla turizmin, ulaştırma teknolojisi ile doğrudan bir ilişki içerisinde olduğu söylenebilir. Özellikle sanayi devrimi sonrasında buharlı gemilerin ortaya çıkması, daha sonra yaygınlaşan demiryolu ulaşımı, otomobillerin yaygınlaşması ile seyahat maliyetleri düşmüştür. Ve tabî ki turizm için esas devrim hava ulaşımıdır. Daha konforlu, daha hızlı ve daha az maliyetle gerçekleştirilen hava yolu ulaşımı, seyahat sürelerini saatlerle ifade edilebilir seviyelere getirmiştir (Durgun , 2006).

Seyahat özgürlüğü İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 13.maddesi ile güvence altına alınmıştır (URL-9, 2018). Madde:

‘’Herkes, herhangi bir devletin sınırları dahilinde serbestçe dolaşma ve yerleşme hakkına haizdir.’’
‘’Herkes, kendi memleketi de dahil, herhangi bir memleketi terk etmek ve memleketine dönmek hakkına haizdir.’’ ibarelerini içermektedir.

Ayrıca T.C. Anayasası'nın 23.maddesinde, insanların yurtdışı seyahat haklarının yalnızca suç soruşturması ve kovuşturması sebebi ile adli makamlar tarafından engellenebileceği hükmü yer almaktadır ki bu da turizm faaliyetlerinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması açısından önem arz etmektedir.

Boş zamanların artması; gelişen teknolojinin insanların istihdamı üzerinde yarattığı olumsuz sonuçlardan biridir. Teknoloji ile birlikte gelişen sanayi, daha çok makineleşmeye yönelirken, işgücüne olan talebi de haliyle azaltmıştır. Mal ve hizmet üretiminden de zaman tasarrufu sağlayan sektörler, işgücüne olan ihtiyaçlarını da bu doğrultuda azaltmıştır. İnsanların boş zamanlarının farkına varması ve bu zamanı değerlendirmek istemeleri turizme yönelmelerini sağlayan en büyük etkendir. Bu durumun varlığından günümüzde de bahsetmek mümkündür.

İnsan yaşamlarının süresi de turizmin gelişimini etkilemektedir. Gelişen teknoloji sayesinde sağlık hizmetleri daha hızlı ve daha doğru şekilde verilmektedir. Dolayısı ile bunun insan ömrünü uzattığından da bahsedebiliriz. Özellikle insanların emeklilik dönemlerini stresten uzak geçirmek istemeleri, yeni yerler görmek ve sağlıklarını korumak adına turizm etkinliklerine katılmaları önerilmektedir. Dolayısı ile yaşam sürelerinin uzaması turizmin gelişimini olumlu yönde etkilediğini söylemek yanlış olmayacaktır.

Devlet teşvikleri turizmin gelişmesini sağlayan en büyük etkenlerdendir. Bu doğrultuda turizmin yarattığı ekonomik oluşum özel sektör ve devletin bu alandaki iştahını kabartmıştır. Seyahatlerle birlikte yoğun turizm faaliyetlerinin görülmesi, turist çeken ülkelerde ki ekonomik gelirleri üst seviyelere çıkarmıştır.

Döviz girdisiyle ödemeler dengesine katkıda bulurken; buna paralel olarak gelir ve refah düzeyinde artışa olanak vermektedir. Bunun yanı sıra turizme lojistik destek sağlayan tarım, sanayi, hizmet sektörlerinde de gelişme sağlanmakta ve üretim ile istihdam paralel olarak artmaktadır. Turizmin sağladığı bu olanaklar, hükümetleri alt ve üst yapıyı geliştirmeye yöneltmekte yerli halkın yaşam standartları yükselmektedir.

2.2.3. Türkiye'de Turizmin Gelişimi

Sanayi devrimi sonrası gelişen teknoloji ile birlikte ulaşım daha kolay ve güvenilir bir hal almıştır. Buna zaman konusunda ki tasarrufta eklenince gezmek, görmek ve eğlenmek kavramları geniş kitlelerce benimsenmiştir. Bunların neticesinde birçok turistik faaliyet düzenlenmiş, ekonomik ve kültürel beklenti içerisine girilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk modern turizm hareketi ise ''Sergi-i Umum-i Osmani'' adlı sergi olmuştur (URL-10, 2019). Başta Avusturya olmak üzere birçok ülkeden sergi için turist grupları İstanbul'a gelmiştir.

Özellikle batıdaki turizm gelişmelerinin; ulaşım yollarının yetersiz oluşu, seyahat koşullarının elverişsiz olması ve can güvenliğinin tam olarak sağlanamaması sebebiyle Osmanlı İmparatorluğu'na tesir etmesi uzun zaman almıştır. Turizm faaliyetleri neticesinde yabancıların ülkeye girişleri bazı ihtiyaçları da beraberinde getirmiştir. Bunların en önemlisi gelen turistleri ağırlayacak konaklama tesisleridir. O dönemde toplumda ''gezmek'' kavramı tam oluşmadığı için, konaklama ihtiyacı da ozamana kadar baş göstermemiştir. Hatta o dönemlerde resmi işlemler için gelen devlet yetkilileri bile, yerel yöneticilerin kendilerine tesis ettikleri yerlerde konaklama yaparlardı. Ticaret için gelen tüccarlarda kervansaray ve hanlarda kalırlardı. 1800'lü yılların ortalarında Edirne'de açılan Auberge, geleneksel han mimarisi üzerine inşa edilmiş ilk oteldir (URL-11, 2007).

Modern anlamda turizm faaliyetleri ile 1863'deki sergi ile tanışan Osmanlı İmparatorluğu'nda,1870 yılında İstanbul'u Paris'e bağlayan Şark Demiryolu (Orient Express)'nun açılmasıyla birlikte turist sayısında önemli miktarda artış yaşanmıştır. Bunun sonucunda yeni otellerin yapımı ihtiyacı ortaya çıkmıştır (URL-11, 2007).

Osmanlı İmparatorluğu'nun gerileme ve çöküş dönemine kadar artarak devam eden turizm faaliyetleri, imparatorluğun çöküş dönemine girmesi ve yaşanan savaşların tahribatları neticesinden olumsuz etkilenmiştir.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ulaşıma verilen önem neticesinde tekrardan canlanma gösteren turizm faaliyetleri; Atatürk tarafından, Türk Seyyahin Cemiyeti'nin

kurulması ile birlikte resmi bir statü kazanmıştır (URL-12, 2015). Bu cemiyet 2. Dünya Savaşına kadar ülke turizm siyasetini belirlemiştir. 1957 yılından itibaren turizm sektörü bakanlık düzeyinde ele alınmaya başlanmıştır. Bakanlık düzeyinde ele alınan turizm sektörü yakın zamana kadar istediği seviyelere gelememiştir. Bu doğrultuda çeşitli çalışmalar yapılmış, birtakım kanunlar çıkarılmıştır. 1950 yılından çıkarılan ‘’Turizm Müesseselerini Teşvik Kanunu’’ (TMTK) ile turizm alanında yapılan yatırımları teşvik etmek, turizmin ülke ekonomisinde yer edinmesi amacıyla ‘’Turizm Kredi Fonu’’ oluşturulmuştur. 1955 devlet tekeliyle Turizm Bankası kurulmuş ve yapılacak turizm yatırımların finanse edilmesi amaçlanmıştır. Çıkarılan bu kanunlar neticesinde Türkiye’nin kitlesel turizmi benimsemesi adına 5 yıllık turizm kalkınma planı devreye sokulmuştur. Bu planla beraber:

a. Nitelikli işgücü sorununun çözülmesi
b. Milli gelirin (GSMH) yüksek ve sürdürülebilir olması
c. İstihdam sorunun çözülmesi
d. Ödemeler bilançosu sorununun çözülmesi
e. Dış kaynaklara olan ihtiyacın zamanla azaltılması amaçlanmıştır.

Aşağıdaki tabloda bu planın temel göstergelerini inceleyebiliriz.

Tablo 2.2. Beş yıllık plan göstergeleri

Yıllar	Büyüme	Enflasyon %	İthalat $	İhracat
1963	9.7	4.3	687,616	368,087
1964	4.1	1.2	537,229	410,771
1965	3.1	8.1	571,953	463,738
1966	12	4.8	718,269	490,508
1967	4.2	7.6	684,669	522,334

Kaynak: www2.kalkinma.gov.tr E.T 20.10.2018

Tablo incelendiğinde birinci plan için ortalama %7'lik bir büyüme, bu büyüme rakamına göre %5,2'lik bir enflasyon gerçekleşmiştir. Bu da gelişen bir ekonomi için ‘‘istikrar içinde büyüme’’ gibi zor bir hedefe ulaşıldığını göstermektedir. BBYKP'nin uygulanması bu doğrultuda çok başarılı olmuştur. Sonuçlarını göz önüne aldığımızda bu uygulamanın ekonomik olarak halkın refah seviyesini yükselmesi sebebiyle turizme olan doğrudan katkısından söz etmek mümkün olacaktır.

Türkiye, bu planı her ne kadar sağlıklı ve etkin bir şekilde devreye koymuş olsa da 1980 yılına kadar elle tutulur fiziki bir turizm yatırımı gerçekleştirememiştir (Yarcan, 1996, s. 54). 1980'li yılların başları turizm açısından son derece hareketli geçmiştir. Özellikle 1983-1985 yılları arası turizm gelirleri 7 kat oranında artış göstermiştir. Yine bu dönemde Türk turizmine teşvik ile kredi politikaları desteklenmiş, düşük arsa ve işgücü ücretleri neticesinde yatırımcıların ilgisinin bu yöne kayması sağlanmıştır (Durgun, 2006).

1980'li yılların başlarında rüzgârı arkasına alan turizm sektörü, yapılan yatırımların sonuç vermesinden kısa bir süre duraklama dönemine girmiştir. Gelişen turistik bölgelerde arsa fiyatlarının katlanması, alt ve üst yapı sorunları, personel eksiklikleri, yöre halkının turizmden daha fazla pay istemesi ve katı bürokrasi kuralları gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmıştır. Aşağıdaki tabloda 1980, 1985, 1990, 1995, 2000, 2005, 2010 ve 2015 yılına ait turizm gelirlerine yer verilmiştir.

Tablo 2. 3. Türkiye'nin uluslararası turizmdeki payı

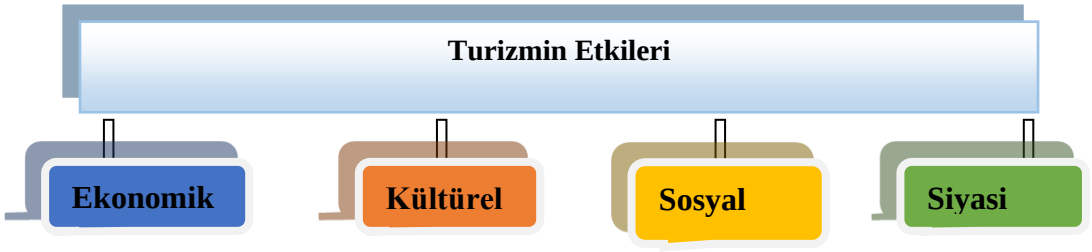
Yıllar	Gelen Turist (milyon kişi)	Turizm Geliri (milyon $)
1980	1.288.060	326
1985	2.614.924	1.482
1990	5.389.308	3.225
1995	7.726.886	4.957
2000	10.428.153	7.636
2005	25.045.142	20.322
2010	32.997.308	24.930
2015	41.114.069	31.364

Kaynak:www.die.gov.tr,Turizm Bakanlığı E.T 20.10.2018

2.3. Turizmin Etkileri

Dünya üzerindeki birçok ülkenin en önemli gelir kaynaklarından olan turizm, bu ülkelerin milli gelirleri içerisinde de en büyük paya sahiptir. Bunun sebebi ise turistik faaliyetler çerçevesinde seyahatini gerçekleştiren turistin, bulunduğu yerde yeme, içme ve konaklama gibi başlıca ihtiyaçlarını karşılamak için para harcamasıdır. Yani mini bir ekonomi yaratmasıdır. Turizm'e ''bacasız sanayi'' denilmesini de bu doğrultuda değerlendirebiliriz.

Bireyler açısından düşündüğümüzde turizmi; seyahat etmek, dinlenmek, eğlenmek ve yeni yerler görmek olarak yorumlayabiliriz. Fakat turizmin, sadece bireyler için değil; bölge ve ülkelere olan etkisi de son derece önemlidir. Turizmin etkilerini ekonomik, kültürel, sosyal ve siyasi olarak inceleyebiliriz.

Şekil 2.2.Turizm etkileri sınıflandırması

2.3.1. Turizmin Ekonomik Etkileri

Turizmin direk para hareketlerine etkisi olduğu gibi, ekonomik iş hacminin gelişmesi ve genişlemesine, sektörün canlanmasına, ticari faaliyetlerin artmasına ve buna bağlı olarak bölge ve ülkedeki fiziksel alt yapının gelişmesi katkıda bulunmak gibi reel etkileri de vardır. Bölgeler arası farklılıkları ortadan kaldırmak, istihdama doğrudan etki, bölge halkının gelir ve refah düzeyinin yükseltilmesine de bu doğrultuda direk etki yaptığından bahsedebiliriz.

Turizmin gelişimi bölümünde de bahsettiğimiz gibi, ekonomik gelişme ile turizme olan ilgi arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur. Çünkü turizm para harcamaya mecbur bırakan bir faaliyettir. Dolayısıyla oluşan ekonomik döngü, bölge ve ülke için son derece hayati öneme sahiptir. Ve oluşan bu parasal döngü, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomi ile olan sınavlarında ellerini güçlendirirken, kalkınmalarında da en önemli paya sahip olduğu söylenebilir. Fakat unutmamak gerekir ki turizmden beklenen geliri elde etmek için uygulanan politikalarda ısrarcı olunması, gerçekleştirilen projelerin uygulanması ve sürdürülebilirliğinin denetlenmesi gerekmektedir. Bu da kuşkusuz uygulamaların verimliliğinin çıplak gözle görülerek, sağladığı doğrudan ya da dolaylı etkileri ortaya çıkarmamızda yardımcı olacaktır. Ayrıca turizmin parasal ekonomik etkilerine;

a. Ödemeler bilançosuna etkilerini
b. Ulusal paraya değer kazandırmasını

c. Artan talebe paralel olarak yatırımların hızlanmasını
d. Milli gelire etkisini
e. Kamu gelirlerinin artmasını
f. Katma değere etkisini
g. İç fiyatlara olan etkisini örnek verebiliriz.

2.3.1.1. Turizmin ekonomiye doğrudan etkileri

Dünya'da hızla gelişen sektörlerden biri olan turizm, gelir ve istihdam oluşturma, döviz girdisi sağlama ve vergi artışı gibi birçok ekonomik gelişmeye katkı sağlamaktadır. Bu netice sonrasında Türkiye'de turizmin gelişmesine bağlı olarak yeni iş alanları açılmış, ticaretin canlanması sağlanmıştır. Turizmin Ekonomik etkileri nedeniyle bölgeler, daha çok turist çekmek için aralarında rekabet etmektedirler (Dilek ve Kesgingöz, 2016, s.55). Turizme uygun yerlerde açılan konaklama ve alışveriş merkezleri nüfusun çoğunluğuna iş alanı oluşturmuştur. Buna bağlı olarak bölgede konaklama ve tatil sayılarında hızlı bir artış yaşanmıştır. Özellikle Ege ve Akdeniz bölgelerinde çok sayıda turistik tesis kurulmuş, dolayısıyla bu durum inşaat sektörünün de gelişmesinde etkin rol oynamıştır.

Turizm sektörünün gelişmesi, bölgedeki yoksulluğu azalttığı gibi, bölgeler arası farklılıkları ve gelişmişlik seviyeleri arasındaki uçurumların ortadan kaldırılmasına doğrudan etki etmektedir. Bu sayede halkın gelir düzeyi yükselirken, refah durumu da buna paralel olarak artmaktadır. Yoksul odaklı turizm yaklaşımı, mikro kredi sistemi, vergi politikaları ve yoksulların turizm hizmet faaliyetleri içinde bizzat bulunmaları gibi örnekler bu kapsama dahil edilebilir (Bahar, O. ve Samırkaş, M. 2013, s. 152). Aşağıda turizme doğrudan etki eden ekonomik faktörlere ait bir şekil görülmektedir.

Şekil 2.3.Turizm etkileri sınıflandırması

Kuşkusuz turizm olayının en önemli boyutu ekonomi boyutudur. Çünkü daha öncede bahsettiğimiz gibi turizm, para harcamaya mecbur bırakan bir faaliyettir. Bunun bilincinde olan gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler uyguladıkları politikalarla, bu pastadan daha fazla pay sahibi olmayı hedeflemektedirler. Oluşan ekonomik döngünün hem ülke ekonomisine hem de ülke gelişimine doğrudan etkileri söz konusudur. Bu etkilerden kısaca bahsedelim.

2.3.1.1.1. Gelir (parasal) etkisi

Turizm sektörünün birbirine bağlı halkalardan oluştuğunu söyleyebiliriz. Şöyle ki, tüketilen her ekonomik ürün, arkasından gelecek olan yeni ürünün üretim maliyetini karşılamaktadır. Yani para olgusu, durmaksızın devam eden bir kavramdır. Turizm ve turistik faaliyetleri de bu kapsamda değerlendirebiliriz. Çünkü elde edilen gelir, sürekliliğin sağlanması ***adına*** olmazsa olmazdır.

Gelir etkisi, turizmin diğer etkilerini de göz önüne aldığımızda kuşkusuz turizmin en önemli ekonomik etkisidir. Yabancılar tarafından yapılan harcamalar, bu sektörde faaliyet gösteren bölgelerde ki kişi ve kurumlar için gelir demektir. Elde edilen bu gelirin bir kısmı tasarrufa ayrılırken, bir kısmı yeni mal ve hizmet alımı, kalan kısmı da işletme ve tesis sahiplerinin ikame ihtiyaçları için kullanılmaktadır (Durgun, 2006). Döngünün sonunda oluşan istihdam artışı, refah seviyesini bu doğrultuda arttırdığından dolayı, harcamalar da buna bağlı olarak yükselir.

Diğer bir gelir etkisi ise, vergidir. Vergi gelir elde eden kesimden alındığı gibi, turizm sektöründe faaliyet gösteren kişi ve kurumlardan da; gümrük vergileri, vize ücretleri, alan işgal vergileri gibi gelirler elde edilebilmektedir.

2.3.1.1.2. İstihdam (iş alanı) etkisi

Turizm sektörü daha çok tarım ve hayvancılığın elverişli olmadığı bölgelerde yaygınlaşma göstermektedir. Özellikle makineleşmenin kısıtlı olması sebebiyle iş gücü zorunluluk kazanmıştır. Bu sebeple turizm, istihdam sağlamada en önemli faktörlerden biri olarak gösterilmektedir. Turizm de oluşan istihdamı üç şekilde değerlendirebiliriz. Bunlar doğrudan istihdam, dolaylı istihdam, artı istihdam.

a. Doğrudan istihdam, turizm işletmelerinde direk olarak (konaklama, yeme, içme) sağlanan istihdamdır.
b. Dolaylı istihdam, turizm sektörüne lojistik destek sağlayan, bu sektörü etkileyen ya da bu sektörden etkilenen kesimin oluşturduğu istihdamdır.
c. Turizmde hareketlilik ne kadar çok olursa, sektördeki canlılık ve istihdamda o kadar yüksek olur. Doğrudan ve dolaylı istihdam sayesinde elde edilen gelir, yaşanan ekonomik hareketlilik, yeni harcamaların ve yatırımların önünü açmaktadır. Bu da artı istihdamı oluşturmaktadır.

2.3.1.1.3. Ödemeler dengesi (döviz girdisi) etkisi

Ödemeler dengesi; bir ülkenin, belirli bir zaman dilimi içinde diğer ülkelerle yaptığı tüm ekonomik faaliyetlerin muhasebeleştiği bir tablodur. Bu tablo sayesinde, söz konusu ülkenin toplam dış borç ve varlıklarındaki değişmeler gözlemlenerek, diğer ülkelerle olan ekonomik ilişkiler gerçekçi bir şekilde değerlendirme şansı doğurur. Turizm ve turistik faaliyetlerden elde edilen döviz gelirleri, turizm amacıyla elden çıkan döviz miktarından fazla ise, bu durumun ödemeler dengesine olumlu katkı yaptığı söylenebilir. Aşağıda ödemeler bilançonun sınıflandırılmasına yönelik bir tablo bulunmaktadır.

Tablo 2.4. Ödemeler bilançosu

AKTİF	**PASİF**
Mal İhracatı	*Mal İthalatı*
Hizmet İhracatı	*Hizmet İthalatı*
Sermaye İthali	*Sermaye İhracı*
Turizm Gelirleri	*Turizm Giderleri*

Kaynak:http://www.ekodialog.com/uluslararasi_ekonomi/odemeler-bilancosu-nedir-kalemleri.html 21.10.2018

2.3.1.2. Turizmin ekonomiye dolaylı etkileri

Turizm sektörünün doğrudan olduğu gibi dolaylı ekonomik etkileri de söz konusudur. Sektöre lojistik anlamında destek sağlayan, bu sektörü etkileyen ve bu sektörden etkilenen kesimin yarattığı etki; turizmin dolaylı etkileri olarak değerlendirilebilir. Turizmin doğrudan ekonomik etkileri, daha çok kısa sürede dönüşü olması beklenen etkilerdir. Fakat dolaylı ekonomik etkileri, daha çok uzun vadeli olarak gözlemlenmektedir. Çünkü bu ekonomik etkiler daha çok devamlılık ve gelişime yöneliktir. Bunları üç ana başlık altında inceleyebiliriz.

2.3.1.2.1. Turizmin altyapı ve üstyapı etkisi

Bölgelerin, artan turizm taleplerini karşılayabilmesi için, her durumda ihtiyaçlara cevap verebilir nitelikte olmalıdır. Bu durumda mevcut altyapı ve üstyapı şartlarının gelişmiş olmasını gerektirmektedir. Bir bölgede altyapı ve üstyapı hizmetlerinin kalitesi, bölge yaşam standartlarıyla doğru orantılıdır. Bu tarz yerler turizm için cazibe merkezleri konumunda olup, bölge ve şehirler için birer sembol oluşturmaktadır.

2.3.1.2.2. Turizmin bölgesel gelişime etkisi

Bir bölgede turizmin gelişmesi, etrafındaki sektörlerde fazladan emek talebine yol açar ve bu da istihdamı olumlu yönde etkilemektedir. İstihdam artışı ise, gelir ve refah düzeyiyle paralellik göstermektedir. Yapılan turistik harcamalar, bölge ve ülke ekonomisine doğrudan ve direk katkı yaptığı için, oluşan ekonomik döngü, bütün çevresine olumlu etki yapmaktadır. Bütün bu olgular bölgeler arası dengesizliğin giderilmesinde son derece önemlidir.

Turizmin olumlu etkileri yanında olumsuz etkileri de söz konusudur. İhtiyaçların artması sonucu ithal eğilim, sürekli döviz girdisi ve döviz harcamaları sonucu enflasyon baskısı, bölgede ihtiyaçların öncelik sıralarının değişmesi, sezonluk turizm faaliyetlerinde iş gücünün yerel halk yerine ucuz olması sebebiyle mevsimlik işçilerden temin dilmesi turizmin dolaylı fakat olumsuz ekonomik sonuçlarındandır.

2.3.1.2.3. Turizmin diğer sektörlere etkisi

Turizm daha çok tarım ve sanayinin elverişli olmadığı bölgelerde gelişme göstermektedir. Böyle olmasına karşın turizm, başta tarım, sanayi ve hizmet sektörü üzerinde büyük etkiye sahiptir. Turizmin gelişimi ile tarım sektöründeki ürünlerin kalite anlamında artışı görülürken, çiftliklerin turistik gezilerde uğrak mekanı olarak kullanımı da söz konusudur. Sanayi ve tüketim sektörü de turizmin etkilerinden fayda sağlamaktadır. Bankacılık, ulaştırma, sigorta, araç kiralama gibi uygulamalarda turizmin hizmet sektörüne sağladığı faydalardır.

2.3.2. Turizmin Kültürel Etkileri

Turizmin en önemli kalıtsal etkilerinden birisi, şüphesiz kültürel etkidir. Özellikle turistik bölgelerde daha çok turiste hitap eden; yeme, içme, gıda gibi temel ihtiyaçlarda zamanla özenti kavramı baş göstermektedir. Yerel halk burada turistin giyim tarzını benimserken, diğer yandan yiyecek, içecek alışkanlıklarında da değişkenlik görülebilmektedir.

Bölgede turizmin ilgisini çekeceği düşünülen ve turizm olgusunu korumak amacıyla eski mimari yapılar, restore edilerek turizme kazandırılırken; geçmişten gelen kültürel etkinliklerin canlandırılıp turistlerin beğenisine sunulması da turizmin en büyük kültürel etkilerindendir.

Turizmin en önemli özelliği birleştiriciliktir. Farklı coğrafyaları görüp, farklı gelenek ve görenekleri tanımaya imkan veren turizm sayesinde, kişiler arasında sosyal ilişkiler kurulabilir. Özellikle misafirperverliği ile ön plana çıkan ülkelerde turizmden elde edilen verim çok daha yüksektir. Çünkü turistler gittikleri bölgelerde etnik yapı, dini gruplar, kullanılan dillerin çeşitliliği gibi kültür çatışmalarının ortasında

kalabilecekleri endişesine kapılırlar. Bu da hoşgörü ve bilinçli olmakla aşılabilecek bir durumdur.

Turizmin bir diğer yaşattığı kültürel devamlılıksa, el sanatları ve çeşitli kültürel izlere sahip öğelerin varlığının devamına yaptığı katkıdır. Bu hem ekonomik bir etki hem de kültürel bir doping niteliğindedir. Turistler tarafından gösterilen bu ilgi hem zanaatkarların değerlerine sirayet eder hem de kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Turizm'in kültürel etkilerinden sadece olumlu anlamda bahsetmek mümkün değildir. Turizm'in olumlu ve olumsuz etkileri iki başlık altında incelenmiştir.

2.3.2.1. Turizmin kültüre olumlu etkileri

Turizmin ekonomiden sonra en fazla etki ettiği nokta kültürel gelişim noktasıdır. Şöyle ki, farklı toplumlardan gelen bireylerin hem bilgi alışverişinde bulunmaları hem de kültürlerini daha yakından tanımaları için yakınlaşmaları:

a. Dünya barışına katkı sağlanması
b. Turizm ihtiyaçlarına daha etkin cevap vermek adına dil öğrenme isteği ve eğitim düzeyinin yükselmesi
c. Turizm hassasiyeti sebebiyle kültürel varlıklara önem verilmesi ve korunması
d. Taşra bölgelerde kentleşme ve sanayileşmeyi hızlandırması
e. İhtiyaç duyulan alanlarda farklı meslek gruplarının oluşumuna imkân tanımaktadır.

2.3.2.2. Turizmin kültüre olumsuz etkileri

Kültürel açıdan birçok olumlu tarafından bahsedebileceğimiz turizm sektörünün, olumsuz kültürel etkileri de mevcuttur. Bu etkiler diğerlerine göre daha kalıcı ve hatta tahribat derecesinde etkili olabilmektedir. Bunlara;

a. Turizmin çok fazla yoğun yaşandığı bölgelerde bölge halkının dil yapısına giren yabancı sözcüklerin dilde yabancılaşmaya yol açmasını

b. Etnik ve kültürel çatışmaların meydana gelmesini
c. Turizmin daha çok ticaret amaçlı kullanılması eğiliminin oluşmasını
d. Bölge halkının turisti sadece gelir kapısı olarak görmesi, davranış ve tutumlarına bu doğrultuda yön vermesini
e. Turizmin hareketli olduğu bölgelerde, köyden kentte göçün daha hızlı ve sürekli olmasını
f. Turistik tesis yapımı için yeni alan yaratma arayışlarının doğaya zarar verme ve tahrip etme sonucunu doğurması gibi olumsuz durumları örnek verebiliriz.

2.3.3. Turizmin Siyasi Etkileri

Turizm sektörü daha çok yabancı ülke vatandaşı ağırlıklı bir sektör olduğundan, burada ülkelerin birbirlerine karşı olan davranış ve tutumları son derece etkin bir rol oynamaktadır. İlişkilerin daha iyi olduğu ülkeler; turizm ve turistik seyahatler konusunda vatandaşlarına bu ülkelere gitmeleri konusunda tavsiyelerde bulunurken, seyahatleri noktasında birtakım kolaylıklar bile sağlamaktadır. Aynı şekilde ikili ilişkilerde sorunlar yaşayan ülkeler vatandaşlarına, bu ülkelere seyahat etmemeleri konusunda tavsiyeler verirken bu durum bazen yasaklama derecesinde meydana gelmektedir. Turizmin siyasi etkilerini iki başlık altında ele alalım.

2.3.3.1. Turizmin olumsuz siyasi etkileri

Turizmin olumsuz siyasi etkilerinin boyutu bazen büyük ekonomik kayıplara sebep olabilmektedir. Çünkü oluşan siyasi gerginlik kişisellikten daha çok ülke vatandaşlarının tümüne hitap ettiği için ekonomik kayıplarda o doğrultuda büyük olabilmektedir.

Bunlara;

a. Oluşan siyasi gerginlik sonucu ülkelerin karşılıklı vize tehditlerini,
b. Daha önceden yapılmış planlı rezervasyonların iptal edilmesini,
c. Ülkelerin vatandaşlarına ilişkilerin gergin olduğu ülkelere gitmemeleri yönünde tavsiyede bulunmalarını,

d. Oluşan bu durumdan dolayı meydana gelen ekonomik (döviz girdisi) kayıpları örnek verebiliriz.

2.3.3.2. Turizmin olumlu siyasi etkileri

Siyaset, turizm sektörünün en kolay etkilendiği sektörlerden biridir. Ağırlıklı olarak yabancıya dayalı turizm sektöründe ülkeler arasındaki ikili ilişkiler turizme doğrudan etki etmektedir. İlişkiler ne derece sağlıklı olursa, turizmden beklenen verimde bu doğrultuda yüksek olabilecektir.

Bunlara;

a. Ülkelerin bürokrasiyi kolaylaştırmak adına karşılıklı olarak vize serbestliğine gitmesini,
b. İkili ilişkilerin kuvvetli olduğu ülkelerin, vatandaşlarına seyahat etmeleri konusunda tavsiyede bulunmalarını,
c. İlişkilerin ileri seviyelerde yaşandığı ülkeler tarafından büyük yatırımlar ve istihdam alanlarının oluşturulmasını,
d. İkili siyasi ilişkilerin domino etkisi yaratarak diğer ülkelere sıçramasını,
e. Ödemeler bilançosunda dengeleyici görev üstlenen döviz girdisinin, beklenen düzeyde gerçekleşmesini verebiliriz.

2.3.4. Turizmin Sosyal Etkileri

Farklı sosyal yapıda insanlar turizm sayesinde bir araya gelme fırsatı bulmaktadırlar. Bu durum, farklı gelenek ve göreneklere karşılaşabileceği bir ortam hazırlamakta ve bir etkileşim döngüsü oluşmaktadır (URL-13, 2017).

Turizmin sosyal etkisine, ulusal bilinci arttırıp, bölge halkının kültürel varlıklardan haberdar olması konusunda farkındalık oluşturmasını verebiliriz. Bu sayede birçok kültürel değere gereken önem verilirken, bu kültürel varlıkların korunması konusunda ki hassasiyette turizmin sosyal bir etkisidir.

Aslında turizmin sosyal etkisini, ekonomik kavramlarla ilişkilendirmek çokta yanlış olmayacaktır. Çünkü yapılan her ekonomik yatırım, bölge halkı için gelir ve istihdam demektir. Bu da sosyal çevrenin sürdürülebilirlik ilkesiyle örtüşmektedir.

3. BÖLGESEL KALKINMA ve TURİZM

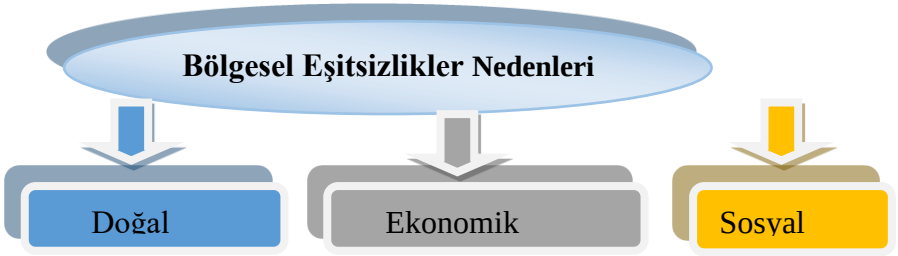
3.1. Bölgesel Kalkınma

Kalkınma, maddi refahın artılırıp yoksulluğun giderilmesi, toplumun yaşam standartlarının yükseltilmesi veya en azından korunmasına yönelik bir harekettir (Berber, 2006, s.9). Ekonomik olarak kalkınmada bölgeler ekonomik gelişmişlik düzeylerine ve ekonomik yapılarına göre ayrıştırılmışlardır (Sarıkamış ve Bahar, 2013, s.62). Ekonomik kalkınma bir ülkede gelir ve üretim artışının yanında ekonomik, kültürel, sosyal ve politik alanlardaki yapısal değişiklikleri de içermelidir (Berber, 2006, s.9). Ekonomik kalkınma için sanayileşme şart olarak kabul edilmektedir fakat sanayileşmenin yeterince gelişmediği durumlarda ihracatın arttırılması gereklidir. Turizm de görünmeyen ihracat kalemi olarak önemli bir yere sahip olup kolay, verimli ve nispi olarak daha ucuz bir kalkınma aracı olarak görülmektedir (Yılmaz ve Girgin, 2014, s.172).

Bölgesel kalkınma terimi ise bölgelerdeki ekonomik faaliyetleri destekleyerek bölgesel eşitsizlikleri azaltmak için gösterilen bir çaba olarak tanımlanmaktadır (OECD,2018). Bir ülkenin tüm bölgeleri eşit gelişmişlik düzeyine sahip değildir. Doğal faktörler başta olmak üzere, bölgeler arasındaki iklim, yükselti farkı, ulaşım kolaylıkları ve bitki örtüsü gibi nedenler sebebiyle bölgeler arasında sosyo ekonomik farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, bir ülkedeki tüm bölgeler farklı gelir düzeyi, istihdam ve verimlilik oranı, karşılaştırmalı üstünlükler ve kalkınma seviyesine sahiptir (Akpınar vd., 2011, s.14). Ülkeler bazı politikalar uygulayarak bu eşitsizlikleri en aza indirmeyi amaçlamaktadırlar. Bölgesel kalkınma politikaları, devletler tarafından bütünün parçalara bölünerek incelendiği ve ekonomik politikalar arasında önem arz eden uygulamalardır. Bu yöntem sayesinde bölgeler arası farklılar en aza indirilirken, gelir ve refah düzeyinin bu doğrultuda arttırılması amaçlanmıştır.

Bölgesel kalkınmanın önündeki en önemli engel kuşkusuz bölgesel eşitsizliklerdir. Şöyle ki; bölgesel eşitsizlikler ekonominin faal bir şekilde çalışmadığına da işaret olabilir. Bu sorunun en etkin şekilde çözülmesi ise, oluşan işsizliği ortadan kaldıracak, açılan istihdam alanı ile gelir ve refah seviyesi artacak, bu doğrultuda beklenen ekonomik verim de alınmış olacaktır.

Bölgesel kalkınmanın önündeki en büyük engel olarak ifade ettiğimiz bölgesel eşitsizlikleri tetikleyen ve ortam hazırlayan birtakım nedenler bulunmaktadır. Bunlar kendiliğinden oluşmuş ya da yanlış uygulanan politikalar sonucu meydana gelmiş nedenler olabileceği gibi, alınabilecek birtakım önlemlerle önüne geçilebilecek nedenler dolabilmektedir. Bölgesel eşitsizliklerin nedenlerini doğal (beşeri), ekonomik ve sosyal olarak bir birine bağlı birer zincir halkası şeklinde düşünebiliriz.

Şekil 3.4.Bölgesel eşitsizliklerin nedenleri

Doğal nedenleri denildiğinde aklıma ilk gelen coğrafi konumdur. Yapılacak ve yapılması planlanan yatırımlara daha uygun yerler, kuşkusuz diğer bölgelere göre daha fazla önem arz ederken, cazibe merkezi olması sebebiyle daha fazla göçü tetiklediği söylenebilir. İklim, yer altı ve yer üstü zenginlikleri, tarıma olan uygunluğu, bölgedeki yer şekillerini bölgesel kalkınmaya etken doğal nedenlere örnek olarak gösterebiliriz.

Ekonomik nedenler ise mevcut konjektürel dalgalanmaların etkisi sonucu oluşan kısır döngüyü örnek olarak verebiliriz. Bu doğrultuda üretim kalitesinin düşmesi, ekonomik sıkıntılar sebebiyle istihdam kayıplarının yaşanması ve buna paralel olarak gelir ve refah düzeyinde gerileme yaşanmasını, bölgesel eşitsizliği doğuran ekonomik nedenler sınıfına dâhil edebiliriz.

Sosyal nedenler ise aslında doğal ve ekonomik nedenlerinin devamı olarak düşünülebilir. Bir bölgenin gelişmişlik derecesi ne kadar yukarılarda olursa, yaşam standartları da o derece yüksek olacaktır. Ki bu da bölgeler arası eşitsizliğe sebep olan başlıca etkenlerdendir.

3.1.1. Bölgesel Kalkınma Kavramı

Bölgesel kalkınmanın, bir bölgede yapılan veya yapılması planlanan yatırımların hem o bölgeyi hem de bölge insanını ekonomik ve sosyal olarak üst seviyelere çıkarması şeklinde tanımlamak yanlış bir tanım olmayacaktır. Ülkeler dünyadaki genel duruma ayak uydurabilmek, fırsatları değerlendirmek ve olumsuz etkilerden kurtulmak amacıyla kendi ulusal çıkarlarına uygun bazı politikalar belirlemişlerdir (Takım, 2010, s.261).

Fakat Türkiye gibi bölgesel eşitsizliklerin bariz yaşandığı ve etkilerinin derinlerde hissedildiği ülkelerde, temel sorunların çözülememesi; bölgenin dolayısıyla ülkenin küresel rekabetteki avantajını kaybetmesine sebep olmaktadır. Bunun çözümü doğrultusunda hayata geçirilen ve Avrupa Birliği'ne uyum sürecinin gereği olarak Türkiye, bölgesel gelişmeyi gerçekleştirmek, AB'nin üye devletlere kullandırdığı teşvik fonlarından yararlanmak ve bölgesel politikalarını AB ile uyumlaştırmak için Bölgesel Kalkınma Ajansları'nın (BKA) kurulması gibi yeni uygulamaları benimsemiştir.

Bölgesel kalkınma politikaları bu derece önem arz etmesi, politikaların düzenli ve planlı bir şekilde sürdürülmesi, bölgenin tanıtımı açısından yerel kurumlara yani kalkınma ajanslarına ihtiyacı doğuracaktır. Uzun yıllar Avrupa Birliği (AB) üyeliği için çalışmalar yapan ve bu kapsamda yenilikçi uygulamalar geliştiren Türkiye için ise bu kurumlar hayati önem arz etmektedir. Türkiye'de ki bölgesel kalkınma ajanslarına geçmeden önce kısaca bölgesel kalkınmanın gereksinimlerinden bahsedilmiştir.

3.1.2. Bölgesel Kalkınmanın Gereksinimleri

Bölgesel kalkınma; bölgeler arası eşitsizliklerin ortadan kaldırılması adına uygulanması gereken stratejik uygulamalardan birisidir. Bu uygulamanın ne derece sağlıklı uygulandığı, beklenilen verimin alınıp alınmadığı ise sadece sonuçlarının faydalı olup olmamasıyla ölçülebilmektedir. Temelinde bölge halkının refah ve gelir düzeyine doğrudan etki etme amacı olan bölgesel kalkınma, tümüyle uygulandığında olumlu sonuç verecek bir uygulamadır (Mızırak & Mercan, 2016, s. 43)

3.1.3. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Kapsamındaki Projeler

Bölgelerin gelişebilmesi için çeşitli bölgesel kalkınma projeleri yapılmaktadır. Bazı bölgelerde projeler uygulanmaya başlamışken bazı bölgelerde de bilimsel altyapı araştırılmakta ve gerekli finansman sağlanmaya çalışılmaktadır. Ülkemizde bölgesel çalışmaların miladı 1950'li yılların sonlarıdır ve potansiyel büyüme alanı olarak tespit edilen 16 bölge için fizibilite çalışmaları yapılmıştır. Ülkemizde batı ve kuzeybatı kesimleri başta olmak üzere bazı kesimlerde hızlı ilerleme kaydedilirken, bazı bölgelerde ise beklenen gelişme sağlanamamıştır. Bunun üzerine, uygulanan bölgesel kalkınma projeleri tekrardan gözden geçirilmiş ve aşağıdaki altı büyük projenin uygulanması için gerekli çalışmalar başlatılmıştır. Bunları Şekil 3.5'te inceleyelim.

Şekil 3.5.Türkiye'de uygulanan bölgesel kalkınma projeleri

3.1.3.1. Güneydoğu anadolu projesi (GAP)

Proje alanı Fırat ve Dicle havzaları ile yukarı Mezopotamya ovalarında yer alan 9 ili (Adıyaman, Batman, Diyarbakır, Gaziantep, Kilis, Mardin, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak) kapsamaktadır.

Temel hedefleri;

a. Güneydoğu Anadolu Bölgesi halkının gelir düzeyi ve yaşam standartlarını yükseltmek
b. Bölgenin diğer bölgelerle olan gelişmişlik farkını ortadan kaldırmak

c. Kırsal alandaki verimliliği arttırmak
d. Tarım ve Hayvancılığı geliştirmek
e. Bölge dışına göçü engellemek
f. İstihdam kaynaklı gelişim sağlamak
g. Sosyal ve ekonomik büyüme gibi milli kalkınma hedeflerine katkıda bulunmak olan GAP, birbirine entegre ve devamlılık esasına dayalı çok sektörlü bir kalkınma projesidir.

3.1.3.2. Doğu anadolu projesi (DAP)

DAP projesi, devlet planlama teşkilatı önderliğinde, bölgedeki 5 üniversite tarafından hazırlanmıştır.16 ili kapsayan bu projenin uygulandığı bölge, büyüme hızı ve gelişim düzeyi Türkiye ortalamasının altındadır. Proje bölgenin sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kalkınmasını hedeflemektedir.

Coğrafi Alt Bölge	Malatya-Elazığ	Erzurum	Van
İller Kapsamı	Bingöl Elazığ Malatya Tunceli	Ardahan Ağrı Bayburt Erzincan Erzurum Gümüşhane Iğdır Kars Muş	Bitli Hakkari Van
İl Sayısı	**4**	**9**	**3**

Şekil 3.6.Doğu anadolu projesi (dap) illere dağılımı

DAP projesi ile birlikte;

a. İstihdamı ve gelir seviyesini arttırmak
b. Bölge ile ülke ekonomisi arasındaki farkı en aza indirgemek
c. Dışarıya göçü azaltmak

d. Altyapı ve üstyapı hizmetlerinin çeşitlendirilmesi
e. Yaşam standartları ve kalitesinin iyileştirilmesi
f. Kalkınmanın devamlılığı hedeflenmiştir.

3.1.3.3. Konya ovaları projesi (KOP)

Toplam 12 projeden oluşan KOP'un 10'u Konya'da, 2'si Karaman'dadır. Bu projelerden tarım alanlarının sulanması, içme suyu elde edilmesi ve eneri üretimi hedeflenmiştir. Projeler içerisinde en büyüğü Konya-Çumra projesidir. Bu proje sayesinde Konya'nın içme, kullanma ve endüstriyel su ihtiyacı karşılanmıştır. Burada ki barajların üzerine kurulacak hidroelektrik santralleri sayesinde hem bölge elektrik ihtiyacının karşılanması hem de üretilen fazla elektriğin satışı planlanmıştır.

3.1.3.4. Doğu karadeniz bölgesel gelişim projesi (DOKAP)

Doğu Karadeniz Bölgesindeki; Artvin, Bayburt, Giresun, Gümüşhane, Ordu, Rize ve Trabzon'u kapsayan DOKAP projesinin bölgeyi göz önüne aldığımızda birtakım sorunları ortaya çıkarmıştır. Bunlara;

a. Yer şekillerinin elverişsiz olmasını
b. Ulaşım ağının gelişmemiş olmasını
c. Dağınık yerleşmeyi
d. Hizmet sektörünün fazla gelişmemiş olmasını
e. Bölge gelir seviyesinin düşük olmasını
f. Bölge ekonomisinin sınırlı sayıda ürüne entegre olmasını
g. Bölgedeki işsizlik sonucu dışarıya verilen yoğun göçü örnek gösterebiliriz.
h. DOKAP'ın hayata geçirilmesiyle birlikte;
i. Ulaşım ve hizmet sektörünün geliştirilmesi
j. Turizm faaliyetlerinin çeşitlendirilerek geliştirilmesi
k. İstihdam oluşturularak gelir düzeyinin arttırılması
l. İstihdam sayesinde dışarıya göçün engellenmesi amaçlanmıştır.

3.1.3.5. Zonguldak, Bartın, Karabük projesi (ZBKP)

Zonguldak, Bartın ve Karabük illerini kapsayan projede, özel sektöre yeni yatırım alanları açarak, istihdam oluşturma önderliğinde bölge gelir seviyesinin ve yaşam standartlarının yükseltilmesi amacı ile güdülmüştür.

ZBKP ile birlikte;

a. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi
b. Ereğli ve diğer limanların Karadeniz'e açılma imkânı
c. Filyos'a yapılacak liman ile ucuza ham madde temin edilme imkânı
d. Bölgede üretilen ürünlerde çeşitlilik sağlanması
e. Bölgede istihdama bağlı halkın gelir seviyesinin arttırılması hedeflenmiştir.

3.1.3.6. Yeşilırmak havza gelişim projesi (YHGP)

Yeşilırmak Nehri ve kollarının sularını topladığı havzayı içine alan bu proje, Samsun, Amasya, Çorum, Tokat ve Yozgat illerini kapsamaktadır. Projede havza içerisindeki debinin düzensizliğinin neden olduğu taşkın, erozyon ve su kirliliğinin önlenmesi amaçlanmıştır. Uygun ve ekonomik arazi kullanımının yanı sıra, doğal kaynakların kontrolü ve kaynakların etkin ve verimli bir şekilde kullanılması projenin amaçlarındadır. YHGP ile birlikte;

a. Bölgede tarım ve hayvancılığın geliştirilmesi
b. Planlı kentsel gelişim
c. Turizm olanaklarının çeşitlendirilerek geliştirilmesi
d. Sağlık ve sosyal hizmetlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

3.1.4. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Ajansları

Gelişen teknoloji ve imkânları neticesinde, ekonomik aktörlerin yapısı ve çeşitliliği konusunda dünya genelinde büyük değişimler yaşanmıştır. Ülkeler, bu değişimler

karşısında ayakta kalabilmek ve değişimin gerisinde kalmamak adına, ekonomik ve politik bir takım değişiklik ve yatırımlara yönelmek zorunda kalmışlardır.

Birçok ülkede ekonomik ve sosyal faaliyetler, belirli merkezler etrafında yoğunlaşmış ve bu da doğal olarak bölgeler arası gelir eşitsizliğine yol açmıştır. Bu durum bölgenin ekonomisini, nüfus dağılımını, yerleşim yapısını da doğrudan etkilemiştir. Bozulan ekonomik döngü beraberinde birçok olumsuzluğu da getirerek, bölge halkı için göç kavramını doğurmuştur.

Bölgesel kalkınma prensip ve ilkeleri bu evrede daha çok önem kazanmıştır. Çünkü küreselleşme kavramında bölgesel kalkınma büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla yeni ihtiyaçlar, yeni aktörler gereksinimi oluşmuştur. Bu aktörlerden bir bölümü bölgesel yapılanmalar yani bölgesel kalkınma ajanslarıdır. Bölgesel kalkınmaya yol gösterme ve bölge ekonomisine canlılık getirmeyi misyon edinen bölgesel kalkınma ajansları, bölgede kalkınmanın itici gücü statüsündedir.

Ekonomik kalkınma, üretim ve istihdamın birlikte hareket ettiği ve belirli bir ilerleme anlamına gelirken; bölgesel kalkınmayıda, bunun bölgelere ayrılmışı olarak düşünebiliriz. İkisi arasında fark var gibi görünse de amaç olarak her ikisi de aynı hedeflere sahiptirler. Ekonomik kalkınma, iş imkânları yaratarak istihdam meydana getirmeyi hedeflerken, bölgesel kalkınma da bu hedefleri tabana yayarak, bölgeler içerisinde buna uygun ortam yaratmayı hedeflemektedir.

Şekil 3.7. Kalkınma ajansları gerekliliği

Türkiye, bu doğrultuda 12 düzey 1 bölgesi ve 26 düzey 2 bölgesine ayrılmıştır. İstatistiksel bir sınıflandırma olan bu ayrıştırma ile 5449 sayılı kanun gereğince Kalkınma Ajansları düzey 2 esasına göre Türkiye'de 26 tane kalkınma ajansı kurulmuştur (URL-14, 2010). Aşağıdaki tabloda bu kalkınma ajansları ve bunların kapsadığı illerden bahsedilmektedir (URL-15, 2019).

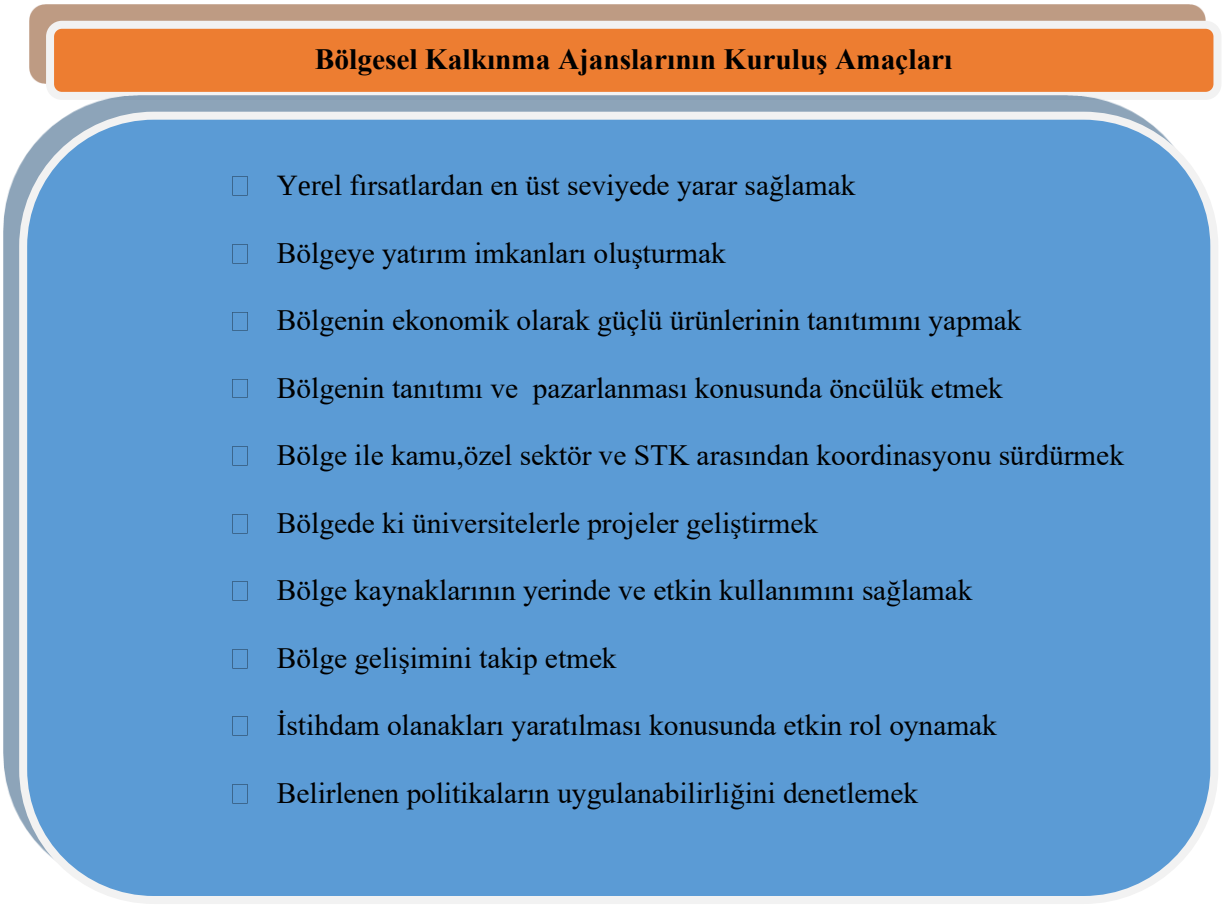
Tablo 3.4.Türkiye'deki kalkınma ajansları

Kalkınma Ajansları	Kapsadığı İller
· Ahiler Kalkınma Ajansı	-Aksaray, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Niğde
· Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı	-Bitlis, Hakkari, Muş, Van
· Dicle Kalkınma Ajansı	-Mardin, Batman, Siirt, Şırnak
· Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı	-Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
· Fırat Kalkınma Ajansı	-Bingöl, Elazığ, Malatya, Tunceli
· İpekyolu Kalkınma Ajansı	-Gaziantep, Adıyaman, Kilis
· Kuzey Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı	-Erzurum, Erzincan, Bayburt
· Mevlana Kalkınma Ajansı	-Konya, Karaman
· Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı	-Amasya, Çorum, Samsun, Tokat
· Orta Anadolu Kalkınma Ajansı	-Kayseri, Sivas, Yozgat
· Serhat Kalkınma Ajansı	-Ağrı, Ardahan, Kars, Iğdır
· Trakya Kalkınma Ajansı	-Tekirdağ, Edirne, Kırklareli
· Çukurova Kalkınma Ajansı	-Adana, Mersin
· İzmir Kalkınma Ajansı	-İzmir
· Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı	-Zonguldak, Karabük, Bartın
· Bursa Eskişehir Bilecik Kalkınma Ajansı	-Bursa, Eskişehir, Bilecik
· Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı	-Artvin, Giresun,Gümüşhane,Rize,Ordu,Trabzon
· Doğu Marmara Kalkınma Ajansı	-Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
· Zafer Kalkınma Ajansı	-Afyon, Kütahya, Manisa, Uşak
· Ankara Kalkınma Ajansı	-Ankara
· Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı	-Isparta, Antalya, Burdur
· Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı	-Çankırı, Kastamonu, Sinop
· Karacadağ Kalkınma Ajansı	-Diyarbakır, Şanlıurfa
· İstanbul Kalkınma Ajansı	-İstanbul
· Güney Marmara Kalkınma Ajansı	-Balıkesir, Çanakkale
· Güney Ege Kalkınma Ajansı	-Aydın, Denizli, Muğla

3.1.4.1. Bölgesel kalkınma ajanslarının amacı

Bölgesel kalkınma ajansları, yerel ve bölgesel yönetimlere işgücü durumu, ulaşım, altyapı ve üstyapı gibi birçok konu hakkında bilgi akışı sağlamaktadır. Bölgede yatırım alanları oluşturarak, yerli ve yabancı yatırımcıların bölgeye getirilmesini ilke edinen bölgesel kalkınma ajansları, bölgenin pazarlamasına doğrudan öncülük etmektedir.

Sürdürülebilir bir kalkınmaya doğrudan katkı bulunma esasına dayalı olarak kurulan bölgesel kalkınma ajanslarının DPT 9.Plan Özel İhtisas Komisyonu (URL- 16, 2019) (ÖİK) raporundaki belirli başlı kuruluş amaçları şunlardır;

Şekil 3.8.Bölgesel kalkınma ajanslarının kuruluş amaçları

3.1.4.2. Bölgesel kalkınma ajanslarının görevleri

Bölgesel kalkınma ajansları, bütünle ilgilenmenin denetimsel mekanizmayı devre dışı bırakacağı düşünülerek oluşturulmuş yönetim mekanizmalarıdır. Örneğin Hakkari İlinde devlet tarafından müdahale edilmesi gereken bir duruma ihtiyaç oluştuğunda, direk bakanlık yerine Hakkari ilinin bağlı olduğu kalkınma ajansı (Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı) daha kısa sürede ve daha verimli bir şekilde müdahale de bulunabilecektir. Bu sebeple bölgesel kalkınma ajanslarının tabana yayılmasının yerinde bir uygulama olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Kuruluş amaçları doğrultusunda bölgesel kalkınma ajanslarının birtakım görevleri bulunmaktadır. Bunlara;

a. Yerel yönetimlerin fizibilite ve planlama çalışmalarına teknik destek sağlamak
b. Bölgesel plan ve programların uygulamalarını sağlamak,
c. Projelere destek olmak, izlemek ve DPT'ye bilgi vermek
d. Bölge kapasitesinin geliştirilmesine destek olmak
e. Bölgede kamu, özel ve STK tarafından yürütülen projeleri takip etmek
f. Kaynakların verimli ve etkin kullanımını takip etmek
g. Bölgede rekabet arttırıcı araştırmalar yaparak bunları hayata geçirmek
h. Bölgede ki yatırım ve iş olanaklarının tanıtımını yapmak
i. Yatırımcıların evrak işlerini takip ederek koordine etmeyi örnek verebiliriz.

3.1.4.2. Bölgesel kalkınma ajanslarının yapısı

Kalkınma ajanslarının teşkilat yapılarını Kalkınma Kurulu, Yönetim Kurulu, Genel Sekreterlik, Yatırım Destek Ofisleri oluşturmaktadır.

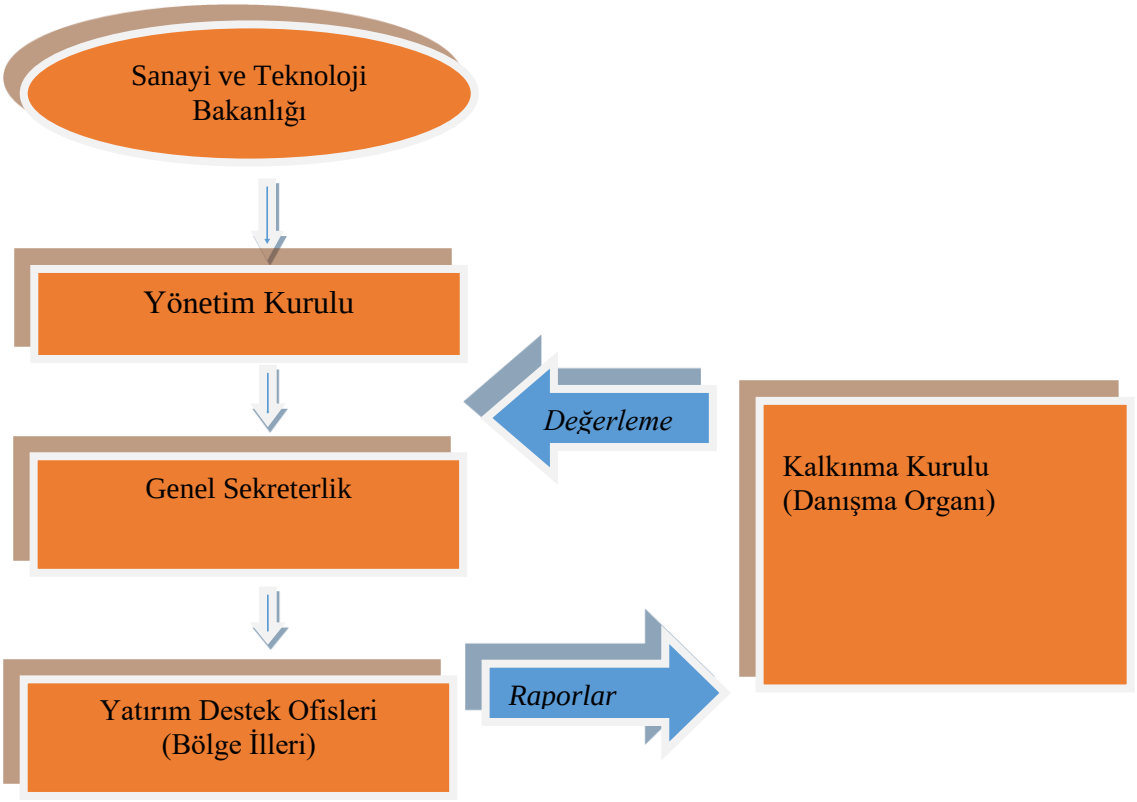
Kalkınma Kurulu, bölgesel kurum ve kuruluşlar arasında iş birliğini geliştirmek amacıyla oluşturulmuş ajansı yönlendirecek olan kuruldur.

Yönetim Kurulu, ajansın karar organıdır. Bütçeyi onaylamak, yıllık toplantı ve çalışma programlarını belirleyip onaylamak, personel işe alım, işe son verilmesi gibi üst düzey kararların alınmasında etkin rol oynamaktadır.

Genel Sekreterlik, ajansın icra organıdır. Yönetim kurulu kararlarını uygulamak, bütçeyi hazırlamak, harcamaları yapmak ve kontrol etmek, desteklenen projelerin takibini yapmak gibi önemli görevleri yürütmektedir.

Yatırım Destek Ofisleri, takip mekanizması görevini üstlenir. Yatırımcıların ruhsat ve evrak işlemlerini takip etmek, yatırımcıları bilgilendirmek ve yol göstermek, yapılan başvurular hakkında ön inceleme yapmak gibi görevleri bulunmaktadır.

Aşağıdaki şekilde Bölgesel Kalkınma Ajanslarının yapısı ile ilgili bir tablo yer almaktadır.

Şekil 3.9.Bölgesel kalkınma ajanslarının yapısı (kaynak : https://www.sanayi.gov.tr erişim tarihi 02.11.2018)

3.1.4.3. Bölgesel kalkınma ajanslarının turizme katkısı

Bölgesel kalkınma ajanslarının tarihi incelendiğinde özelikle II. Dünya Savaşı sonrasında birçok ülke de ortaya çıkan bölgesel eşitsizlikler nedeniyle, bölgesel kalkınma politikaları daha çok önem kazanmıştır. Çünkü bölgeler arası gelişmişlik seviyelerinin en aza indirilmesi, toplumsal barış, refah ve gelir seviyesinin arttırılması açısından önem arz etmektedir.

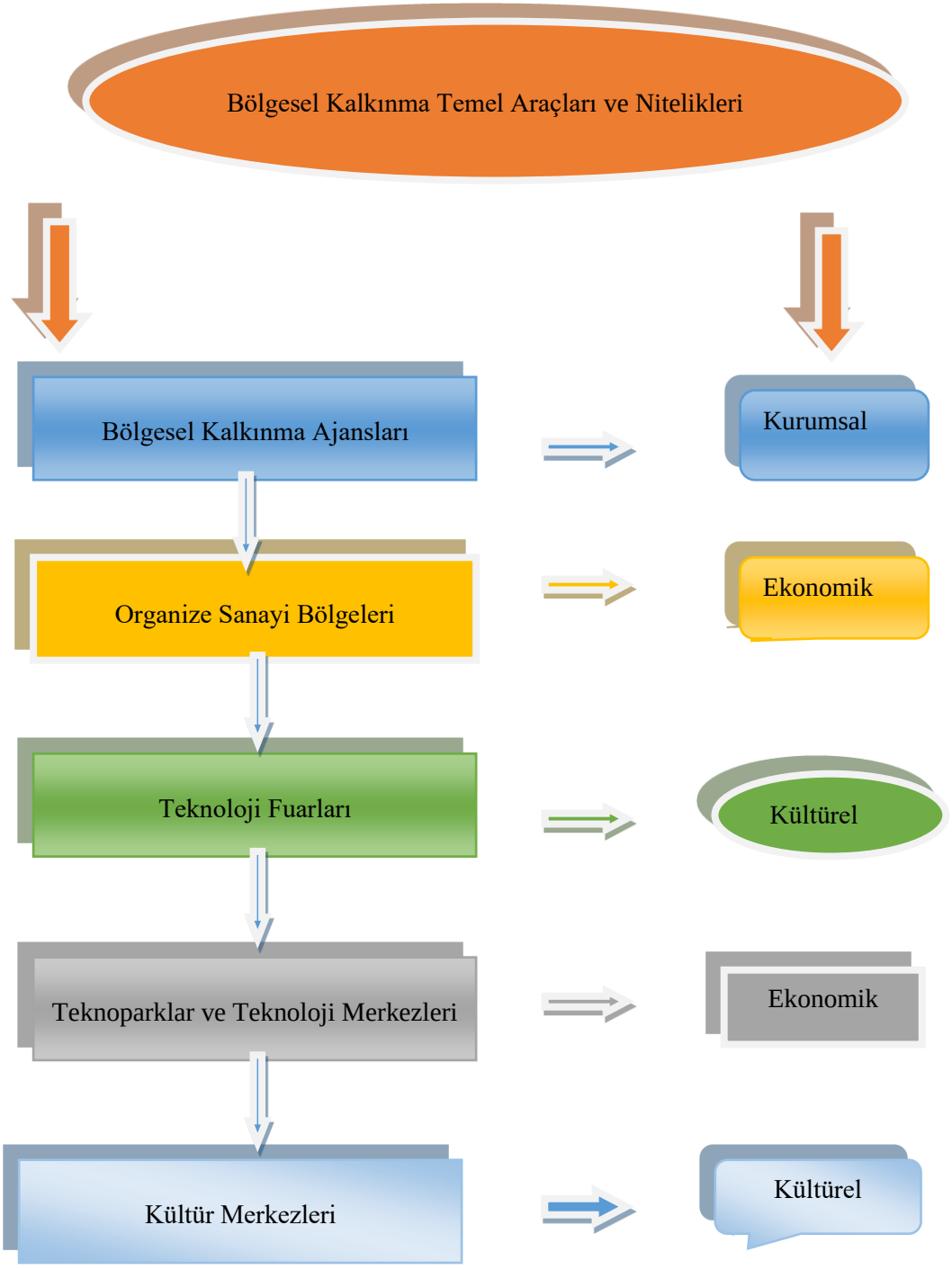
İlk başlarda tek bir merkezden ikame edilen bu ajanslar, daha sonraları bölgedeki dinamik yapıların faaliyete geçmesiyle tekellikten kurtulmuş ve faaliyetlerini belirlediği bölge sınırları dahilinde bağımsız olarak gerçekleştirmeye başlamıştır. Bölgesel anlamda faaliyetleri yürüten, faaliyetleri hayata geçirebilmek adına kamu, özel teşebbüs ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak hareket eden bir yapı olan kalkınma ajanslarının, turizm ve turizm faaliyetlerine de etkileri söz konusundur.

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının, mali destek verdiği turizm projeleri sonrasında ;

a. Turizmde istihdam yarattığı
b. Yeni turizm alanlarının oluşturduğu
c. Sektöre nitelikli işgücü kazandırdığı
d. Mevcut turistik tesislerde yenilenme ihtiyacını oluşturduğu görülmüştür.

3.2. Türkiye'deki Bölgesel Kalkınma Temel Araçları

Bölgesel Kalkınma Ajanslarının amaçlarından *Şekil3.7.*'de bahsetmiştik. Bu amaçlar doğrultusunda kalkınma ajanlarının en önemli işlevinin, bölgedeki dinamikleri harekete geçirmek olduğunu söyleyebiliriz. Bu dinamikleri çeşitlendirmemiz mümkündür. Ancak bunların işleyişi ve etkisinin göz önüne aldığımızda en önemli temel araçları belirleyip incelememiz daha faydalı olacaktır. Aşağıdaki tabloda bölgesel kalkınma temel araçlarından bahsedilmektedir.

Şekil 3.10. Bölgesel kalkınma temel araçları ve nitelikleri

3.2.1. Bölgesel Kalkınma Ajansları

Kalkınma ajansları, bölgesel gelişimin sağlanması için oluşturulmuş yapılar olarak değerlendirebiliriz. Şöyle ki; kalkınma ajansları bölgeyi ilgilendiren uygulamalara ilişkin kararların ve politikaların, bölgedeki dinamikler tarafından alındığı ve yerinden

denetime imkan tanıyan stratejik ve bölgesel tasarımlardır. Bu da daha önceden devletin üstlendiği stratejik konumun farklı kesimler tarafından da benimsenmesine zemin hazırlamaktadır.

Bölgesel Kalkınma Ajansları, var olan çeşitli kalkınma problemlerini tanımlayan, çözümlerine yönelik çalışma ve stratejileri belirleyen, bu doğrultudaki plan ve projeleri destekleyen ve koordinasyon görevini üstlenen bir yapıdır. Zaten kuruluş amaçlarını ve yapılarını incelediğimizde KA'nın bu doğrultuda oluşturulup, faaliyete geçirildiği de anlaşılmaktadır.

3.2.2. Organize Sanayi Bölgeleri

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB), endüstriyel üretim ve tüketim dönemine ait sanayileşme politikası aracıdır (URL-17, 2018). Bu endüstriyel üretim ve tüketim alanda OSB' lerden dışında başka araçlar bulunsada, yarattığı istihdam, oluşturduğu gelir ve refah ortamı ve sağladığı iç-dış desteklerden dolayı halen bölgesel kalkınma ve gelişme aracı olarak değerlendirilmektedir.

Ülkemizde OSB politikası, paranın dışarı çıkmasının önüne geçmek ve tekrar içeriye dağılması konusunda önemli bir planlama aracıdır. Bu sayede oluşan ekonomik döngü bölge halkları arasındaki farklılıkları da en aza indirmede önem arz etmektedir. OSB'ler yerel ve bölgesel küçük sanayi işletmeleri içinde son derece önemlidir. OSB'ler küçük ve orta düzeydeki işletmelerin gelişmelerine zemin hazırlayarak, sanayinin bölgelere dağılımında dengeyi koruma görevi üstlenirler.

3.2.3. Konferans ve Fuarlar

Konferans ve fuar gibi etkinlikler düzenlendikleri bölge ve yörelere ekonomik canlılık katan ve bölgelere dinamizm kazandıran bölgesel kalkınma temel araçlarındadır. Turizmin çeşitlendirilmesi bakımından da önemli bir role sahip konferans ve fuarlara; ülkemizin özellikle İstanbul'un çalışmaları da önem arz etmektedir. Özellikle son yıllarda NATO ve Dünya Mimarlık Kongresi gibi önemli kongrelere ev sahipliği yapmıştır (URL-18, 2004).

Kentler yılın belirli dönemlerinde gerçekleştirilen bu kongre ve fuar turizmini yılın bütün aylarına yaymak amacıyla çeşitli çalışmalara yönelmiştir. Bu da kongre ve fuar turizmine olan ilgiyi her geçen gün arttırmaktadır. Bu doğrultuda belirli bir plan ve proje ile hareket eden kentler rakiplerine karşı avantaj elde ederken; kongre ve fuar turizminden arzu ettikleri geliri de elde etmektedir.

3.2.4. Teknoparklar ve Teknoloji Merkezleri

Teknoparklar ve Teknoloji Merkezlerinin en önemli özelliği yenilikçi ve yeni firmaların doğuşuna zemin hazırlamasıdır. Daha çok üniversitelerin, iş dünyası ile karşılaştığı teknopark ve teknoloji merkezleri, katma değeri yüksek yeni iş alanlarının doğuşuna kaynaklık ederken, yeni firmaların Ar-Ge çalışmalarına da destek vermektedir.

Teknopark ve Teknoloji Merkezleri, kârlılık olmadığı gibi daha çok iş ve istihdam yaratma amacı taşımaktadır. En önemli amacı yukarıda bahsettiğimiz gibi, yeni firma ve iş fikirlerinin sermaye ile buluşmasına aracılık etmektir. Bu doğrultuda teknopark ve teknoloji merkezleri iş dünyası tarafından da ciddiyetle takip edilmektedir. Bu da girişimciler için teknopark ve teknoloji merkezlerini önemli kılmaktadır.

3.2.5. Kültür Merkezleri

Kültür merkezleri, mevcut kültürel varlıkların korunmasını, değerlenmesini ve sergilenmesini esas alan bir kalkınma aracıdır. Daha çok tiyatro, sinema gibi birden çok amacı olan sektörleri bir araya getirmek üzere tasarlanan kültür merkezlerine; İstanbul Atatürk Kültür Merkezi (AKM) en önemli örnektir. Yine İzmir AKM buna örnek olarak verilebilir.

Ülkemizde resim, heykel vb. güzel sanat eserlerinin, daha çok özel ve ücretli müzelerde sergileniyor olması; kültür merkezlerinin bölgesel ve kentsel gelişme bakımından yeterince önem kazanmasının önüne geçmektedir. Şöyle ki; ülkemizde bugüne kadar gerçekleştirilen en önemli sergi, Picasso'nun bazı eserlerinin İstanbul'da Sabancı Müzesinde sergilenmesidir (URL-19, 2018)

Türkiye'de kültür merkezlerine, kalkınma temel araçlarından biri olarak, hayatın bir parçası haline gelmesi, ulusal ve uluslararası organizasyonlara ev sahipliği yapması, mevcut kültürel varlıkların sergilenmesi için daha çok önem verilmeli, bu alanda plan ve projeler geliştirilmelidir.

3.3. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma

Gelişen dünya ülkelerinin en büyük yerel sorunlarından birisi olan bölgesel eşitsizlik kavramı, ülkemiz içinde önemli bir sorun teşkil etmektedir. Özellikle bu fark doğu-batı arasında daha belirgin bir şekilde görülebilmektedir. Yapılan yatırımlarla da doğrudan ilgili olan bu ekonomik, sosyal ve kültürel farklılıkların en aza indirilmesi adına atılmış birtakım adımlar da bulunmaktadır.

İlk zamanlarda pek başarılı olamayan bu uygulamalar, daha önce de bahsettiğimiz gibi 1960 yılından sonra hayata geçirilen Beş Yıllık Kalkınma Planı ile resmiyet kazanmıştır. Bu plan çerçevesinde;

a. Nitelikli işgücü sorununun çözülmesi
b. Milli gelirin (GSMH) yüksek ve sürdürülebilir olması
c. İstihdam sorunun çözülmesi
d. Ödemeler bilançosu sorununun çözülmesi
e. Dış kaynaklara olan ihtiyacın zamanla azaltılması amaçlanmıştır.

3.3.1. Türkiye'de Bölgesel Kalkınma Uygulamaları

Türkiye'de bölgesel kalkınma alanında atılan adımlar yukarıda da bahsettiğimiz gibi ilk zamanlarda başarılı olamamıştır. Uygulanan politikaların gelişigüzel bir şekilde ele alınması, bölge hakkında araştırma ve çalışma yapılmadan uygulanamaya geçilmesi gibi sebeplerden dolayı başarısız olunması; uygulamaların belirli bir plan dahilinde yapılması zorunluluğunu meydana getirmiştir. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile resmi olarak hayata geçirilen bu uygulamalar beklenen verimi kısa sürede vermiştir. Uygulanan politikaların öncesi ve sonrasınıda incelemek aradaki farkı görmemize yardımcı olacaktır.

3.3.1.1. Türkiye'de bölgesel kalkınma uygulamaları öncesi

Türkiye'de bölgesel eşitsizliklerle ilgili planlama ve çalışmalar 1950 yılına kadar gözle görülür bir ilerleme sağlayamamıştır. Çıkarılan kanunlar ve tasarılar ile 1934 yılında I. Beş Yıllık Sanayi Planı devreye sokulmuş ve bunun tüm yurtta benimsenerek uygulanması amaçlanmıştır. Mevcut siyasal durum, dönemin ekonomik şartları gibi etkenler, bölgesel eşitsizliklerin kaldırılmasına yönelik bu çalışmaların uygulanmasını bir hayli zorlaştırmıştır. Bu mevcut durum I. Beş Yıllık Kalkınma Planı uygulamaya alınıncaya kadar devam etmiş ve bu döneme kadar herhangi bir ilerleme kaydedilememiştir.

3.3.1.2. Türkiye'de bölgesel kalkınma uygulamaları sonrası

Türkiye'de ilk ekonomik ve kültürel kalkınma hareketleri Beş Yıllık Kalkınma Planları (BYKP) ile yapılmaya çalışılmıştır. *Tablo 2.2'*de bu uygulamanın ekonomik anlamda ne derece faydalı olduğunu verilerle görebiliriz. Bu planların uygulanması sonucu elde edilecek verim ve faydaya göre planlamalar devamlılık kazanmıştır. Uygulanan kalkınma planları ve amaçlarından aşağıda kısaca bahsedilmiştir (URL-16, 2019).

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): Bölgesel eşitsizlik kavramının önem kazandığı bu plan, bölgesel eşitsizliğin ortadan kaldırılması adına uygulamaya alınmış ilk resmi tasarıdır. Bu plan neticesinde potansiyeli olan bölgelere yatırım teşvikleri verilerek, bölgelerin kalkındırılması amaçlanmıştır.

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): Genel anlamda I. Beş Yıllık Kalkınma Planına sadık kalınmış ve uygulamalar devam ettirilmiştir. Bölgedeki altyapının oluşturularak, özel sektör yatırımlarının bu bölgelere çekilmesi amaçlanmıştır. Kalkınma Öncelikli Yöre (KÖY), ilk defa bu plan kapsamında ele alınmıştır (URL-16, 2019).

III. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977): Uygulama olarak daha öncekilerden farklı bir politika izlenmiş, KÖY kavramı üzerine yoğunlaşılmıştır. Bölge bölge değil, bütün olarak geliştirici politikalar ele alınan bir plandır.

IV. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1979-1983): Ekonomik gelişme beklentilerine paralel, fizibilite ve bölge araştırılmasına önem verilmiştir. Bu dönemde yatırım teşvikleri, bölgede maksimum fayda baz alınarak, potansiyeli yüksek alanlarda kullanılmıştır.

V. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): Bölge planlamasına daha çok önem verilen bu dönemde, belirlenen 16 bölge etrafında gelişmenin sağlanması amaçlanmıştır.

VI. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994)0: Bu dönemde bölge planlaması kavramı terk edilmiş ve bölgesel gelişme kavramı önem kazanmıştır. Bu dönemde V. Beş Yıllık Kalkınma Planında belirlenen 16 bölge planlaması kavramından uzaklaşılmış ve yerine, bölge planlamasının KÖY'lere uygulanması benimsenmiştir.

VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1996-2000): Bölgesel kalkınma kavramı en çok bu dönemde ilgi görmüş ve bu doğrultuda planlama ve çalışmalar yapılmıştır. İl bazında uygulamalar geliştirilmiş, büyük bölgeler bazında düzenlemeler yapılmıştır. Bu dönemde bölgesel planlama çalışmalarına ağırlık verilmiş ve çeşitli projeler geliştirilmiştir. Fakat bu projelerden sadece Güneydoğu Anadolu Projesi uygulanabilmiş ve fayda sağlanmıştır.

Bu projeler;

a. Doğu Marmara Planlama Projesi
b. Zonguldak Projesi
c. Antalya Projesi
d. Çukurova Projesi
e. Zonguldak-Karabük-Bartın Bölgesel Gelişme Projesi
f. Doğu Anadolu Projesi
g. Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi
h. Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi
i. Güneydoğu Anadolu Projesidir.

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005): Uygulanan planın en temel amacı, kaynakların en etkin ve verimli şekilde kullanılması, bölgeler arası eşitsizliklerin en aza indirilmesi olmuştur.

3.4. Bölgesel Kalkınma ve Turizm

Turizm, diğer yatırımlar gibi fazla maddiyat gerektirmeyen, fakat gelir açısından en az diğer yatırımlar kadar fayda sağlan bir dinamo görevi görmektedir. Dolayısıyla bölge bazlı düşünüldüğünde, bölgesel kalkınmaya etkisi son derece fazladır. Daha önce yapılmış akademik çalışmalar da Turizmin Bölgesel Kalkınma farklılıklarını gidermede önemli bir unsur olduğunu desteklemektedir (Dilek ve Kandemir, 2013).
Sadece turizmin ekonomik etkisine bir örnek verecek olursak; Akdeniz Turistik Otelciler ve İşletmeciler Birliği (AKTOB) turizm sektörünün yapısı, etki çevresi ve bölgeye katkısı hakkında bir araştırma yapmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile ortaklaşa yapılan bu araştırmada turizm sektöründe meydana gelen 1 br gelişme, Türkiye ekonomisinde 2 br canlanma meydana getirmektedir (URL-20, 2014).
Turizm sayesinde oluşan girdi alımları,54 sektörü doğrudan etkilemekte ve 26 milyar dolarlık bir satın alma ortaya çıkarmaktadır.
Türkiye İstatistik Kurumu'nun bir diğer dikkat çeken veriside; Türkiye'de sigortalı çalışanların %6-7'si turizm sektöründe çalışmaktadır. Üretilen cironun ise %75'i ise Antalya, İstanbul ve Muğla'dan elde edilmektedir (URL-21, 2018).
Daha önceki konularda bahsettiğimiz gibi yarattığı istihdam ve oluşturduğu refah seviyesi bölge için yani bölgesel kalkınma için son derece önemli bir etkendir.

3.4.1. Turizmin Bölgesel Kalkınma İçin Önemi

Değişen dünya düzeni ve gelişen teknoloji ilerlemeyi zorunlu kılmaktadır. Bu durum ülkeler içinde geçerli olup, ülkelerin planlama ve çalışmalarını bu doğrultuda yapmaları gerekmektedir. Bunun içinde kaynak bulmak, mevcut kaynakları etkin kullanmak ve politikalara uygun hareket etmek zorundadır.
Kuşkusuz gelişime en açık ve en müsait sektör sanayi sektörüdür. Zira bir ürünün alım-satımından elde edilen gelire göre, o ürünün üretiminin yapılıp pazarlanması daha çok kar ve daha çok gelir demektir.

Kalkınma ve gelişme için ana kriter olan sanayi sektörü beraberinde birçok sektörü de olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkileyebilmektedir. Bu da sanayi sektörü için alternatif arayışlarını zorunlu kılmıştır.

Turizm, kesinlikle bu alternatiflerden birisi olabilir. Sadece yarattığı istihdam bile sanayi için turizmi önemli kılmaktadır. Üstelik turizm sektörü, sanayi sektörü gibi ağır iş gücü ve fazla maddiyat ihtiyacı oluşturmadığı için bazı bölgelerde sanayiden daha fazla önemli hale geldiği söylenebilir. Turizmin, bölge ve bölge kalkınmasına doğrudan etkileri vardır. Bunlara;

a. İstihdam ağını genişletmesi
b. Gelir ve refah etkisi yaratması
c. Alt ve üstyapının gelişimine katkısı
d. Bölgenin yurt dışına açılması ve tanıtılması
e. Milli gelire yaptığı doğrudan ve dolaylı etkileri
f. Döviz akışı ve yabancı sermaye girişini örnek verebiliriz

3.4.2. Turizm Kaynaklı Bölgesel Gelişme

Turizmin, gelişmeye en açık sektör olan sanayi sektörü için bir alternatif olabileceğinden bahsetmiştik. Hem maliyet hem de iş gücü ihtiyacı düşünüldüğünde bazı bölgeler için turizm olmazsa olmazdır. Turizm kaynaklı bölgesel gelişmeye verilebilecek en uygun örnek kuşkusuz Akdeniz Bölgesi' dir.

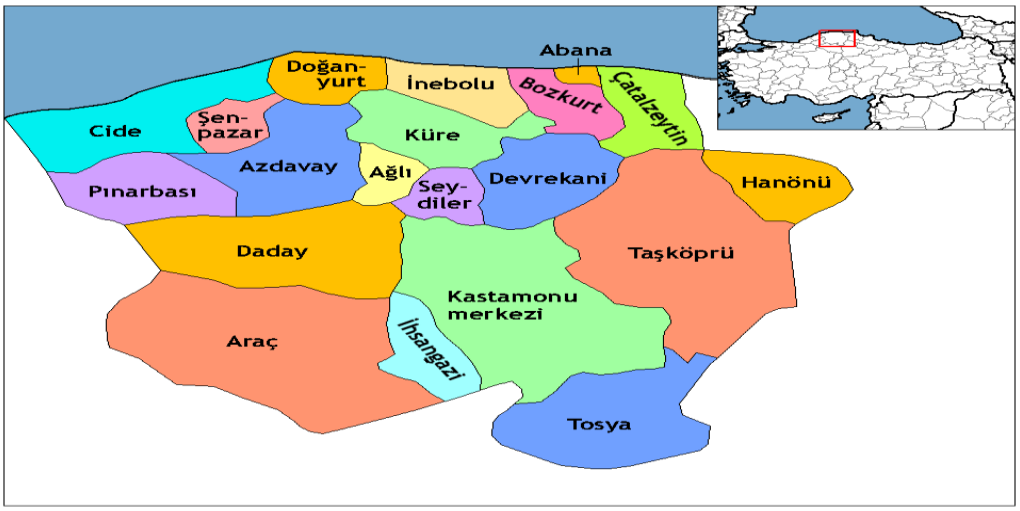
Akdeniz Bölgesi, turizm sektörü ile birlikte dünyaca tanınan ve her yıl milyonlarca turisti ağırlayan lokomotif bir bölgemizdir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre turizmden elde edilen cironun %75' i Antalya, Muğla ve İstanbul'dan sağlanmaktadır (URL-21,2018). Sadece bu veri bile turizm merkezli bir bölgenin gelişimine yapılan doğrudan etkiyi anlamamıza yardımcı olacaktır.

4. KASTAMONU BÖLGESİNİN KALKINMASINDA TURİZMİN ROLÜ: ALAN ARAŞTIRMASI

Araştırmamızın ikinci bölümünde turizmden, üçüncü bölümünde de bölgesel kalkınma kavramlarından bahsettik. 4. bölümde Kastamonu ilinin konumundan, sosyo-kültürel özelliklerinden, turizm çeşitliliğinden ve turizmle olan etkileşimin Kastamonu iline sağladığı faydalardan bahsedilmiştir.

4.1. Kastamonu Jeopolitik Konumu ve Özellikleri

Kastamonu, doğusunda Sinop, güneydoğusunda Çorum, güneyi ve güneybatısında Çankırı, batısında Zonguldak, kuzeyinde ise Karadeniz bulunan ilimizdir.13108 km^2 yüz ölçümüne sahip, 35° 48″ ve 42° 00″ kuzey enlemleri ile 32° 43″ ve 34° 37″ doğu boylamları arasında yer almaktadır (URL-22, 2018).Aşağıdaki tabloda Kastamonu ilinin ilçeleri gösterilmiştir.

Resim 4.1.Kastamonu ilçeleri

Kaynak : http://www.e-sehir.com/kastamonu-ilceleri.html(URL-23, 2018)

Eski bir yerleşim yeri olan Kastamonu merkezi ve ilçeleri birçok eski eser ziyaretine açıktır. Örneğin; Araç, Taşköprü, Küre ve Abana ilçeleri sit alanı kapsamındadır. Taşköprü'de Zımbıllı Tepe (Pompeipolis), İnebolu'da Abeş Kalesi, Geriş Tepesi,

Çatalzeytin'de Ginolu koyu, Cide ilçesinde Gideros Koyu arkeolojik sit alanı kapsamındadırlar (URL-22, 2018).

4.1.1. Kastamonu İlinin Konumu

Kuzeyinde Küre (İsfendiyar) Dağları, güneyinde güneybatı ve kuzeydoğu yönünde uzanan Ilgaz Dağları ile dağlık bir bölge konumunda olan Kastamonu ili, Sinop limanına giden İpek Yolu güzergahlarının kesişme noktasında yer almaktadır. Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Kastamonu ili, alan olarak Türkiye'nin 18. En büyük şehridir. Merkez dahil toplam 20 ilçesi bulunan Kastamonu, 784 metre rakıma sahiptir (URL-24, 2018)

Resim 4.2.Kastamonu ilinin konumu

Kaynak : http://www.e-sehir.com/kastamonu-ilceleri.html (URL-23, 2018)

4.1.2. Kastamonu İlinin İklimi

Kastamonu, genellikle engebeli arazilerden oluşmaktadır. Kuzeyinde Batı Karedeniz Dağları ve Karadeniz sahiline paralel uzanan İsfendiyar (Küre) Dağları bulunmaktadır. Birbirlerinden bağımsız olarak Yaralıgöz Dağı, Ballı Dağ, Dikmen Dağları bölge için önemli yükselişlere örnektir.

Kastamonu'nun güneyinde ise, yüksek ve devamlılık sergileyen Ilgaz Dağları yer almaktadır.

Kastamonu genellikle dağlık ve engebeli araziye sahip olduğu için geniş ovalara çok fazla rastlanmamaktadır. Vadilerin sık göze çarptığı Kastamonu' da ovalar oldukça küçük ölçeklidir.

İklim;

Kastamonu ilinin kuzeyinde Karadeniz iklimi, güneyinde ise İç Anadolu iklimi egemendir. Bunun sebebi ise yeryüzü şekilleridir. Özellikle Küre Dağlarının, kıyıya paralel olarak uzanması; ilin kıyı kesimleri ile iç kesimleri arasında iklim farklılığına yol açmaktadır. Bu nedenle iç kesimlere doğru gidildikçe karasal iklim etkisi hissedilmektedir.

Sıcaklık;

Kastamonu ili, karasal ve Karadeniz ikliminin hissedilebilir olmasından dolayı sıcaklık yılın belirli dönemlerinde yoğunlukla kendini hissettirmektedir. Aralık, Ocak ve Şubat Ayları ilin en soğuk ayları olup; Temmuz ve Ağustos Ayları ilin sıcaklık ortalamalarının en yüksek olduğu aylarıdır.

Yağışlar;

Kastamonu ili, aylara göre düzenli denilebilecek bir yağış rejimine sahiptir. Yağışların büyük bir bölümü bahar aylarında düşerken, en az yağış Aralık, Ocak ve Şubat Aylarında düşmektedir.

Rüzgârlar;

Kastamonu'da yer şekilleri ve dağların denize konumları göz önüne alındığında en çok ''lodos'' hissedilmektedir. Zaman zaman bu rüzğarın hızı saniyede 29.8 m ulaşabilmektedir (URL-22, 2018).

Bitki Örtüsü;

Kastamonu, bitki örtüsü bakımından oldukça zengin bir il sayılmaktadır. Kıyı kesimlerden iç kesimlere doğru gidildikçe yükselti artmakta ve kayın ve köknar ağaçları sıklaşmaktadır. Bu kayın ve köknar ağaçları; düzgün gelişimli, işletmeye elverişli ve iyi nitelikli orman ağaçlarıdır. Kıyı kesimdeki ormanlık alanlarda kızılçam, karaçam, köknar, kayın, meşe, dişbu dak, kavak gibi bitki örtüsü mevcuttur.

Özellikle Ilgaz Dağları ve Devrez Çayı Vadisi arasındaki Tosya ormanlarında karaçam, sarıçam, meşe ve köknar yoğunluğu görülmektedir. Bu bölge çoğunlukla kapı üretimi yapan tesislerin odak noktasıdır.

4.1.3. Kastamonu İlinin Tarihçesi ve Özellikleri

Kastamonu ilinin, yapılan arkeolojik kazılar ve yüzey araştırmalarının neticesinde paleolitik dönemden günümüze kadar kesintisiz bir yol izlediği görülmektedir (URL-25, 2018). Kastamonu ilinin M.Ö 2000 yıllarından itibaren yazılı kaynaklarda geçtiği görülmektedir. O tarihlerde Pala ve Tummana Kavimlerinin yerleştiği topraklar olarak kaynaklarda yer alan Kastamonu adı yazılı kaynaklarda ilk olarak 11.yy'ın başlarında ''Castamon''olarak yer almaktadır (URL-26, 2018).

1211-1212 yıllarında Emir Hüsameddin Çoban Bey tarafından Türklerin eline geçen ve Çobanoğluları Beyliği'nin kurulduğu topraklar olan kent,1309 yılında I. Süleyman Paşa tarafından Candaroğulları Beyliği hakimiyetine geçmiştir.1461 tarihinde Fatih Sultan Mehmet, beyliği Osmanlı topraklarına katmış ve bu tarihten sonra Kastamonu, önemli bir sancak haline gelmiştir.

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte yapılan düzenlemeler neticesinden Kastamonu,12 ilçeyle birlikte Cumhuriyet'e dahil olmuştur(URL-25, 2018). Günümüzde merkez hariç 19 ilçesi bulunan Kastamonu ili Batı Karadeniz Bölgesi'nde yer almaktadır.

4.1.3.1. Kastamonu ilinin kültürel özellikleri

Kastamonu, kültürel olarak zengin diye tabir edilebilecek statüde bir ilimizdir.4.1.3 başlıklı bölümde Kastamonu ilinin M.Ö 2000 yıllarında yazılı kaynaklarda geçtiğinden söz etmiştir. Bu birikimde ve geçmişe sahip bölgenin, zengin bir kültüre sahip olmasını beklemek yanlış bir beklenti olmayacaktır. Kastamonu ilinin kültürel özelliklerinden bahsetmeye başlamadan önce bu bölüm; Ne yenir? Ne alınmalıdır? Neresi gezilmelidir? başlıkları altında sürdürülmüştür.

Ne yenmelidir; Kastamonu zengin menüsü ile her damağa hitap eden bir mutfağa sahiptir. Herkesçe bilinen Ecevit çorbasının yanı sıra tarhana çorbası, banduma, pastırmalı ve etli ekmek, çekme helva, mıhlama, şarkılara konu olan simit tiridi bölgenin önemli lezzet ve tatlılarındandır.

Ne alınmalıdır; Kastamonu ilinde dokumacılık oldukça gelişme göstermiştir. Yöresel dokumalar, yalnızca tırnak ve pamuk ipliği kullanılarak yapılan çarşaf bağları, baskılı sofra bezleri, şimşir çatal-kaşıklar, Tosya çakıları bölgeden hediye getirilebilecek hediyelik eşyalardır.

Neresi gezilmelidir; Kastamonu ili güçlü bir mimariye sahiptir. Türkiye'nin her yerinden insanlar,''Nasrullah Meydanı'' denildiğinde Kastamonu'dan söz edildiğini bilir. Nasrullah Camii de turizm açısından son derece ilgi gören bir mimariye sahiptir. Türkiye'nin ilk lisesi olan ve Rıfat ILGAZ'IN sinemamızın klasiklerinden olan ''Hababam Sınıfı'' adlı kitabını yazdığı Abdurrahman Paşa Lisesi Kastamonu ili sınırları içindedir. Bu bölgemizde yer alan Yakupağa Külliyesi, İsmail Bey Külliyesi, Zınbıllı Tepe, Kastamonu Kalesi ve tabiî ki Şeyh Şaban-ı Veli Camii gezilip görülmesi gereken en önemli yerlerdir.

4.1.3.2. Kastamonu ilinin ekonomik özellikleri

Kastamonu ilinde, coğrafi yapısı nedeniyle ahşap ve ahşap ürünlerin imalatı ile tekstil, hizmet, gıda, maden ve maden ürünleri imalatı ön plana çıkmaktadır. Bölge de bu meslek dallarında esnaf ve sanatkar sayısı oldukça fazladır.

Kastamonu hammadde bakımından zengin bir kenttir. Ankara'ya 2 saat, İstanbul'a 5 saat uzaklıkta olan Kastamonu, İnebolu Limanı ile birlikte dış ticaret işlemlerinin de gerçekleştirildiği bir kent durumundadır. Havaalanının açılmasıyla birlikte şehre ulaşım daha kolay ve kısa zamanlı olabilmektedir.
Tablo 4.5 'e göre Kastamonu İlinin 2015 yılında Dış Ticaret Dengesi incelendiğinde Yapılan ithalat 158.508,526, yapılan İhracat ise 42.353.782 dolardır.

Tablo 4.5.Kastamonu 2015 yılı dış ticaret dengesi

Yıl	İl	Dış Ticaret Dengesi (İhracat-İthalat)	İthalat(Dolar)	İhracat (Dolar)
2015	Kastamonu	-116.154.744	158.508.526	42.353.782

Kaynak: https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63830/ekonomi.html

Kastamonu ili satın alma gücü paritesine göre kişi başı düşen GSYH değeri Türkiye ortalamasının % 75'inin altında % 50'sinin üstünde olan bölgeler (son beş yıl) yani orta-düşük gelir düzeyine sahip bölgeler içerisinde kalmaktadır. İstihdamda, tarım ve hizmet sektörlerinin ağırlıkta olduğu Kastamonu'da nüfus kaybı önemli bir tehdit olarak karşımıza çıkmaktadır. Kastamonu ilinin içinde bulunduğu bölgenin hem büyüme hızı hem de GSYH'si ülke ortalamasının altındadır. Kastamonu, ülke genelinde hem nüfusun hem de gelirin dağılımında en dezavantajlı iller arasında yer almaktadır.

Kastamonu dışa göç verme hızı bakımından Türkiye' de ilk sıralarda yer almaktadır. Hatta köyden kente göçde Türkiye'de ve Karadeniz Bölge ortalamasından büyüktür. Kastamonu ili, nüfus artış hızı en düşük olan iller arasındadır. Nüfusun azalmasının en büyük sebebi ise özellikle köylerden büyük şehirlere olan göçtür. İlimizde gelir kaynaklarının ve iş imkânlarının sınırlı olması, sanayi ve diğer istihdam yaratıcı yatırımların bulunmayışı, eğitim, sağlık imkânları, sosyal güvence arayışı, çocuklarına daha iyi bir gelecek sağlama isteği, yetersiz arazi, kırsal kesim ile şehir arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farkı gençler başta olmak üzere nüfusu köylerden uzaklaştırmaktadır.

Türkiye'deki ilk ve tek ahşap fuarı Kastamonu'da düzenlenmektedir. 2015 yılında 5. Ahşap fuarı düzenlenmiş olup, ahşap sanayisine nitelikli eleman yetiştirmek üzere, Kastamonu Valiliği öncülüğünde teorik ve pratik eğitimi bünyesinde barındıran Kastamonu Ahşap akademisi kurulmuştur. Bu akademi aynı zamanda Kastamonu Ticaret Borsasının 10 milyon euroluk Ahşap Entegre Yatırımının temel işgücü ihtiyacını karşılayacaktır.

Kastamonu sanayisi son yıllarda gelişmektedir ve bu gelişimle beraber yatırımcılar için önemli fırsat barındırmaktadır. Sanayi yapısı içinde, tarım ve orman ürünlerine ilişkin sektörler ön plana çıkmaktadır.

İnebolu Limanı, Bakanlar Kurulu kararıyla Özelleştirme İdaresi Başkanlığına devredilmiş olup, özelleştirilmesi gündemdedir. Taşımacılık, orman, metal ve maden ürünleri ihracatı alanında önemli potansiyeli içinde barındırmaktadır. Samsun ve Filyos arasında yaklaşık 500 km bir alanda bu çapta başka bir liman yoktur. Batı Karadeniz ve İç Anadolu hinterlandına hitap eden bu limanın, Kastamonu sanayisi ve bölge için daha aktif olarak kullanılması, sanayiye kazandırılması yönünde çalışmalar sürmektedir.

Demir yolunun olmaması Kastamonu için olumsuzluk gibi görülsede; Orman endüstrisi, maden ve tekstil sanayinde önemli kurumsal ihracatçı firmalara sahiptir. Aşağıda en çok ihraç edilen yedi ürün ve en fazla ihracat gerçekleştirilen yedi ülkeyle ilgili iki tablo yer almaktadır.

Tablo 4.6. En fazla ihracat yapılan ilk 7 ürün

İhracata Konu Ürün	İhracat Bedeli (milyon $)
Giyim Eşyası (Kürk Hariç)	21.002.792
Atık ve Hurdalar	8.211.681
Demir Dışı Metal C	5.418.665
İnşaat Kerestesi	2.355.102
Kum, Kil, Taşocağı	1.215.707
İplik Dokunmuş Tekstil	677.436
Mobilya	581.120

Kaynak : http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR-63830/ekonomi.html Erişim Tarihi 01.12.2018 (URL-27, 2018)

Tablo 4.7. En fazla ihracat yapılan ilk 7 ülke

Ülke Adı	İhracat Bedeli (milyon $)
İtalya	8.380.084
Almanya	7.284.255
Belçika	5.044.466
Fransa	2.532.110
Hollanda	1.676.852
İsveç	1.417.598
Çin	1.322.764

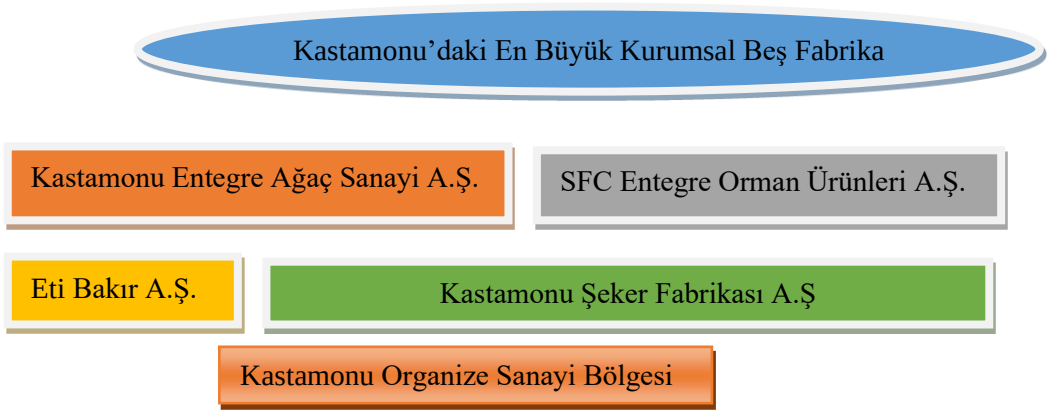
Kaynak : http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR-63830/ekonomi.html Erişim Tarihi 01.12.2018 (URL-27, 2018)

4.1.3.3. Kastamonu ilinde tarım ve sanayi faaliyetleri

Kastamonu ilinde tarım ve hayvancılık en temel gelir kaynaklarından birisidir. İlin büyük bir bölümü geçimini tarımdan sağlamaktadır. Kastamonu' da ovaların ve ekim alanlarının az olmasından dolayı, ekim alanları genellikle akarsu vadilerinin çevrelerinde yoğunlaşmıştır (URL-28, 2018)
Kastamonu'da sanayi bitkileri üretimi, tahıldan daha çok rağbet görmektedir. Buğday, arpa üretimi bölgede sıklıkla üretilmektedir. Bölge de faaliyet gösteren Kastamonu Şeker Fabrikası sayesinde, şekerpancarının ilin büyük bir kesiminde üretimi yapılmaktadır. Tosya İlçesinde ise çeltik üretimi daha fazla yapılmaktadır ve dünyaya ihracı gerçekleştirilmektedir. Adına festivaller düzenlenen Taşköprü sarımsağı, bölgenin en önemli tarım enstrümanıdır. Kastamonu İlinin Tosya'dan sonra en büyük ikinci ilçesi olan Taşköprü ilçesinin büyük bir kesimi sarımsak üretimi gerçekleştirmektedir.

Elde edilen sarımsaklar kalitesine göre yurtdışına ihraç edilmekte ve bölge halkı için gelir oluşturmaktadır. Ayrıca sarımsak ve şekerpancarı dikiminde oluşan istihdam ihtiyacı, bölge halkı için sezonlukta olsa iş imkanı yaratmaktadır.

Kastamonu ili hayvancılık için son derece müsaittir. Yine şarkılara konu olan manda, sığır, koyun ve tiftik keçisi bölgede yoğunlukla beslenir. Ankara ve Konya'dan sonra tiftik keçisi üretiminde Kastamonu gelmektedir. Ayrıca Kastamonu hayvan pazarı Türkiye'de sayılı büyüklükte hayvan pazarlarındandır. İlde hayvan yetiştiriciliğinde başı Devrekani ilçesi çekmektedir.
Kastamonu ilinin orman bakımından zengin olması yatırımcıların bölgeye olan iştahını arttırmış ve bölgede geniş çaplı kurumsal firmalar faaliyet göstermektedir. Kastamonu Entegre Ağaç Sanayi A.Ş. ve SFC Entegre Orman Ürünleri A.Ş bölgede faaliyet gösteren en büyük kurumsal fabrikalardır. İki fabrika toplamda 6500 kişiye direk istihdam sağlamaktadır (URL-29, 2012) Kastamonu ili maden bakımından da oldukça zengindir. Özellikle bakır alanında Eti Bakır A.Ş. dünya standartlarında üretim yapmakta ve büyük oranda ihracat gerçekleştirmektedir. Ayrıca bölge halkı için yarattığı istihdam ayrı bir öneme sahiptir. Aşağıda Kastamonu ilinde faaliyet gösteren büyük çaplı kurumsal beş fabrikayla ilgili bir şekil yer almaktadır.

Şekil 4.11. Kastamonu'daki en büyük kurumsal beş fabrika

Kaynak :https://kastamonuosb.org/Erişim Tarihi 01.12.2018 (URL-30, 2018)

4.2. Kastamonu ve Turizm

Kastamonu ili turizm ve değerleri bakımından oldukça zengindir. Bölgenin geçmişinin M.Ö 2000 yıllarına kadar uzanıyor ve bugüne kadar birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması, bunu doğrular en tabi örnektir. Gün yüzüne çıkarılmış eserler üzerinde yapılan araştırmalarda bunu destekler nitelikte olup, bölgede arkeolojik keşifler halen devam etmektedir.

Turizm hareketleri sadece hızlı bir gelişim göstermemekte aynı zamanda kendini yeniden üreten dinamik bir karakter de taşımaktadır. Deniz, kum, güneş olarak bilinen turizm algısı son yıllarda alternatif turizm çeşitlerinin ortaya çıkmasıyla 12 aya yayılmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin turizm pazarından aldıkları payı arttırmaları ancak sundukları turizm hizmetlerini ve ürünlerini çeşitlendirmeleri ile mümkün olmaktadır. Turizm hizmet ve ürünlerinin çeşitlendirilmesinden kasıt alternatif turizm faaliyetlerinin geliştirilmesinin sağlanmasıdır.

Kastamonu 170 km uzunluğunda sahile sahip olmuş olsada, dağların denize olan uzantıları sebebiyle deniz turizminden yeterli derecede faydalanamamaktadır. Bunun yanında birçok medeniyete ev sahipliği yapmasından dolayı, geçmişten günümüze birçok camii, türbe ve külliye gibi eserleri korumayı bilmiş ve bölge turizmine kazandırmıştır. Bu da bölgedeki inanç turizmi açısından büyük önem arz etmektedir.

4.2.1. Kastamonu'daki Turizm Çeşitleri

Kastamonu, 4. 2 bölümünde de bahsettiğimiz gibi uzun bir geçmişe sahiptir. Bölge topraklarının geçmişte sürekli el değiştirmesi, her medeniyetten birer kalıntı, eser kalmasına imkan tanımıştır. Günümüzde bu eserlerin birçoğu Kastamonu ilinde sergilenmekte ve adeta bizlere tarihi yaşatmaktadırlar.

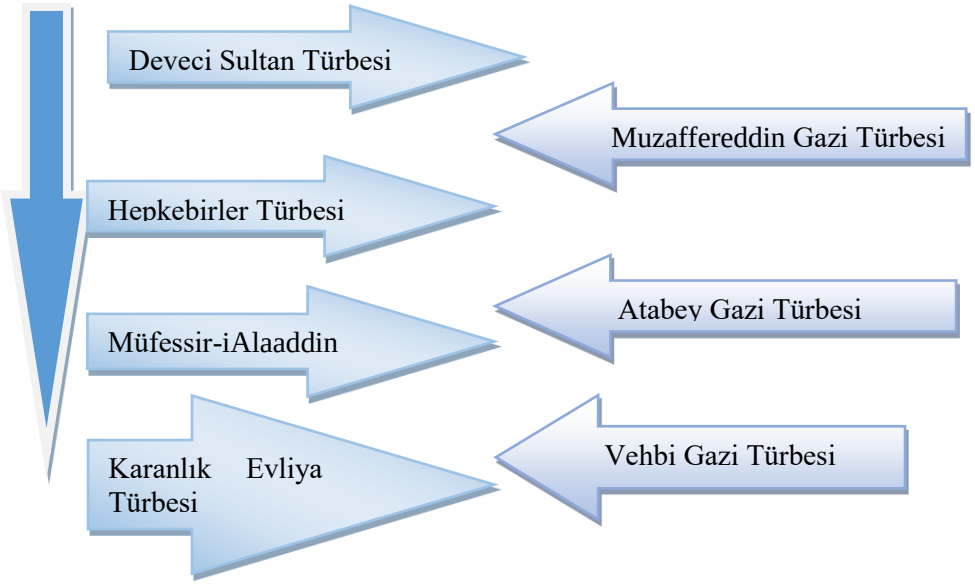
Kastamonu ili, mevcut konumu ve yer şekilleri de düşünüldüğünde birçok turizm faaliyetine de ev sahipliği yapabilecek potansiyelde bir ildir. Bölge'nin Karadeniz'e sınır olması deniz turizmi açısından, yüksek dağlara sahip olması dağ, doğa ve yayla turizmi açısından, geçmişten bugüne birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olmasının inanç turizmi açısından bölgeyi ön plana çıkarmaktadır. Kastamonuda ağırlıklı olarak aşağıdaki turizm çeşitleri görülmektedir (URL-31,2018)

- İnanç Turizmi
- Deniz Turizmi
- Yayla Turizmi
- Kültür Turizmi
- Eko Turizmi
- Kış Turizmi
- Spor Turizmi

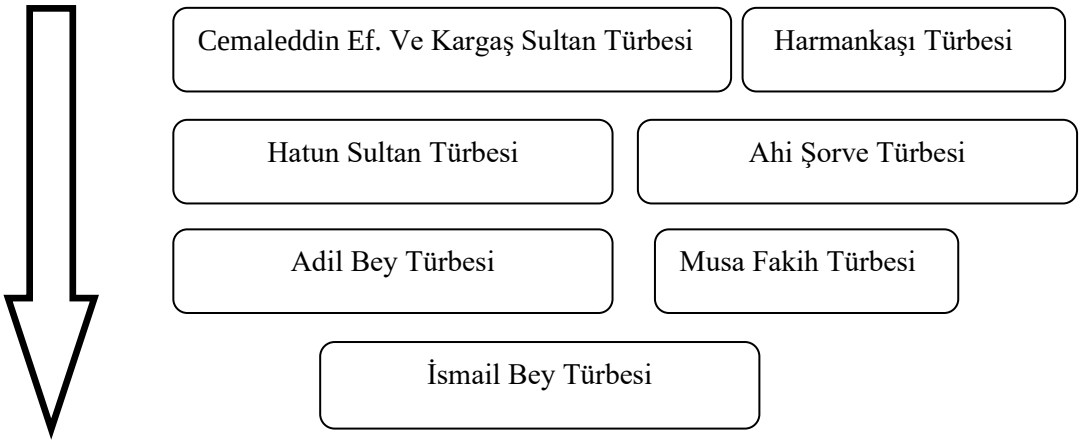
4.2.1.1. Kastamonu'da inanç turizmi

Daha önceki bölümlerde de bahsettiğimiz üzere geçmişi M.Ö 2000 yıllara dayanan bir ilimizdir. Bu kadar uzun bir geçmişe sahip olmanın ve birçok medeniyetin yaşantısına şahit olmuş Kastamonu ilinde birçok dini eser statüsünde mimariler bulunması bizleri de şaşırtmayacaktır.

Kastamonu ilinin adı ilk olarak XI. Yüzyıl başlarında yazılı kaynaklarda ''Castamon'' olarak yer almaktadır. Bu dönemden günümüze kadar gelen süre zarfından birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Kastamonu'da hangi eserin hangi medeniyet döneminde inşa edildiğinden şekilllerde bahsedilmiştir. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi ve Benli Sultan Türbeleri detaylı olarak ele alınmıştır.

Şekil 4.12. Selçuklu ve Çobanoğulları dönemi mimari eserleri (URL-31, 2018)

Şekil 4.13.Candaroğulları dönemi mimari eserleri (URL-31, 2018)

Abdülcebbar Türbesi	Açıkbaş Sultan Türbesi	Seyyid Sünneti Efendi Türbesi
Ali Asgar Efendi Türbesi	Benli Sultan Türbesi	Sükuti Sultan Türbesi
Ferraş Sultan Türbesi	Hacı Dede Türbesi	Şeyh Mehmet Efendi Türbesi
Halife Sultan Türbesi	Karabaş-i Veli Türbesi	Şeyh Mustafa Efendi Türbesi
Molla Said Türbesi	Abdürrezzak Türbesi	Taraklı Sultan Türbesi
Nevruz Sultan Türbesi	Ahmet Dede Türbesi	Topçuoğlu Türbesi
Bayraklı Sultan Türbesi	Cevkani Türbesi	
Dede Sultan Türbesi	Geyikli Sultan Türbesi	
Hacı Hamza Türbesi	Hayran Efendi Türbesi	
İsa Dede Türbesi	Kara Mustafa Paşa Türbesi	
Nasrullah Kadı Türbesi	Seyfi Dede Türbesi	

Şekil 4.14. Osmanlı devleti dönemi mimari eserleri (URL-31,2018)

Kastamonu için ayrı bir değere sahip olan ***Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi*** (Hz. Pir) yılın her döneminde ziyaretçi akınına uğramaktadır. Hz. Pir'in doğum tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte müze kayıtlarında 1497 yılı olarak geçmektedir. Kastamonu ilçesi Taşköprü köylerinden Çakırçayı Köyü doğumlu olduğu bilinen Hz. Pir ilk tahsilini burada yapmış ve daha sonra Kastamonu'ya gelmiştir. Ancak buradada yetinmeyerek ilim ve fazilet diyar olarak adlandırılan İstanbul'a gitmiş ve İstanbul Fatih Medreseleri'nde eğitimini tamamlamıştır. Şeyh Şaban-i Veli Külliyesi bünyesinde camii, türbe, dergah, kütüphane, asa suyu, şadırvan ve dergah evleri bulunmaktadır.

Camii; İlk şekli bilinmeyen camii Seyyid Sünneti Efendi tarafından 1490 miladi yılından önce yaptırılmıştır. Çeşitli dönemlere restorasyon gören camii ibadete açıktır.

Türbe; Ömer Kethüda ve Ulema ile halk tarafından 1020-1611 yıllarında yaptırılmıştır.

Dergah; Camii ile aynı tarihlerde yapıldığı tahmin edilen bina, çeşitli zamanlarda yapılan tadilat ve restorasyonlar sayesinde günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Bu evlerde Hz. Pir'e ait özel eşyalar sergilemektedir.

Kütüphane; Türbe ile aynı tarihlerde yapılmıştır. Günümüzde kütüphanenin alt katı ibadethane olarak hizmet vermektedir.

Asa suyu; Mehmet Feyzi Efendi: 'Nuh Tufanı'nda Cebrail (A.S.) Kabe civarından dört avuç toprak alarak dünyanın dört ayrı yerine atmıştır. Bu yerlerden birisi de Hz. Pir civarıdır. Nitekim bölgenin taşlık yapısı Mekke kayalıklarına benzediği gibi asa suyunun tat ve kokusu da zemzem suyu ile aynıdır'' demiştir (URL-32, 2018).

Şadırvan; Fatma Hanım tarafından 1318-1900 yılında yaptırılmıştır. Rivayete göre 1318 yılının Recep ayının ilk gününde yaptırıldığı söylenmektedir.

Kastamonu için ayrı bir öneme sahip bir diğer dini eser ise ***Benli Sultan Türbesi***dir. Ilgaz Dağının kuzeyinde, Ahlat köyünün bir mahallesi olan Benli Sultan Köyünün sınırları içerisindedir. Köyün halk arasında kullanılan diğer adı ''Tekke''dir (URL-33, 2018).

Külliye, Kastamonu'da bulunan manevi hayat merkezlerinden birisi konumundadır. Yıllar önce çıkan bir yangında yazılı kaynakların birçoğunun yok olması sebebiyle hakkında pek fazla resmi bilgi mevcut değildir. Benli Sultan Külliyesi, Şeyh Şaban-ı Veli'den sonra en çok bilinen ve kerametine en çok inanılan velidir. Hayatı hakkında pek fazla bilgi sahibi olunmayan Benli Sultan, Yavuz Sultan Selim döneminin alimleri arasında sayılmaktadır.

4.2.1.2. Kastamonu'da deniz turizmi

Kastamonu ili 170 km sahil uzunluğuna sahip olmuş olsa da dağların denize olan konumlarından dolayı deniz turizminden yeterli miktarda faydalanamamaktadır. Buna rağmen ilin deniz turizmi açısından tercih edilebilir birçok noktası vardır. Bunların en önemlileri aşağıda ele alınmıştır.

Cide Gideros Koyu; Arkeolojik ve tabii sit alanı olup eşsiz ve doğal bir güzelliğe sahiptir.

Cide; İlçe merkezlerinde ki belediye plajları, Kadınlar Plajı ve Kumluca Yolu kumsalları en güzel ve rağbet gören yerleridir.

Bozkurt; İlişi Kadınlar Plajı ve İlişi Çınaraltı Plajları en çok tercih edilen bölgelerdir.

Abana; Bölgedeki tatil köyü en çok rağbet gören yer konumundadır.

Çatalzeytin; Ginolu Arkeolojik ve Tabii sit alanı eşsiz bir güzelliğe sahiptir. Buradaki koylar deniz turizmi için bu bölgeleri tercih edenlere yat turizmi içinde imkân sağlamaktadır.

4.2.1.3. Kastamonu'da yayla turizmi

Kastamonu ili yayla turizmi açısından oldukça zengindir. Başta Araç ilçesi olmak üzere Azdavay, Pınarbaşı, Daday, Devrekani yayla turizmi açısından önemli merkezlerdir. Araç İlçesinde her yıl Araç Hacı Bekir Şekerciler Pastacılar Yayla Kültür Festivali ve Suğla Yaylasında gerçekleştirilen Azdavay Motosiklet ve Doğa Sporları Festivali bölge için son derece önemli bir turizm gelir kaynağı konumundadır. Bölgede ki diğer yaylalar şunlardır.

a. Kirazlı, Fındıklı, Sıragömü, Munay yaylaları (Araç)
b. Oluklu, Ballıdağ (Daday)
c. Suğla Yaylası (Azdavay-Pınarbaşı)
d. Ayrancı Yaylası (Küre)
e. Dipsizgöl, Sekiler, Yeşilgöl Yaylası (Tosya)
f. Yaralıgöz, Belovacık, Balıklı Göl (Devrekani)
g. Gürcü, Mamatlar, Karacaoğlan, Asarbaşı, Sarıcaörük Yaylası (Bozkurt) (URL-34, 2018)

4.2.1.4. Kastamonu'da eko turizmi

Eko turizm denildiğinde akıllara ilk olarak yeşil turizm, doğal turizm, doğa turizmi, yabani ve macera turizmi gibi konular gelmektedir.Ve bunların tamamında doğruluk oranı mevcuttur. Fakat esas manada eko turizm; ailelerin işlettiği küçük tesislerde küçül gruplar halinde, geleneksel mimari ve kaynakların kullanımını hedef alan bir turizm çeşididir.

İlimizin 1998 yılında Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) tarafından Avrupa Ormanlarında koruma öncelikli alanlardan birisi olarak seçilen Küre Dağları,2000 yılında Milli Park ilan edilmiştir.

Kastamonu ilinde eko turizmin en bariz örneklerini Pınarbaşı ilçesinde görmek mümkündür. Buradaki Paşa Konağı ziyaretiniz esnasında konaklama yapabileceğiniz güzide bir misafirhanedir. Milli Park çevresinde; Valla Kanyonu, Çatak Kanyonu, Ersizlerdere Kanyonu, İlgarini Mağarası mutlaka ziyaret edilmesi gereken yerlerden bazılarıdır.

Küre Dağları dışında Ilgaz Dağları ve yaylaları da eko turizm için imkanlar sunmaktadır.

4.2.1.5. Kastamonu'da kış turizmi

Büyük bölümü Kastamonu il sınarları dâhilinde olan Ilgaz Kış Sporları Turizm Merkezi, Çankırı il sınırlarına da girmektedir. Tesis Kastamonu-Ankara karayolu üzerinde Ilgaz Dağı üzerinde yer almaktadır.

Kuzeyden İsfendiyar Dağları, güneyden de Ilgaz Dağları ile çevrili olmasından dolayı kış mevsiminde bol miktarda kar almaktadır. Arazi özellikleri ve düşen yağış miktarı düşünüldüğünde kış turizmi için oldukça rağbet gören bir yer olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Milli Park sınırları içerisinde olan Ilgaz Kış Sporları Turizm Merkezi; piknik, avcılık, safari gibi aktivitelere de olanak tanımaktadır.

Ilgaz Kış Sporları Turizm Merkezi 2634 Sayılı Turizmi Teşvik Kanunu ve Bakanlar Kurulu Kararı ile Turizm Merkezi olarak ilan edilmiştir (URL-35, 2018).

4.2.1.6. Kastamonu'da spor turizmi

Kastamonu ili, bölge olarak engebeli bir arazi üzerine kuruludur. Dağların denize olan konumları da düşünüldüğünde de birçok sportif faaliyete de imkân tanıdığından bahsedebiliriz. Bunun yanı sıra bölgenin orman bakımından zengin oluşu, spor turizmi açısından Kastamonu ilini, ön plana çıkarmaktadır. Bölge de ağırlıklı olarak gerçekleştirilen spor turizmi faaliyetlerinden aşağıda kısaca bahsedilmiştir.

- Kamp ve Karavan turizmi
- Yamaç Paraşütü
- Su Altı Dalış Turizmi
- Rüzgâr Sörfü
- Av Turizmi
- Enduro(Motokros)
- Of Road
- Jeep-Safari Turizmi
- Olta Avcılığı
- Doğa ve Dağ Yürüyüşleri
- Atlı Doğa Yürüyüşleri
- Kaya Tırmanışları

Kamp ve Karavan Turizmi; bölgenin daha çok ormanlarla hakim olduğu alanlarında yapılmaktadır. Kastamonu / Merkez Kadı Dağı bölgesi kamp ve karavan turizmini sevenlerin uğrak mekanlarıdır. Bunun yanı sıra Küre Belören Tatil Köyü, Ayrancı Yaylası kamp ve karavan için rağbet gören bölgelerdir.

Yamaç Paraşütü; daha çok yükseltinin fazlaca olduğu kesimlerde yapılmaktadır. Abana Bahriyeliler mevkii, Tosya Ortalıca Beldesi, Araç Boyalı nahiyesi yamaç paraşütü sevenlerin en çok tercih ettiği bölgeler konumundadır.

Su Altı Dalış Turizmi; bölgede genellikle her yerde yapılabilmektedir. Ancak Cide Gideros Koyu ve Çatalzeytin Ginolu Koyu en önemli su altı dalış noktalarıdır.

Rüzğar Sörfü; bölgenin Karadeniz'e komşu sahillerin tamamında yapılabilmektedir. Cide, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin bu yerlere örnek gösterilebilir.

Av Turizmi; bölgenin orman bakımından zengin olması sebebiyle sıklıkla karşılaşabileceğimiz bir turizm çeşididir. Bölgenin tamamına yakını av turizmine son derece elverişlidir.

Enduro (Motokros); Azdavay Motosiklet ve Doğa Sporları Festivali her yıl geleneksel olarak Azdavay-Pınarbaşı Suğla Yaylasında düzenlenmektedir.

Of Road; bölgede sadece Pınarbaşı ilçesinde düzenlenmektedir.

Jeep-Safari Turizmi; Küre Dağları ve çevresinde sıklıkla karşılaşılabilen bir turizm çeşididir. Hanönü ve Abana ilçelerinde Safari Turizmine uygun bölgeler bulunabilmektedir.

Olta Avcılığı; bölge baraj ve akarsu bakımından çok zengindir. Özellikle Devrekani Beyler Barajı ve Daday Yumurtacı Göleti olta balıkçılığı için rağbet gören yerlerdir. Bunun yanı sıra bölgedeki birçok akarsu olta balıkçılığı için son derece elverişlidir.

Doğa ve Dağ Yürüyüşleri; orman bakımından zengin olan bölgede, Ballıdağ mevkii, Dipsizgöl Yaylası, Yaralıgöz mevkii, Ersizlerdere mevkii doğa ve dağ yürüyüşleri için elverişli bölgelerdir.

Atlı Doğa Yürüyüşleri; bölgede önemli at çiftlikleri bulunmaktadır. Çiftliklerin bulunduğu bölgelerde atlı doğa yürüyüşleri sıklıkla gerçekleştirilmektedir. Özellikle Daday İlçesinin bu konuda başı çektiği söylenebilir.

Kaya Tırmanışları; bölgedeki en önemli tırmanışlar Valla kanyonunda gerçekleştirilmektedir. Son dönemlerde Çatak kanyonu da bu sporu sevenler tarafından rağbet görmektedir.

4.2.1.7. Kastamonu'da kültür turizmi

Kastamonu ilinin varlığının, daha önceki bölümlerde M.Ö 2000 yıllarına kadar uzandığından bahsetmiştik. Bunca medeniyete ev sahipliği yapmış olmanın bölge üzerinde son derece önemli etkilerini görmek mümkündür. Birçok mimari eser halen bölgede varlığını sürdürmektedir.

Tablo 4.8.Kastamonu'da yer alan tescilli kültür varlıkları

Askeri Yapılar	7
Dini ve Kültürel Yapılar	349
İdari Yapılar	27
Sivil Mimari Örnekleri	1268
Arkeolojik sit	84
Doğal Anıtlar	8
Kentsel Sit	5
Doğal sit	5
Tarihi Sit	1
Toplam	1754

Kaynak: İl Kültür Turizm Bakanlığı, 2014

Kastamonu denildiğinde akla ilk gelen kuşkusuz Şerife Bacıdır. İstiklal Savaşı'nın isimsiz kahramanlarından olan Şerife Bacı, Türk kadını ve anasının tek vücut olmuş halidir (URL-36, 2018). Şehit Şerife Bacı, kahraman Anadolu kadınının bir sembolü haline gelmiş; genci, yaşlısı, kadını ve erkeğiyle İstiklal mücadelesinde en çok şehit veren üç ilden biri olan Kastamonu halkı, bu destansı olayı ölümsüzleştirmek ve gelecek nesillere aktarmak maksadıyla Cumhuriyet Meydanına, Kastamonu Valiliği tarafından bronz bir anıt yaptırılmıştır.

Şehrin en tepesinde yer alan Kastamonu Kalesi de bölgenin en değerli kültürel varlılarından olup, her yıl binlerce kişi tarafından ziyaret edilmektedir. Kale M.S XII. yüzyılda Kommenoslar tarafından yaptırılmıştır. Kalenin surları zamanla yok olmuş, günümüze sadece iç kale kısmı ulaşabilmiştir.

Kastamonu ilinin simgelerinden biriside Sarayüstü Tepesi'nde yer alan Saat Kulesi'dir.1885 yılında Vali Abdurrahman Paşa tarafından yaptırılan saat, Kastamonu'nun tacı olarak nitelendirilmektedir. Halk arasında ''sürgün saat'' olarak

yaşayan bir efsaneye sahip saatin, İstanbul Sarayburnu'nda bulunduğu sırada zamansız çalması sonucu, padişahın hamile cariyelerinden birinin çocuğunu düşürmesine neden olduğu ve bu sebepten dolayı Kastamonu'ya sürgün edildiğine inanılmaktadır.
Paflagonya'nın başkenti olarak bilinen Pompeiopolis, Taşköprü ilçesinde bulunan en değerli kültürel mirastır. Bölge halk arasında Zımbıllı Tepesi olarak bilinmektedir. Bölgede halen arkeolojik kazılar devam etmekte ve eserler yeryüzüne çıkarılmaktadır.

1746 yılında Reisül Küttap Hacı Mustafa Efendi tarafından yaptırılan Münire Medresesi El Sanatları Çarşısı, şehrin lezzetlerinin ve el dokumalarının sergilendiği yerdir.2001 yılında yapılan düzenlemeler sonucu Kastamonu Valiliği tarafından ziyarete açılan medresede 21 adet dükkan bulunmaktadır.
Kanuni Sultan Süleyman'ın hazine reisi Yakup Ağa tarafından 1547 yılında yaptırılan Yakuağa Külliyesi, şehrin bir diğer önemi mimarilerindendir. Medrese, imarethane, misafirhane ve sıbyan mektebinden oluşan külliyenin camii kapısı ihtişamıyla ile göz kamaştırmaktadır. Oyma sanatının en güzel örneklerinden olan kapıda ‘‘Bu caminin kapısı her zaman sevinçle açılsın.’’ ve ‘’Ben Allah'ın birliğine şahadet ederim.’’ İbareleri yer almaktadır.
Kent merkezinden yer alan İsmail Bey Külliyesi, M.Ö VII. yüzyıla ait iki adet kaya mezarına sahip Şahinşah Kayası üzerinde yer almaktadır. Dönemin ticaret ve ilim üssü olan, külliyenin içindeki deve hanı ve medrese, Kastamonu Valiliği tarafından yapılan düzenlemelerle turizm amaçlı yöresel mutfak ve el zanaatları merkezi olarak hizmet vermeye devam etmektedir.

Bölgede yer alan diğer önemli kültürel eserler aşağıda sıralanmıştır.

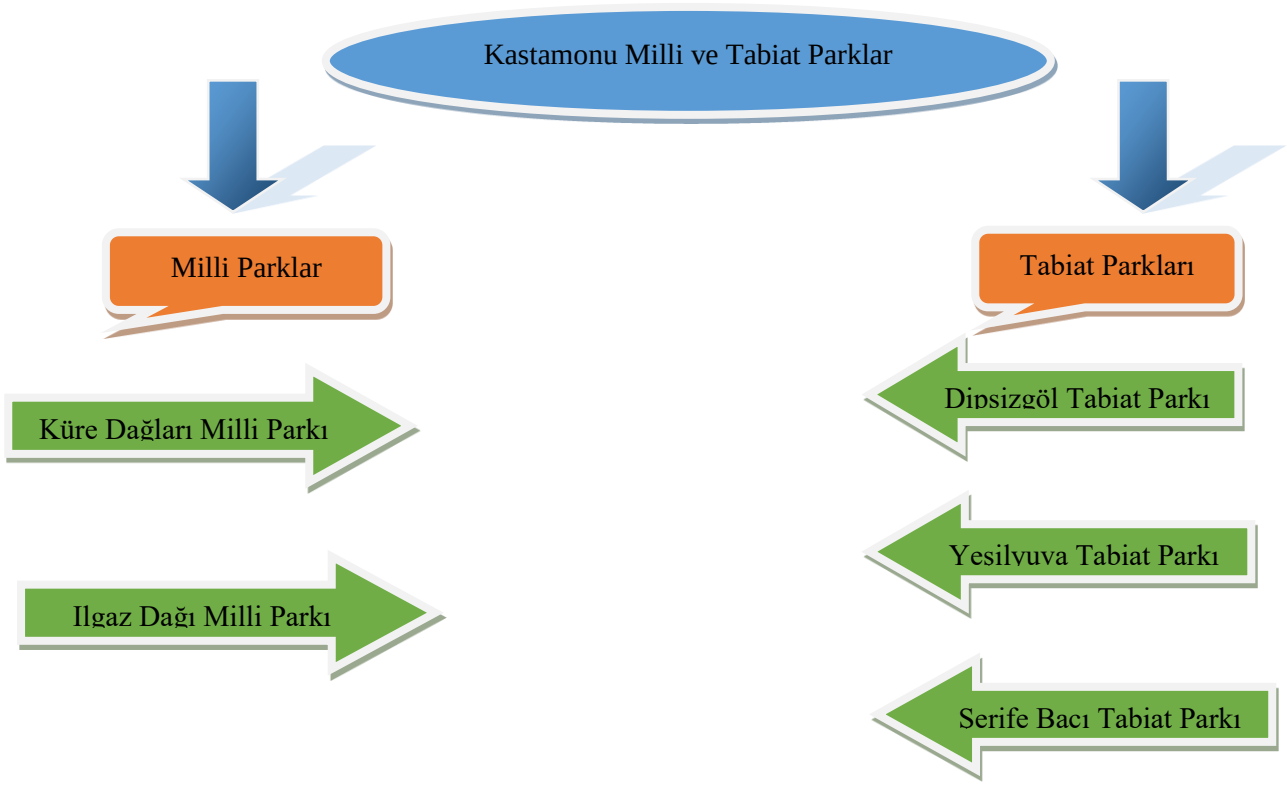
a. Şahinşah Kaya Mezarı
b. Nasrullah Camii ve Şadırvanı
c. Liva Paşa Konağı Etnografya Müzesi
d. Arkeoloji Müzesi
e. Kastamonu Valiliği Kent Tarihi Müzesi
f. Osmanlı Sarayı
g. İnebolu Evleri ve Konakları
h. Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi

i. Kastamonu Hükümet Konağı
j. Yılanlı Külliyesi
k. Atabey Gazi Camii (Kırkdirekli)

4.2.2. Kastamonu'da Milli ve Tabiat Parkları

Kastamonu İli, T.C Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından belirlenen bölgeler arasında; Sinop merkezli X. Bölge Müdürlüğünde Bartın, Karabük, Sinop ve Zonguldak'la beraber yer almaktadır (URL-38, 2018)

Kastamonu bölgesinde iki Milli Park, üç Tabiat Parkı bulunmaktadır. Aşağıda bu parkların yer aldığı bir tablo yer almaktadır. Bu parklardan kısaca bahsedilmektedir.

Şekil 4.15.Kastamonu milli ve tabiat parkları (URL-39, 2018)

Küre Dağları Milli Parkı; Batı Karadeniz Bölgesi'nde Küre Dağları üzerinde yer alan Küre Dağları Milli Parkı tamamen bir plato niteliğindedir. Orman ve Su İşleri

Bakanlığı, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından 2000 yılında Milli Park olarak edilen Küre Dağları, hem ulusal hemde uluslararası açıdan öneme sahiptir.

‘’Karadeniz Nemli Karstik Orman’’ ekosisteminin en doğal örneklerine sahip Küre Dağları Milli Parkı, Avrupa’da korunması gereken ‘’100 orman sıcak noktası’’ içerisinde yer almaktadır.

Ilgaz Dağı Milli Parkı; Ilgaz Dağı bölgenin en yüksek kesimlerinden biridir. Ilgaz Dağı Milli Parkı, sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleriyle Türkiye’nin önemli doğa koruma alanları içerisinde yer almakta olup, ‘‘Önemli Kuş Alanı’’, ‘‘Önemli Memeli Alanı’’, ‘‘Önemli Bitki Alanı’’ olarak kabul edilmektedir.

Türkiye’nin önemli kış turizm merkezlerinden biri konumunda olan Ilgaz Dağı Milli Parkı, kış mevsiminde özellikle hafta sonu ve tatil dönemlerinde aşırı yoğunluğa sahip olmaktadır.

Dipsizgöl Tabiat Parkı; yabani hayat gözlemcileri ve fotoğraf meraklıları açısından oldukça çok tercih edilen bir yerdir. Coğrafi yapısı gereği, yüksek yabani hayat potansiyeli, safari ve yaban hayat meraklıları tarafından ilgiyle takip edilmektedir.

Günübirlik piknik faaliyetlerine ev sahipliği yapan Dipsizgöl Tabiat Parkı içerisinde konaklama da yapılabilme imkânı sağlayan bungalov tipi evler mevcuttur.

Yeşilyuva Tabiat Parkı; deniz kenarında olmasının verdiği avantajla birlikte yaz mevsiminde ziyaretçi akınına uğrayan Yeşilyuva Tabiat Parkı içerisinde; doğa yürüyüşleri, kamp imkânı da barındırmaktadır.

Şerife Bacı Tabiat Parkı; bahar ve yaz aylarında diğer zamanlara göre daha fazla yoğunluk yaşamaktadır. Sadece günübirlikçilerin değil, konaklamak isteyenler içinde kamp ve karavan imkânına sahip olan Şerife Bacı Tabiat Parkı; kent merkezine 12 km uzaklıktadır.

4.2.3. Kastamonu’da Turizm Odaklı Tesisleşme

Kastamonu ili; bölge olarak Batı Karadeniz Bölgesinde yer almaktadır.170 km sahil uzunluğuna sahip olmasına karşın dağların denize olan konumlarından dolayı, sahillerin tamamı temiz turizmi açısından elverişli değildir. Yinede azımsanmayacak derecede deniz turizmine imkân tanıyan tesislere sahip Kastamonu, özellikle Cide, Abana, Çatalzeytin ilçelerinde önemli oranda tesisleşme sağlamıştır.

Doğaseverlerin uğrak mekânı olan Küre Dağları Milli Parkı, sadece günübirlik gelenler için değil aynı zamanda konaklama arzusundaki doğaseverleri de misafir edebilecek tesislere sahiptir. Aşağıdaki tablo Kastamonu ilindeki tesis kapasiteleri hakkında fikir sahibi olmamıza yardımcı olacaktır.

Tablo 4.9. Kastamonu ili tesis kapasitesi

KASTAMONU İL GENELİ TESİS, ODA VE YATAK KAPASİTESİ			
TESİS SINIFI	**TESİS SAYISI**	**ODA SAYISI**	**YATAK SAYISI**
İşletme Belgeli Tesisler	21	854	1744
Yerel Belgeli Tesisler	86	1613	3860
Misafirhaneler	21	515	1356
TOPLAM	**128**	**2982**	**6960**

Kaynak:http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR-171391/turizm-isletme-belgelishtmlErişim Tarihi 20.04.2019 (URL-40, 2018)

Kastamonu ilinde Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli toplam 21 adet otel bulunmakta olup, oda sayıları ve yatak durumu Tablo 4.9 ’ da belirtilmiştir. Toplamda 128 adet tesis bulunmakta 2982 oda ve 6960 yatak kapasitesi bulunmaktadır.

Tablo 4.10. Kastamonu ili işletme belgeli tesisler

No	Tesisin Adı	İlçesi	Niteliği	Oda Sayısı	Yatak Sayısı
1	Ferko Ilgaz Mountaın Hotel & Resort	Merkez (Ilgaz Dağı)	4 Yıldızlı	261	538
2	Mütevelli Otel	Merkez	3 Yıldızlı	57	114
3	Kast Mahall Hotel	Merkez	3 Yıldızlı	23	46
4	Gölköy	Merkez	3 Yıldızlı	20	40
5	Amorium Park Hotel	Merkez	3 Yıldızlı	25	50
6	Armonipark	Merkez	3 Yıldızlı	65	130
7	Rugancı Otel	Merkez	1 Yıldızlı	43	80
8	Sinanbey Konağı	Merkez	Özel Tesis	13	23
9	Uğurlu Konakları	Merkez	Özel Tesis	25	50
10	Kurşunluhan	Merkez	Özel Tesis	26	52
11	Şadıbey Çiftliği	Merkez	Özel Tesis	6	15
12	Tatilya Resort Otel	Abana	3 Yıldızlı	59	126
13	Şerife Bacı Apart Otel	Araç	Apart Otel	24	49
14	Umur Otel	Daday	3 Yıldızlı	23	46
15	İksir Resort Town	Daday	Özel Tesis	60	120
16	Atlı Turizm Merkezi	Daday	Pansiyon	10	20
17	İonopolis Şahin Tepesi	İnebolu	Pansiyon	14	25
18	Sarımeşe Otel	Pınarbaşı	2 Yıldızlı	11	22
19	Ergün Otel	Taşköprü	3 Yıldızlı	25	50
20	Doğramacı	Tosya	3 Yıldızlı	40	100
21	Hd Miray Otel	Tosya	3 Yıldızlı	24	48
			Toplam	**854**	**1744**

Kaynak:http://www.kastamonukultur.gov.tr/TR-171391/turizm-isletme-belgeli-tesislerin-oda--yatak-kapasite-d-.html

Merkez ilçesinde de turizm odaklı tesisleşmeler hızla devam etmektedir. Özellikle son dönemlerde yapılan oteller, sınıf olarak 3 yıldız ve üzeri otel konseptlerine uygun dizayn edilmektedir.

4.2.4. Kastamonu İlinde Turizme Talep

Kastamonu, turizmin dört mevsim yaşanabildiği bir iklime sahiptir. Durum böyle olunca turizm için yapılan yatırımlar, turizmden beklentiler yıl boyunca sürmektedir. Yaz dönemlerinde kıyı bölgelerde deniz turizmine olan yoğunluk, kış döneminde yerini Ilgaz Kış Sporlar Turizm Merkezindeki yoğunluğa bırakmaktadır. Bahar dönemlerinde eşsiz doğal güzellikleriyle doğaseverleri ağırlayan Küre Dağları Milli Park, bu dönemde yaşanan yoğunlukla birlikle bölgedeki turizm devamlılığını sağlamaktadır.

Tablo 4.10 incelendiğinde Kastamonu'da bulunan işletme ve yerel belgeli otellere gelen turist sayısında ve geceleyen turist sayısında istikrarlı bir şekilde artış olduğu görülmektedir. Tesise gelen ve geceleyen yabancı turist sayısı ilin turist potansiyelini yansıtması açısından önem arz etmektedir. 2011 yılında tesise giriş yapan yabancı turist sayısı 3309 iken bu rakam 2018 yılında 13150'ye ulaşarak 8 yılda dört kat artış göstermiştir. Yabancı turist sayısında yıllar itibari ile artış gözlemlenmesine karşın yerli turist sayısının hala istenilen düzeye ulaşılamadığı da Tablo 4.10' a bakılarak söylenebilir. Tesise geliş yapan ve geceleyen yerli turist sayısı ise 2011 yılından 2015 yılına kadar artış göstermiş 2015 yılındaki düşüşten sonra tekrar düzenli bir şekilde artış göstermiştir.

Tablo 4.11. 2011- 2015 yılları giriş yapan ve geceleyen turist sayıları

YILLAR	TURİST SAYISI					
	GİRİŞ			GECELEYEN		
	Yerli	Yabancı	Toplam	Yerli	Yabancı	Toplam
2011	267.177	3.309	270.486	364.940	4.212	369.152
2012	274.427	5.374	279.801	396.767	7.250	404.017
2013	344.961	6.739	351.700	405.151	25.606	430.757
2014	349.685	7.812	357.497	443.839	11.345	455.184
2015	246.283	4.510	250.793	399.728	7.288	407.016
2016	284.110	5.223	289.333	428.574	8.060	436.634
2017	307.206	5.900	313.106	447.004	8.800	455.804
2018	337.402	13.150	350.552	506.922	16.890	523.812

Kaynak: Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İstatistikleri, 2019.

4.3. Kastamonu Anket Çalışması

Turizm, çok fazla yatırım yapma gereği duyulmayan bir sektördür. Fakat günümüzde turizm sektörü; bölgeler ve ülke ekonomileri için önemi son derece artan bir faaliyet alanıdır.

Çalışmanın ilk bölümünde; turizm, turizm çeşitleri ve etkilerinden detaylı bahsedilmiş; ikinci bölümünde ise bölgesel kalkınma ve turizm arası ilişkiler irdelenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak turizmin, bölgeler arası eşitsizliklerin ortadan kaldırılmasında ne denli öneme sahip olduğu anlaşılmıştır. Bu doğrultuda tesislerin ve yerel halkın, turizm hakkındaki düşünceleri, ilin turizmden beklentileri anlayabilmek için anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

4.3.1. Anket Çalışmasının Amacı

Dünyada kalkınmaya yönelik yaklaşımlara paralel olarak, 1970'li yıllardan daha önceleri turizm değerlendirilirken ekonomik yönleri gözardı edilerek sosyal ve kültürel yönleri tartışılmaktaydı. Ancak günümüzde turizm, ülkelerin ve bölgelerin ekonomileri için önemi hızla artan bir faaliyet alanı niteliği kazanmıştır.
Çalışmanın ilk bölümünde turizmin, sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerinden bahsedilmiş, ikinci bölümünde bölgesel kalkınma ve turizmin bölgesel kalkınma sürecindeki katkısı incelenmiştir. Sonuç olarak turizmin, sanayileşme için alt yapıya ve doğal kaynaklara sahip olmayan geri kalmış bölgelerin kalkınmasında diger birçok

sektöre göre üstün olduğu belirtilmiştir. Bütün bu açıklamalara rağmen Türkiye, geri kalmış bölgelerin kalkındırılmasında ve bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesinde turizm sektörü etkisinden yeterince yararlanılamamıştır.

Sonuç olarak, şuana kadar bu tezde savunduğumuz görüşe gore bölgelerarası dengesizliklerin giderilmesinde turizmin önemli bir rolü vardır. Günümüzde turizm sektörü gibi, yardımcı sektörlerin kalkınmayı hızlandırdığı ve tamamlayıcı etkileri artık iyice anlaşılmıştır.

Yapılan anket çalışmasının amacıda, bölgenin turizm odaklı tesisleşmelerinin durumu hakkında sayısal anlamda bilgi sahibi olmak, bölgenin turizminden ne denli pay aldığını belirlemek, halkın turizmden beklentileri ve önerilerini açığa çıkarmaktır. İşletmelere ve yerel halka sorulan soruların bu doğrultuda olmasına özen gösterilmiştir.

4.3.2. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Çalışmasının kapsamı, Kastamonu halkı ile Kültür ve Turizm Bakanlığı işletme belgeli oteller ile sınırlandırılmıştır.

Soruların ilk kısmı işletme ile ilgili sayısal verilerden oluşurken, diğer kısmı Kastamonu turizmine yönelik sorulardır. Yaptığımız anket çalışmasında tezin ilk iki bölümünde vermeye çalıştığımız "*turizmin bölgesel kalkınmaya katkısının olumlu olduğu*" şeklinde teorik belge ve bulgular ile otel yöneticilerinin görüşleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Kastamonu' da bulunan işletme belgeli otellerin müdürleri ile görüşülmüş ve tam sayım uygulaması yöntemine göre toplam 20 işletme ile görüşülmüştür.

Anket çalışmasının uygulama dönemi 2019 yılı şubat-mart dönemidir. Çalışmamızda yüz yüze anket yöntemi uygulanmıştır. 35 sorudan oluşan anketin ilk bölümünde işletmeye yönelik sorular, ikinci bölümünde ise Kastamonu turizmine yönelik sorular sorulmuştur. Ankette birden fazla şık işaretlenebilen çoktan seçmeli soruların yanısıra katılanların kişisel düşüncelerini de belirtebilecekleri sorular sorulmuştur.

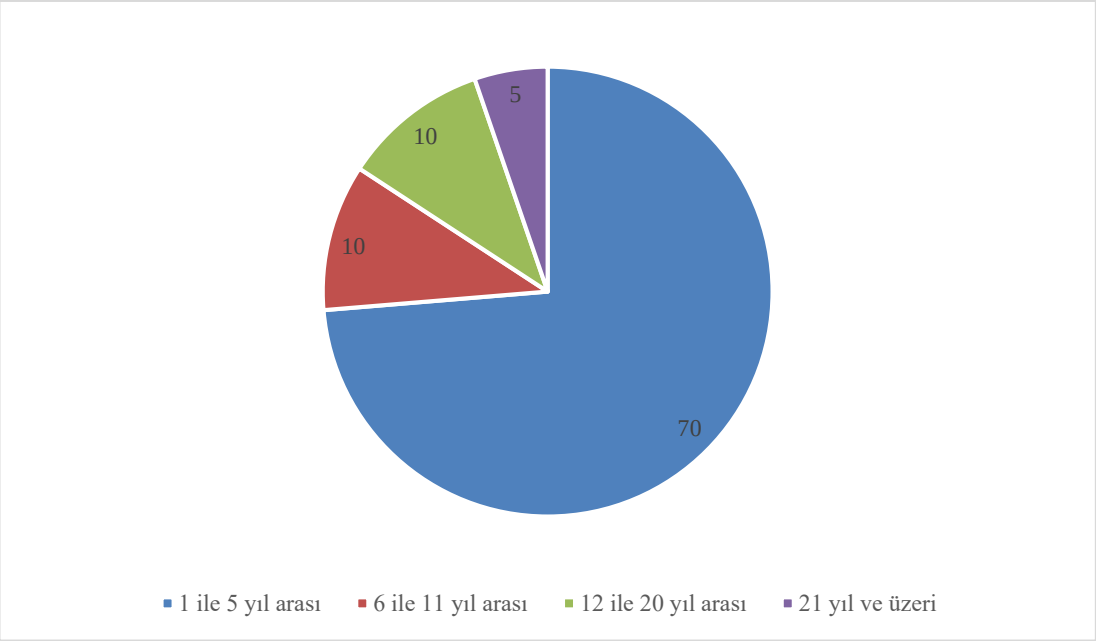
Anketin ikinci bölümü Kastamonu bölge halkı ile gerçekleştirilmiştir. Yöneltilen 11 soruluk anketin ilk bölümü, anket yapılan kişilerle ilgili sayısal veriler ve kişisel sorulardan oluşurken, ikinci bölümü ise turizme yönelik fikirlerini belirlemek amacıyla oluşturulmuştur. Soruların bu doğrultuda hazırlanmasına azami özen

gösterilmiştir. Ankette çoktan seçmeli soruların yanısıra, kişilerin ve kuruluşların şahsi düşüncelerini belirtmelerini sağlayacak açık uçlu sorularda yer almaktadır.

Tam sayım yöntemine göre otellere uygulanmış olan anketlerdeki bütün sorular ayrı ayrı çizelge oluşturularak değerlendirilmiştir. Yöre halkına uygulanan anketler ise SPSS 23.0 yöntemi uygulanarak degerlendirilmiş tablo ve grafikler halinde sunulmuştur. Anketlerin tamamına **Ek' te** de yer verilmiştir.

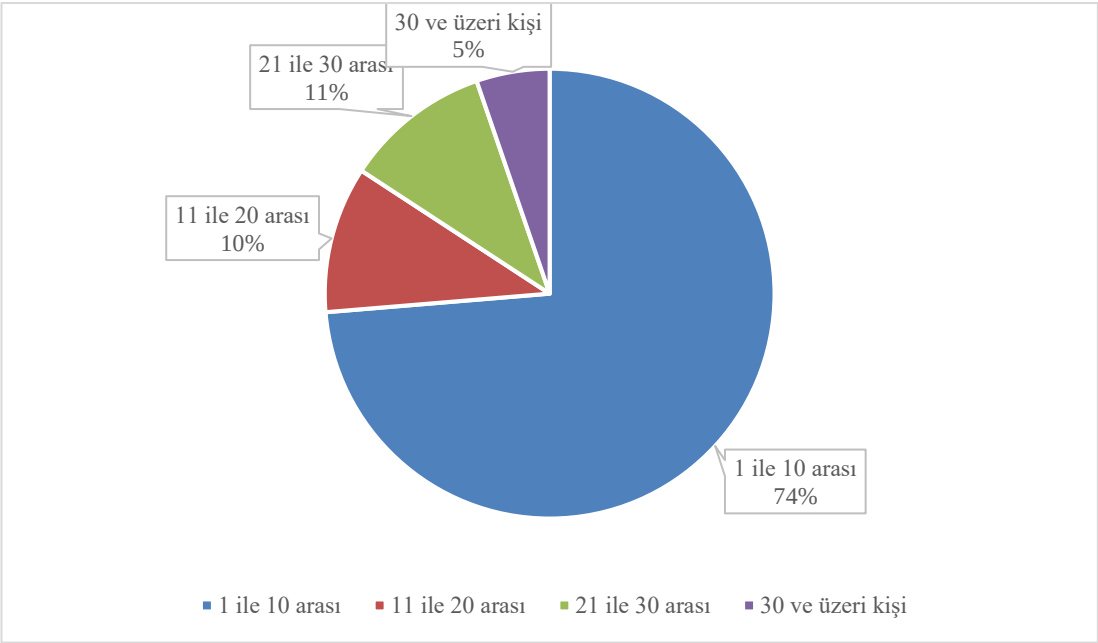
4.3.3. Çalışmanın Sonucu ve Değerlendirilmesi

4.3.3.1. İşletmelere yapılan çalışmanın bulguları ve değerlendirilmesi

Grafik 4.4.Otellerin faliyet süresi

Görüşülen işletmeler arasında en eski kuruluş tarihleri 1991-1992 yıllarıdır. Grafik4. 4'te de görüldüğü gibi işletmelerin çoğunluğu yakın tarihlerde faaliyete geçmiş olup oldukça yenidir.

Grafik 4.5. Otellerde çalışan personel sayısı

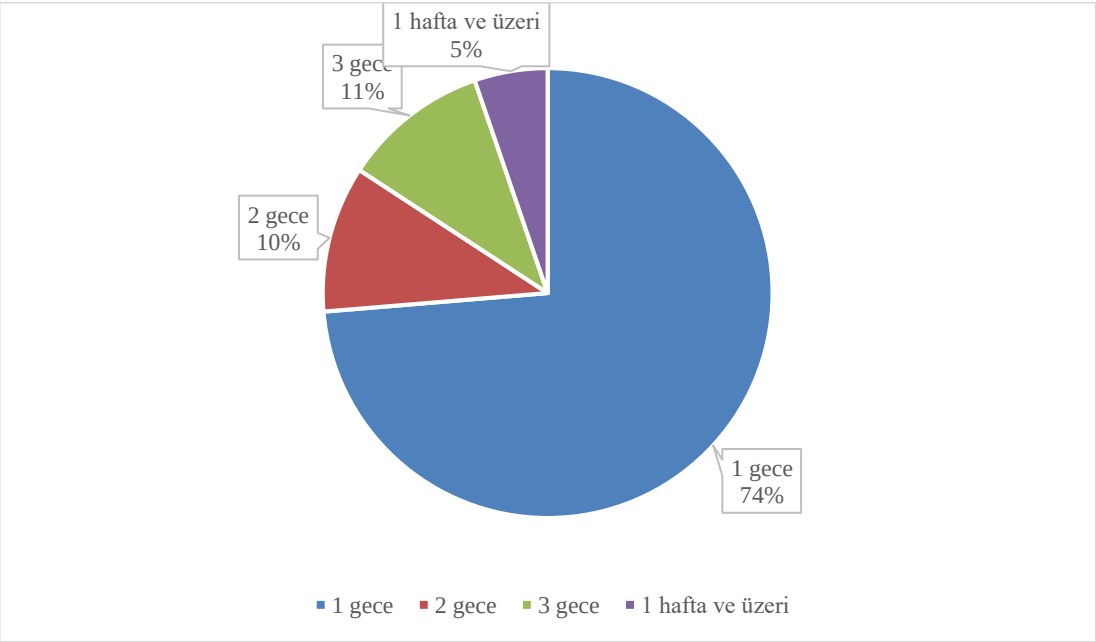
Yukarıdaki grafik incelendiğinde araştırmaya katılan turizm işletmeleri incelendiğinde %5' inde çalıştırılan personel sayısı 30 ve üzeri kişi, %84' ünde ise 1 ile 20 kişi arası olarak belirtilmiştir. Kastamonu'da bulunan turizm işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük işletmeler olduğu söylenebilir.

Otellerde kat görevi, servis elamanı, resepsiyon, mutfak görevlileri, teknik servis, çamaşırhane, kalorifer bölümleri gibi farklı bölümlerde toplam 315 kişi çalışmaktadır. Çalışanların eğitim durumu %39, 37 ile ortaokul ilk sırada, %33,02 ile ilkokul ikinci sırada, %22, 22 ile lise üçüncü sırada ve eğitim durumu üniversite olan personel oranı %5, 40 ile 4. sıradadır.

Otellere en fazla ortaokul mezunu personel çalışmakta olup en az ise üniversite mezunu istihdam edilmektedir. Mezuniyet derecelerine göre Üniversite mezunlarının resepsiyon da ve yönetimde çalıştırıldığı, kat görevlileri, servis elamanları gibi bölümlerde ise daha çok ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarının çalıştırıldığı gözlemlenmiştir. Personellerin genel eğitim dışında turizm ile ilgili eğitimlerinin bulunmadığı personel seçerken eş, dost, akraba yakınlarına önem verildiği ve bu durumun sonucunda da önemli derecede kalifiye eleman eksikliği ortaya çıktığı gözlemlenmiştir.

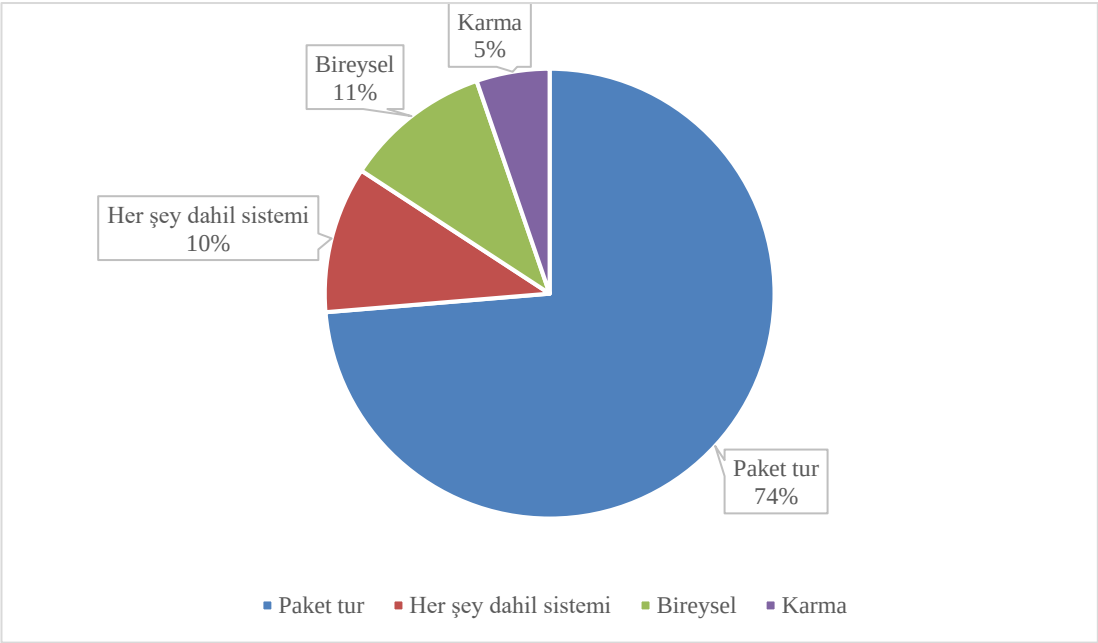
Araştırmaya katılan Otellerde toplam 38 kişi yabancı dil bilmekte olup bu sayının hepsi de İngilizce dilini seçmişlerdir. Yabancı dil bilmeyen personeli bulunan 2 otel bulunup çoğunluğunda en az 1 kişi yabancı dil bilmektedir. Yabancı dil bilme konusunda büyük eksikliklerin olduğu gözlemlenmiştir.

Personellerin istihdam durumlarına baktığımızda ise 16 adet otel personelini yıl boyu istihdam etmektedir. 1 tanesi %60 oranında personel yıl boyu istihdam ederken, 4 tanesi ise net bir rakam vermemekte olup sezonunun durumuna göre personel aldıklarını belirtmişlerdir. Otellerin resepsiyon, temizlik, servis elemanı, teknik eleman, mutfak gibi bölümlerinde çalışan elemanlar yıl boyu istihdam edilmekte olup sezonda personel sayısını arttıran oteller ihtiyaç durumuna göre personel aldıklarını belirtmişlerdir.

Grafik 4.6.Turistlerin ortalama konaklama süreleri

Grafik 6'da görüldüğü üzere turistlerin otellerde konaklama süreleri genellikle bir veya iki gece olup, nadiren 1 hafta konaklama olduğu belirtilmiştir.

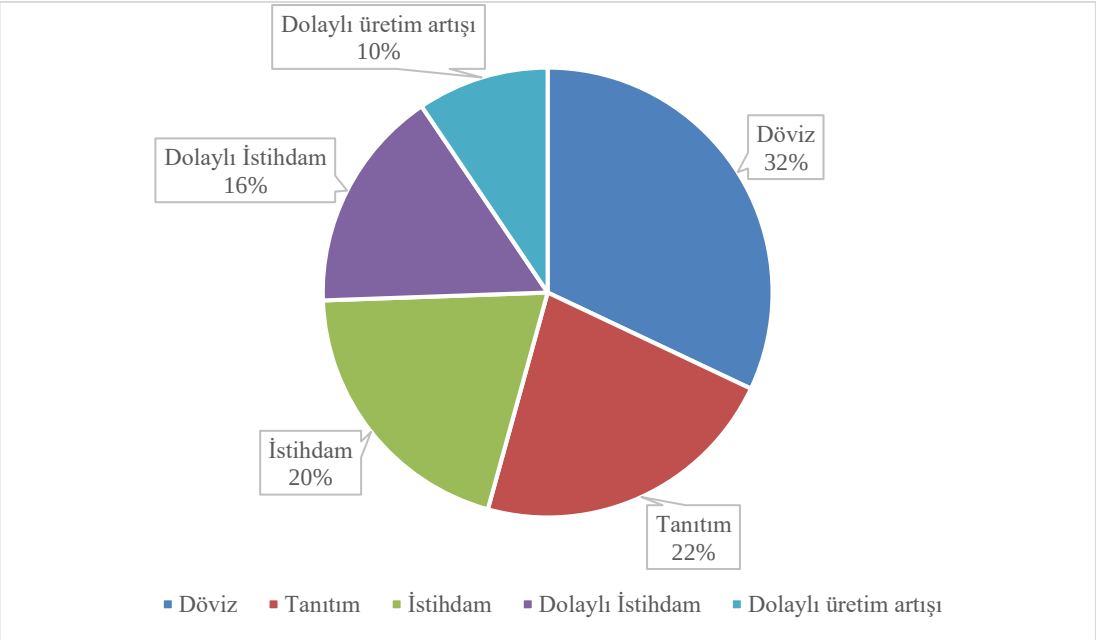
Grafik 4.7.Otellerde kullanılan tatil sistemleri

Otellerde genellikle bireysel ve karma sistem uygulanmaktadır. 10 otel yalnızca bireysel sistemi uygularken 10 otel ise karma sistemi uygulamaktadır. Oteller genellikle bölgesel ve ulusal nitelikli ürünleri tercih etmekte olup nadiren ithal ürünlerinde tercih ettiklerini vurgulamışlardır. Görüşülen 20 otelin 13 kadar kısmı ulusal nitelikli ürün ve hizmet kullandıklarını belirtmişlerdir. 7 tanesi ise kısmen de olsa ithal ürün ve hizmet tercih ettiklerini vurgulamışlardır. Otellerin müşterilere sunacağı ürünleri bölgesel ve ulusal nitelikli ürünlerden sağlamaları, bölgesel ürünlerin talebini arttıracak bölgenin ve ülkenin gelişmesi ve kalkınmasında etkili olacaktır.

Çalışmaya katılan otellerin tümünün seyahat acenteleri ve tur operatörleri ile çalıştığı bilgisi alınmış olup 19 otel bu acente ve tur operatörlerinin içinde yabancı ülkere ait olanlarında olduğunu belirtmişlerdir.

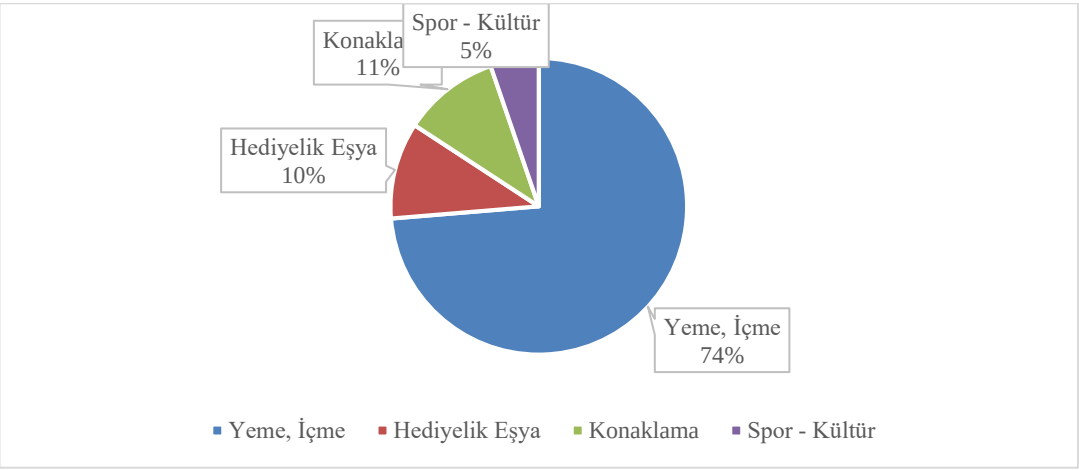
İşletmenin hizmet verdiği yabancı turist sayısının son yıllarda arttığını belirten 5 otel işletmecisi bulunurken 15 tanesi herhangi bir artış olmadığını belirtmiştir. Kastamonu iline gelen yabancı turist sayısında son yıllarda artış olmasına rağmen yerel yönetim belgeli tesisleri tercih eden yabancı turist sayısının fazla olduğu bilgisi alınmıştır. İşletmeler Turizmin gelişmesi için yerli turistlere önem verilmesi gerektiğini savunurken 1 otel işletmecisi özellikle hem yerli turist hem de yabancı turistlere önem

verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kastamonu ilinde öğrencinin ve askerin fazla olmasından dolayı yakınlarının fazla geldiğini, İyi bir tanıtım ile daha çok ilgi odağı haline gelebileceğini belirtmişlerdir. Yabancı turistlerin ise daha çok doğa ve kültür turizmi için tercih ettiklerini tanıtım ile talebin artacağını belirtmişlerdir.

Grafik 8.Turizmin ülke ekonomisine katkısı

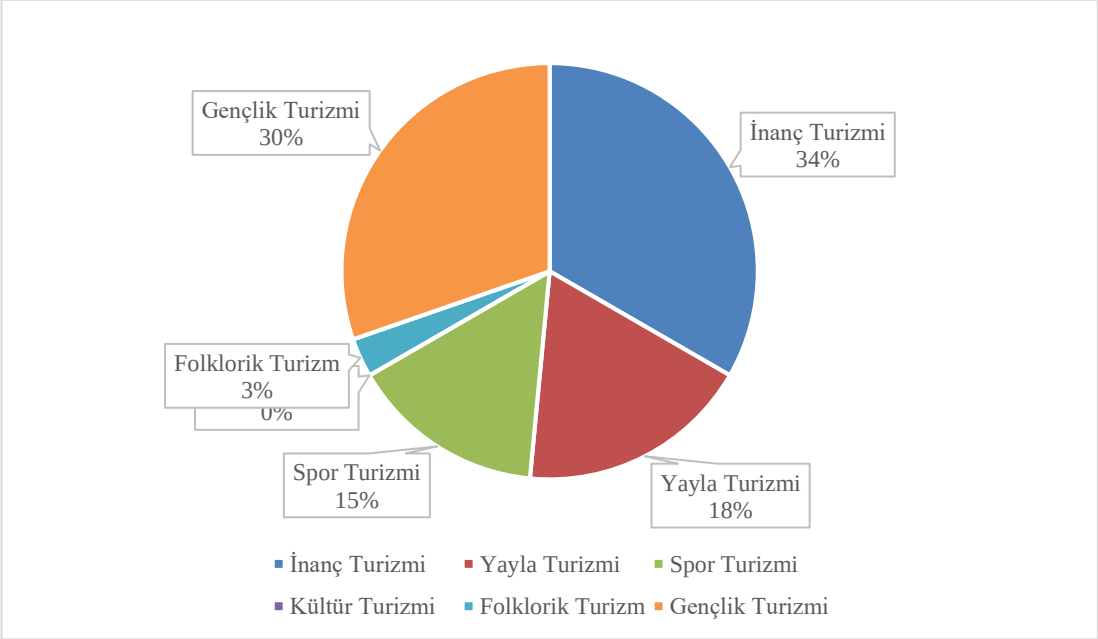
Turizmin ülke ekonomisine katkıları 5 bölümde incelenmiş olup 20 otelin tümü soruya ilk olarak döviz girişi olarak cevap vermiştir. Birden fazla şık işaretlenebildiği bu soruda 9 otel tanıtım, 3 otel istihdam,1 otelde dolaylı istihdam olarak da katkı yaptığını belirtmiştir.

Grafik 4.9.Turistlerin en çok harcama yaptığı alanlar

Otel işletmecilerine göre Kastamonu iline gelen turistlerin en çok harcama yaptıkları alanlar yeme içme, hediyelik eşya harcamalarıdır.

Otellerden 18 tanesi turizmin Kastamonu ilinin gelişimi için katkısı olduğunu düşünürken 2 otel katkısı olmadığını düşünmektedir. Açık uçlu sorulan bu soruda ilk sırada döviz girişi, tanıtım cevabı alınmış, istihdam dolaylı istihdam gibi cevaplarda yer almaktadır. Yapılan çalışmada turizmin ülke ekonomisine etkileri sorulmuş ve aynı cevaplar alınmıştır. Buradan da anlaşıldığı üzere turizm hem ülke ekonomisini hem bölge ekonomisini olumlu olarak etkilemektedir.

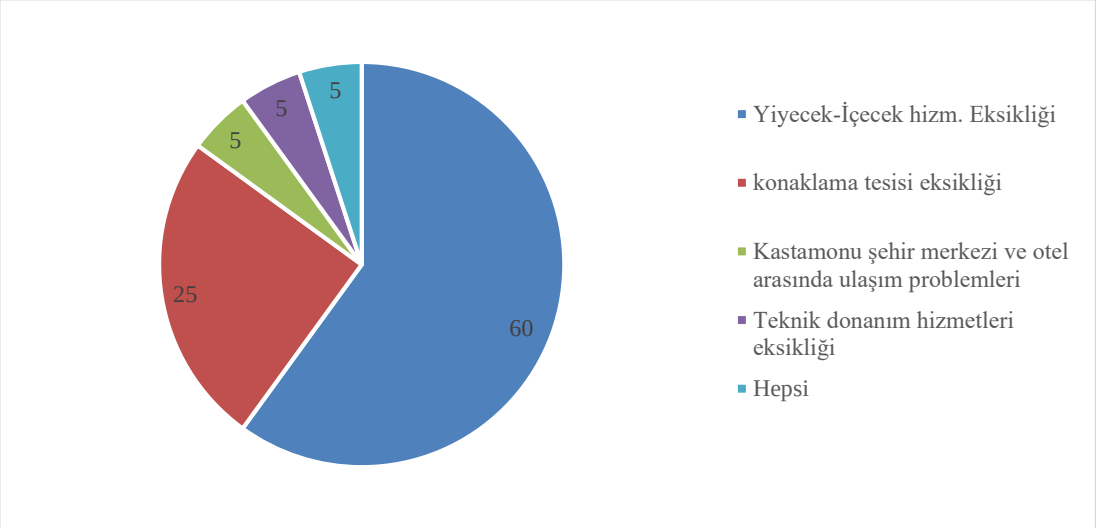

Grafik 4.10.Kastamonu´ da gelişme şansı bulunan turizm türleri

Otel işletmelerinin %34'lük kısmı bu soruyu inanç turizmi olarak cevaplandırmıştır. Daha sonra %30 oran ile gençlik turizmi gelmektedir. %18 ile yayla turizmi ve %15 ile spor turizmi cevaplandırılmış olup %3'lük bir kesimde Folklorik Turizm gibi çeşitli cevaplar vermişlerdir.

Yeni yatırım imkân ve planlarının olması durumunda yine otel işletmeciliği yapmak isteyeceklerini aynı zamanda seyahat acenteliği, kayak turizmi ve deniz turizmi içinde yatırım yapmak isteyeceklerini belirtmişlerdir. Deniz turizmi için yerel yönetimin sahillere önem vermediğini bu yüzden yatırım yapmanın da riskli olabileceğini

belirtmişlerdir. Sektör zayıflığı, vergilerin yükselmesi gibi sebeplerden ötürü yatırım yapma gibi düşüncelerinin olmadığını belirtenlerde mevcuttur.

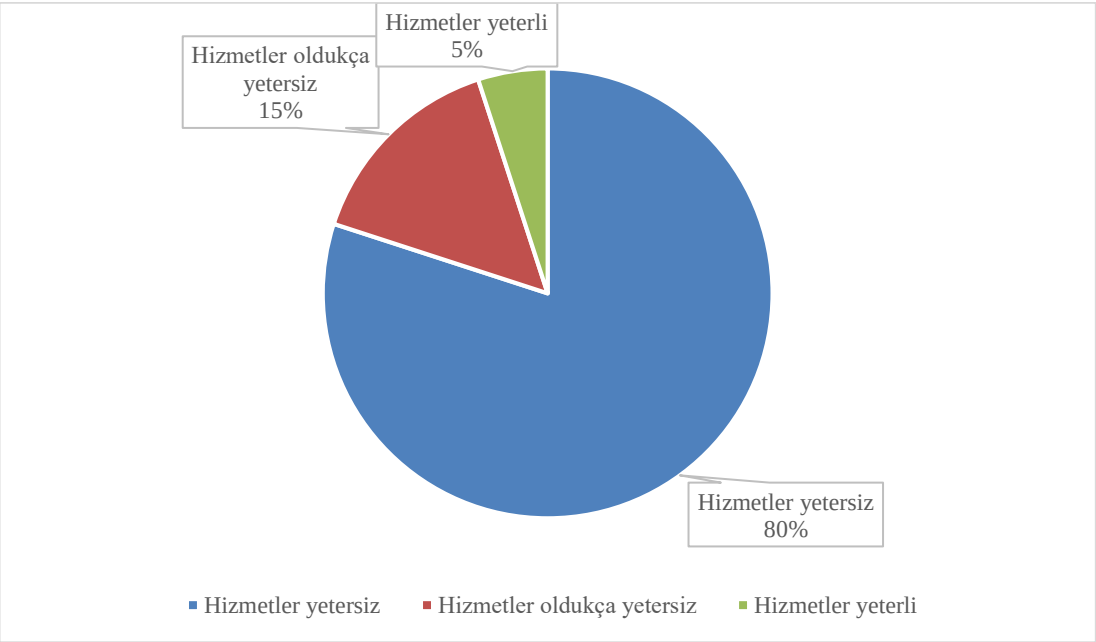
Grafik 4.11. Ilgaz kayak merkezi hizmetleri

Yapılan araştırma da İşletme sahiplerine Milli Parklardan biri olan Ilgaz Kayak merkezi ile ilgili eksiklikler sorulmuş olup en önemli eksiklik yiyecek içecek hizmetleri eksikliği, konaklama tesisleri eksikliğidir. Birçok işletme bu soruda hepsini işaretlemiştir. Ilgaz kayak merkezi ile şehir merkezi arasında düzenli bir şekilde servislerin olmaması turistlerin aynı bölgede kalmasına sebep olurken farklı turizm çeşitlerine yönelmeyi de engellemektedir.

Grafik 4.12. Ilgaz kayak merkezinin mevcut durumu

Ilgaz Kayak Merkezinin durumu ile ilgili %78 lik bir kısım gerekli düzenlemeler yapılırsa en önemli kayak merkezi haline gelebileceği belirtilmiştir. Bu araştırmadan Ilgaz Kayak Merkezinde pist uzunluğunun ve kar kalınlığının yeterli olmasına karşın bazı eksikliklerinin olduğu kanısına varılmıştır.

Grafik 4.13. Ilgaz'da sunulan turizm hizmetleri

Grafik 4.13 ´ ten de anlaşıldığı gibi %80 oranında işletme hizmetleri yetersiz görmekte iken %15 i oldukça yetersiz ve yalnızca %5´ i yeterli görmektedir. Merkezin durumunun iyi olmasına karşın eksikliğin hizmet noktasında olduğu kanısına varılmıştır.

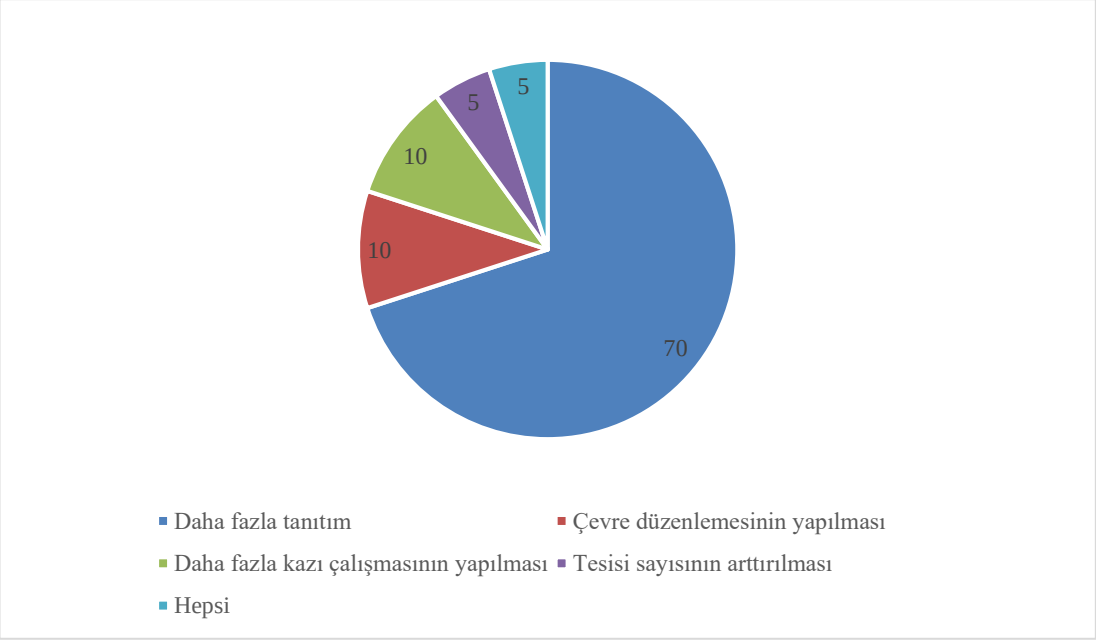
Tablo 4.12. Ilgaz'ın turizm potansiyelini yönelik düzenlemeler

	Sayı	Yüzde
Tesis sayısının arttırılması	10	50
Daha fazla tanıtım	5	25
Çevre düzenlemesinin yapılması	2	10
Hepsi	2	10
Tesislerin rehabilitasyonu	1	5

Tablo 4.12' den anlaşılacağı üzere kayak merkezine restaurant ve alışveriş merkezlerinin yapılması, konaklama tesis sayılarının arttırılması ve çevre

düzenlemesinin yapılması ile turizm potansiyelinin artacağı düşünülmektedir. Kastamonu iline sürekli toplu taşıma araçlarının olmaması ve yeterince tanıtımının yapılmaması potansiyeli düşürmektedir.

İşletme sahipleri merkeze olan ulaşım problemleri, yiyecek içecek hizmetleri eksiklikleri ve konaklama tesislerinin yeterli sayıda olmaması sebebiyle ürün ve hizmet fiyatlarının yüksek olduğunu bununda bu turizm çeşidinin sadece belli bütçeli bir kesime hitap etmesinin gelişmesindeki önemli engel olduğunu belirtmişlerdir. Yeterli derecede konaklama tesisleri, alışveriş merkezleri, eğlenmeye yönelik işletmeler açıldığında fiyatlarında rekabet ortamında daha uygun hale geleceğini ve önemli bir merkez haline geleceği düşünülmektedir.

Grafik 4.14. İnanç turizmi potansiyelini arttırmaya yönelik düzenlemeler

Kastamonu ilinin inanç turizmi açısından önemi araştırmaya dahil edilmiş olup otel işletmecilerinin 20 taneside inanç turizmi açısından önemli bir merkez olduğunu düşünmektedirler.

Grafik 4.14' te açıklandığı üzere potansiyeli arttırmak için en önemli düzenleme daha fazla tanıtım yapılmasıdır. Çevre düzenlemelerinin yapılaması gerektiğini ve daha fazla kazı çalışması yapılması belirten otel işletmecileri de vardır.

Tablo 4.13.Kastamonu turizm'nin dar boğazları

	Sayı	Yüzde
Tanıtma ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersiz olması	15	31,25
Yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi, kurumlar arası iletişim eksikliği,	11	22,92
Yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu	6	12,5
Doğal,tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilememesi	10	20,83
İllerin yerli ve yabancı yatırımlar için çekim merkezi olmaması	3	6,25
Turistik ürün arzının yetersiz, ürün çeşitliliğinin olmayışı	1	2,08
Tesislerdeki düşük doluluk oranları	1	2,08
İşletmelerin öz sermayelerinin zayıf olması	1	2,08

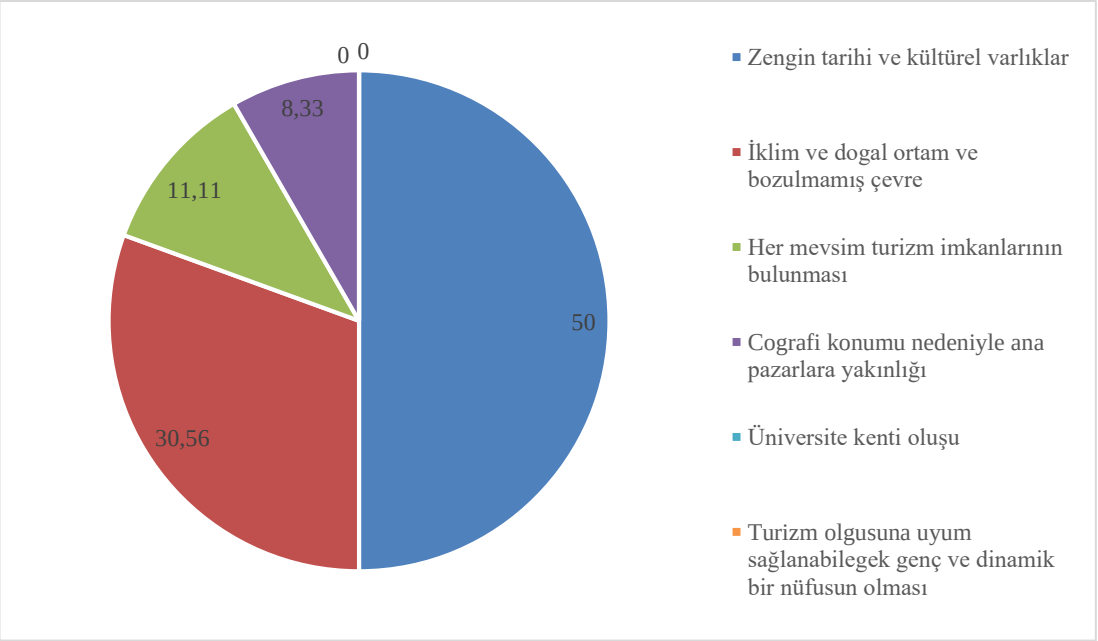
Tablo 4.13' te görüldüğü üzere Kastamonu turizminin dar boğazları olarak, Tanıtma ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersiz olması, yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi, kurumlar arası iletişim eksikliği, yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilememesi, illerin yerli ve yabancı yatırımlar için ilgi çekici olmaması şeklinde sıralanmıştır.

Tablo 4.14. Kastamonu turizminin zayıf yönleri

	Sayı	Yüzde
Yeterli tanıtım ve pazarlamanın yapılamaması	11	23,91
Eglence ve alışveriş noktalarını yetersizligi	10	21,74
Finansman sorunları	10	21,74
Turizm bilincinin yeterince gelişmemiş olması	6	13,04
Yerel yönetimlerin ilgisizligi	5	10,87
Yerli ve yabancı yatırımcılar için çekim merkezi olmaması	3	6,52
Devlet yardım ve desteklerinin yetersizligi	1	2,17

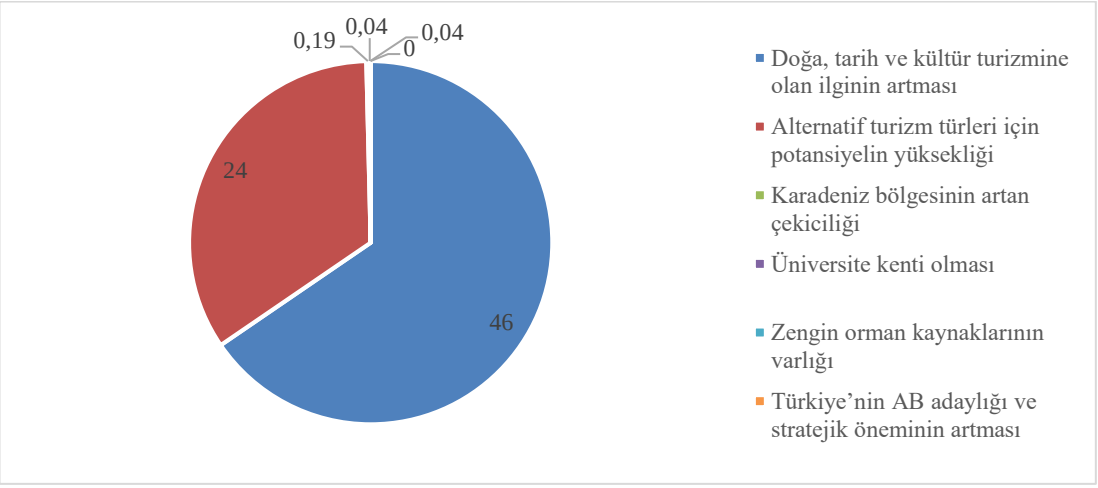
Tablo 4.14´e göre zayıf yönleri olarak Otel işletmelerinin özellikle üzerinde durdukları yeterli tanıtım ve pazarlamanın yapılmaması, eğlence ve alışveriş noktalarının yetersizliği, finansman sorunları, turizm bilincinin yeterince gelişmemiş olması ve yerel yönetimlerin ilgisizliğidir.

Yerli ve yabancı yatırımcılar için çekim merkezi olmaması, devlet yardım ve desteklerinin eksikliği son sıralarda yer almaktadır.

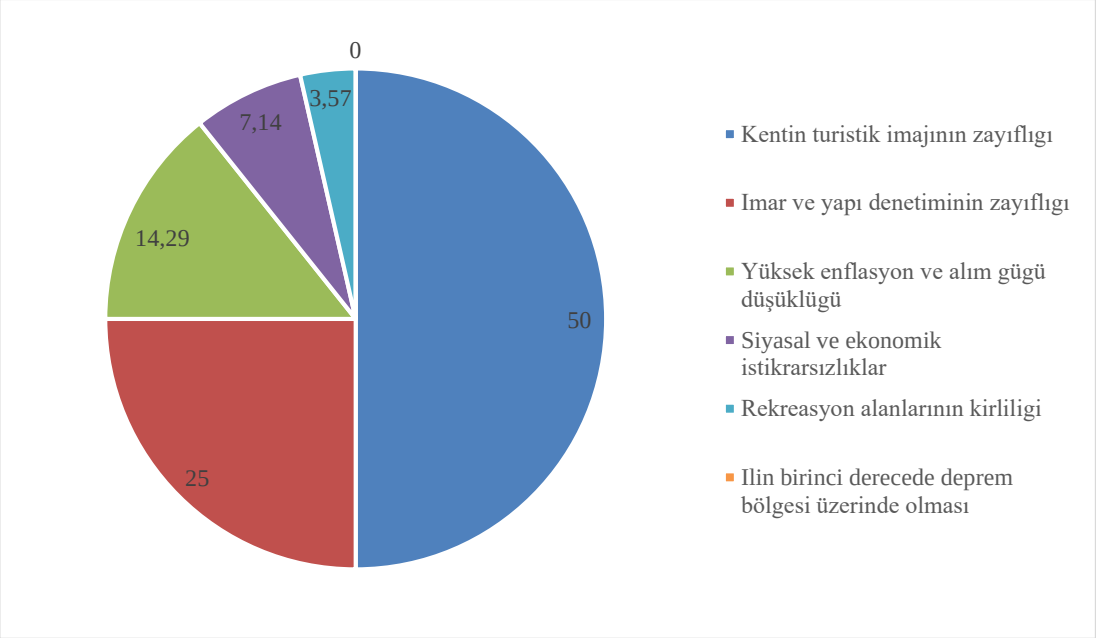
Grafik 4.15. Kastamonu turizminin avantajları

Kastamonu turizminin avantajları ve güçlü yönleri olarak zengin tarihi ve kültürel varlıkları ve iklim, doğal ortam ve bozulmamış çevre olarak görülmektedir. Her mevsim turizm imkânlarının bulunması ve coğrafi konumu nedeniyle ana pazarlara yakınlığı da avantaj olarak görülürken, üniversite kenti oluşu ve genç dinamik bir nüfusunun olması önemli bir avantaj olarak görülmemektedir. Kastamonu içerisinde yer alan Milli parklar, Kaplıcalar, Dağcılık ve Kış sporlarında önemli bir yeri bulunan Ilgaz Milli Dağı, Küre Dağlarında yer alan Ilgarini mağarası, zengin bitki örtüsünün sonucu olan ve yaz aylarının turizm açısından önemli bir yeri bulunan çok zengin yaylaları gibi doğal güzellikleri İl için güçlü yanları olarak belirtilmiştir.

Grafik 4.16.Kastamonu turizminin fırsatları

Grafik 4.16’ ya göre Doğa, Tarih ve Kültür turizmine olan ilginin artması en önemli fırsat iken, alternatif turizm türleri için potansiyel olması en önemli fırsatlardandır. Turizm fırsatları yalnızca bunlarla sınırlı değildir. Karadeniz Bölgesinin artan çekiciliği, üniversite kenti oluşu ve zengin orman kaynaklarının varlığı da fırsatlar arasında görülmektedir.

Grafik 4.17. Kastamonu turizmini tehdit eden unsurlar

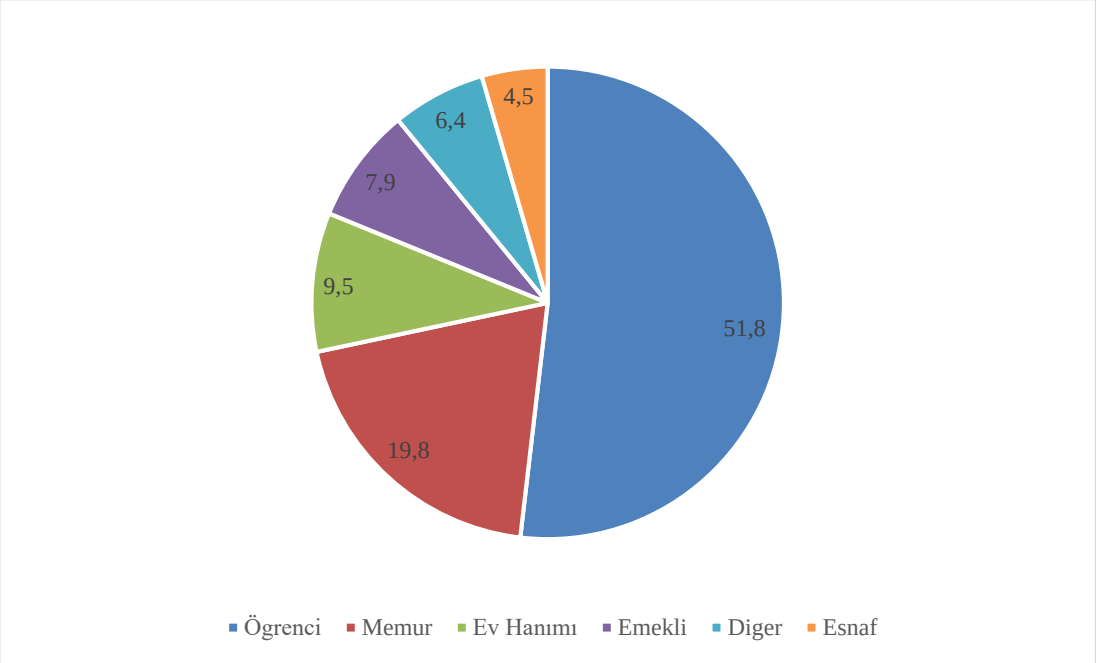
Grafik 4.17’de görüldüğü üzere tehdit unsuru olarak örülen en önemli etken kentin turistik imajının zayıflığı iken, imar ve yapı denetiminin zayıflığı, siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar yüksek enflasyon ve alım gücü düşüklüğü ve rekreasyon alanlarının kirliliği de tehdit olarak görülmektedir.

4.3.3.2. Halka yapılan çalışmanın bulguları ve değerlendirilmesi

Tablo 4.15.Görüşülenlerin yaş dağılımı

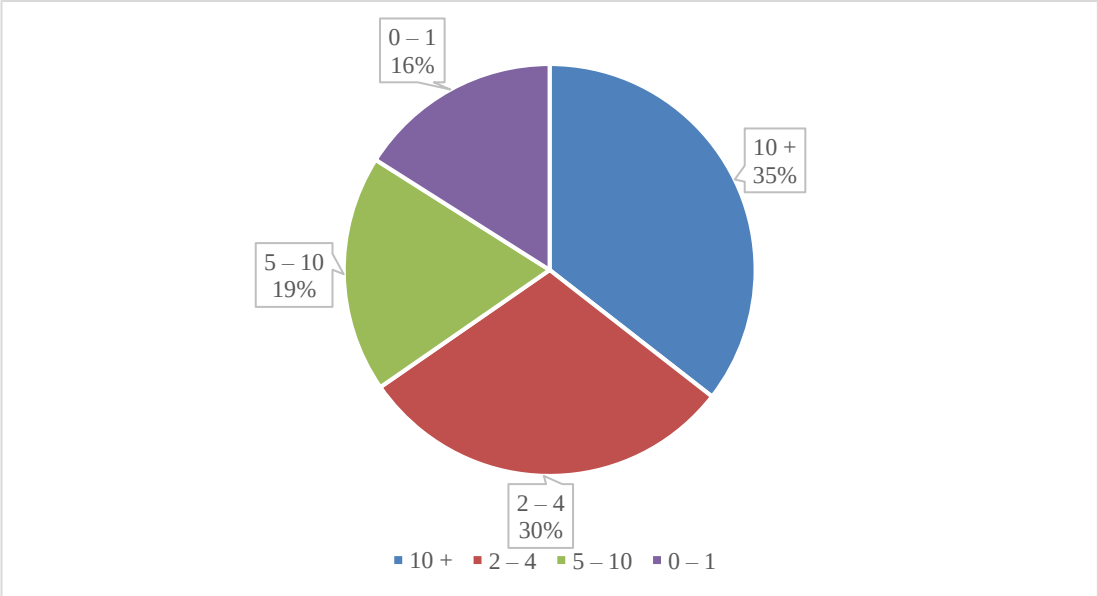
Yaş	Sayı	Yüzde
18 – 25	210	50,1
26 – 35	83	19,8
36 – 45	60	14,3
45 +	66	15,8
TOPLAM	419	100,0

Araştırma kapsamında görüşülenlerin büyük kısmı %50,1 ile 18-25 yaş aralığını oluşturmaktadır. Diğer yaş dağılımları ise sırası ile şu şekildedir: 26-35 yaşlar arası %19,8 36-45 yaş aralığı, %14,3 ve 45 ve üstü yaşlar %15,8'dır. Çalışmanın büyük çoğunluğu genç nüfusla yapılmış ve Kastamonu turizmi ile ilgili düşüncelerine başvurulmuştur.

Grafik 4.18. Görüşülenlerin meslek dağılımı

Grafik 18´den anlaşılacağı üzere Görüşülenlerin meslek dağılımları şu şekildedir; ilk sırada %51, 8 ile öğrenciler yer almaktadır. İkinci sırada 19,8 ile memur kesimi %9, 5 ile ev hanımları takip etmektedir. Emekliler %7, 9' lik bir dilimde yer alırken diğer mesleklerde %6, 4 ve son olarak 19 esnafla yapılan anketimizdeki oranı ise %4, 5 tekabül etmektedir. Diğer şıkkında ise işçi, güvenlik görevlisi, antranör gibi meslekler yer almaktadır. Bu anketin büyük çoğunluğunu öğrenciler cevaplamıştır.

Grafik 4.19. Kastamonu'da yaşanılan süre

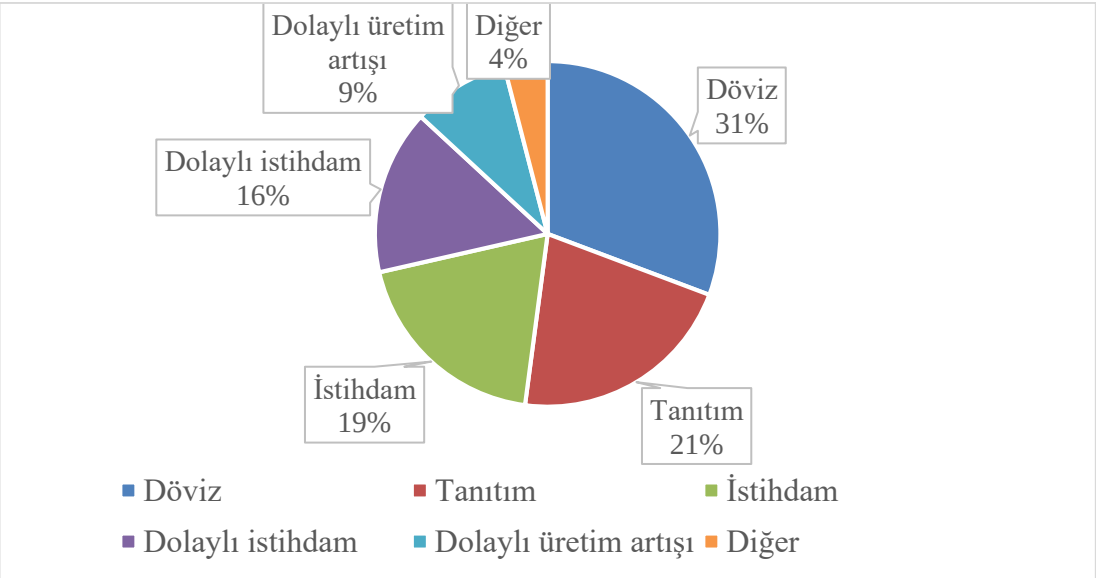
Grafik 4.19'dan da anlaşıldığı üzere çalışma için fikirlerine başvurulanların %35, 5'lik kısmı 10 yıl ve daha fazla Kastamonu da yaşayanlar oluşturmaktadır. %29, 8'lik kısmı 2-4 yıl Kastamonu'da yaşayanlar olup hemen hemen hepsi öğrencilerden oluşmaktadır.

Tablo 4.16. Kastamonu ilinin tahmini gelir kaynağı

İlde Yaşanılan süre	Kastamonu İlinin Tahmini Gelir Kaynağı						Toplam
	Madencilik	Tarım ve Hayvancılık	Turizm	Eğitim	Sanayi	Diğer	
5-10 yıl	5	41	8	9	7	3	73
	%6, 8	%56, 2	%11	%12, 3	%9, 6	%4, 1	%100,0
10 yıl ve üzeri	2	110	14	4	3	5	138
	%1, 4	%79, 7	%10, 1	%2,9	%2, 2	%3, 6	%100,0

Tablo 4.16.' ya göre en az 5 yıldır bu ilde yaşayanlara göre Kastamonu ilinin en önemli gelir kaynağının Tarım ve Hayvancılık olduğu bilgisi verilmiştir. Turizm gelir kaynağı

olarak %10 ile ikinci sırada belirlemişlerdir. Turizmi gelir kaynağı görenlerin oranı %10'larda iken, olarak sıralama %3, 6 ile diğer gelir kaynakları, %2, 9 ile eğitim takip etmektedir. Bu oran Kastamonu Üniversitesi'nde öğrenci sayısının fazla olmasına bağlıdır. Bu da Kastamonu esnafına da iyi bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Grafik 4.20. Turizmin ülke ve bölge ekonomisine katkıları

Görüşülenlerin %30,74'lük kısmı turizmin ülke ve bölge katkısına katkısını döviz girişi olarak görmektedir. İkinci sırada %21,36 ile tanıtım yer almaktadır. Üçüncü sırada ise % 19, 34 ile istihdam olup sonraki sıralama %15,44 ile dolaylı istihdam ve % 9,09 ile dolaylı üretim artışı takip etmektedir.

Tablo 4.17. Turist gelmesini talep etme durumu

	Sayı	Yüzde
Evet	343	81,9
Hayır	76	18,1
TOPLAM	419	100

Görüşülenlerin % 81, 9'u bölgeye daha çok turistin gelmesini talep ederken % 18,1'i gelmemesini istemektedir. Sebepleri Tablo 4.17' de belirtilmiştir.

Tablo 4.18.Kastamonu'ya daha fazla turist gelmesini isteme durumu

		Sayı	Yüzde
EVET	Döviz girişi ve sıcak para, şehrin ekonomik olarak kalkınması ve gelişmesi	116	27,69
	Tanıtım	165	39,38
	İstihdam	62	14,80
HAYIR	Ahlaki değerlerin yozlaşması	50	11,93
	Doğal ve kültürel degerlerin zedelenmesi	26	6,21

Tablo 4.18'den anlaşıldığı gibi turist gelmesini isteyenlerin büyük bir kısmı tanıtım, döviz girişi, sıcak para şehrin ekonomik olarak kalkınması ve gelişmesini neden olarak göstermişlerdir. Aslında bunların hepsi birbirleri ile bağlantılıdır. Şehrin tanıtımı ile ilgi çekici hale gelen Kastamonu ili giren döviz girişi ve sıcak parayla birlikte ekonomik olarak gelişip kalkınma süreci daha hızlı olacaktır. Fazla turist gelmesini istemeyenler ise Ahlaki değerlerin yobazlaştığını ve doğal, Kültürel değerlerin zedelendiğini belirterek bu cevabı vermişlerdir.

Tablo 4.19. Kastamonu ili turizm yerleri

	Sayı	Yüzde
Tarihi mekanlar	216	28,50
Sahiller	151	19,92
Dini mekanlar	148	19,53
Milli parklar	140	18,47
İlçeler	63	8,31
Diğer yerler	40	5,28
TOPLAM	758	100

Kastamonu ilinde turizm yerleri dendiğinde en önemli cevap tarihi ve kültürel mekânlar olarak görülmektedir. Tarihi konakları, müzeleri, Kastamonu Kalesi, kulesi yoğun olarak verilmiş cevaplardandır. Sonrasında en sık olarak Sahiller (Cide, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin vb.) dini mekânlar (Şeyh Şaban-ı Veli Külliyesi, Benli Sultan Türbesi vb.), milli parklar (Ilgaz dağı milli parkı, küre dağları milli parkı). Ayrıca hafta sonu boş zamanı değerlendirmek ve gezip görmek için gittiği İlçeleri (Daday, Taşköprü, Pınarbaşı vs.) ve diğer başlığı altında alışveriş merkezleri, mesire yerlerini de dâhil etmiştir. Tablo 4.19'da görüldüğü üzere tarihi mekânlar ve sahillere olan talep yüksektir.

Tablo 4.20. Turizmin Kastamonu'nun kalkınması için faydası

Turizm Kastamonu için Faydalı mıdır?	Turizmin Faydalı Olabilmesi Adına Yapılması Gerekenler				Toplam
	Tanıtım	Yatırım	Turistik Yerlerin Geliştirilmesi	Ulaşım Diğer 0	
Faydalı değildir.	10	3	1	3	17
	%58, 9	%17, 64	%5, 88	%17, 64	%100,0
Yatırım yapılırsa Faydalıdır.	87	50	26	11	174
	%50,0	%28,73	%14. 94	%6, 31	%100,0

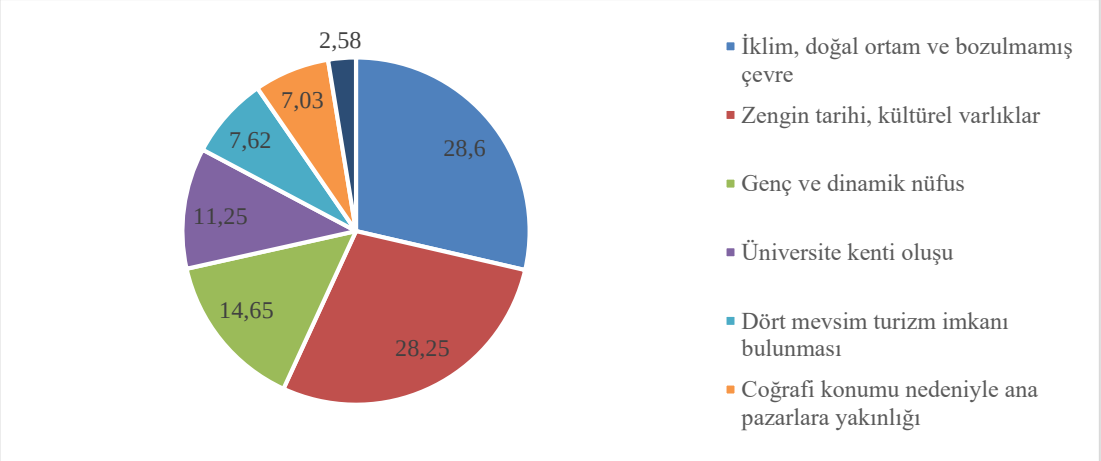
Kastamonu ili için turizmin faydalı olmadığını düşünenler ile yatırım yapılırsa faydalı olabilir olarak düşünenlerin düşünenlerin büyük çoğunluğu tanıtımın eksik olduğunu daha fazla tanıtım yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Tablo 4.20'den çıkan sonuca göre Turizm için fazla yatırım yapılmadığı, yatırım yapıldığı takdirde faydalı olacağı kanısına varılmaktadır.

Tablo 4.21. Kastamonu turizminin gelişmesine katkı saglayan unsurlar

	Sayı	Yüzde
Turistik yerlerin ve şehrin tanıtımının yapılması	160	36,36
Diğer	116	26,36
Yatırımların yapılması (Yeni turistik mekânların, eglence yerlerinin açılması ve sosyal aktivitelerin arttırılması, çevre düzenlemesi,şehir planlaması vs.)	89	20,23
Turizm alanlarının korunması, onarılması ve geliştirilmesi	45	10,23
Ulaşım kolaylığı sağlanmalı	30	6,82
TOPLAM	440	100

Tablo 4.21'den çıkan sonuca göre en fazla cevap Turistik yerlerin ve ilin tanıtımının yapılması olarak alınmıştır. Turizm için yatırım yapılırsa faydalı olabilir olarak düşünen katılımcılar, yeterli otel sayısının olmadığını, çevre düzenlenmesi ve şehir planlamasının yapılması gerektiği gibi cevaplar alınmıştır. Yine katılımcılar alışveriş,

eğlence, sosyal aktivite yapılabilecek noktaların yetersizliğini belirtmişlerdir. Turizm alanlarının korunması onarılması ve geliştirilmesi gerektiğini ve buralara ulaşım kolaylığı sağlanması gerektiğini vurgulamışlardır. Sahillere önem verilmesi gerektiğini, esnafın ve halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi gerektiğini söyleyen katılımcılar diğer şıkta değerlendirilmiştir.

Grafik 4.21.Kastamonu turizminin avantajları

Görüşülenlerin büyük çoğunluğu avantaj olarak iki şık üzerinde durmuştur. Bunların ilki zengin tarih ve kültürel varlıklardır. İkinci avantaj ise iklim, doğal ortam ve bozulmamış çevre olarak görülmektedir. Dört mevsim turizm imkânlarının bulunması, üniversite kenti oluşu avantajları arasındadır. Bu konuda fikri olmayan %2, 58' lik bir kısımda bulunmaktadır.

Tablo 4.22. Kastamonu turizminin önündeki darboğazlar

	Sayı	Yüzde
Tanıtma ve pazarlama kaynaklarının yetersiz olması	164	13,89
Nitelikli personel ve teknik donanım eksikliği	139	11,77
Tesislerdeki düşük doluluk oranları	132	11,18
Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında özen gösterilmemesi	119	10,08
İllerin yerli ve yabancı yatırımlar işin çekim merkezi olmaması	115	9,74
İşletmelerinin öz sermayelerinin zayıf olması	114	9,65
Yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi	112	9,48
Yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu	111	9,40
Turistik ürün arzının yetersiz, ürün çeşitliliginin olmayışı	109	9,23
Fikrim yok	34	2,88
Yeni yatırımlar işin uygun iklimin olmaması	32	2,71
TOPLAM	1181	100

Görüşülenlerin büyük çoğunluğu; tanıtma ve pazarlama kaynaklarının yetersiz olmasını Kastamonu turizminin en büyük dar boğazı olarak görmektedirler. Yine nitelikli personel ve teknik donanım eksikliği, tesislerdeki düşük doluluk oranları ve doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilmemesi, illerin yerli ve yabancı yatırımlar işin çekim merkezi olmaması, işletmelerinin öz sermayelerinin zayıf olması, Yerel yönetimlerin turizme yeterince ilgi göstermemesi, yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu, yerel yönetimlerin turizme yeterince özenin göstermemesi, turistik ürün arzının yetersiz ürün çeşitliliğinin olmayışı yeni yatırımlar için uygun iklim koşullarının olmaması sırasıyla dar boğazları olarak görülmüştür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Büyük ölçekli ekonomilerde lokomotifler, genellikle sanayi alanında faaliyet göstermektedir. Orta ölçekli ekonomilerde ise ağırlık merkezlere verilmiş ve buralar metropol kesim olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla da diğer merkezlerle aralarındaki fark sürekli artmakta ve bölgeler arası eşitsizlikler meydana gelmektedir. Birçok ülke bu vb. sorunlarla uğraşmakta, çözüm anlamında arayış içerisinde olmaktadır.

Turizm, bölgeler arası eşitsizliği en aza indirmede, bölge ve ülkelerin en önemli enstrümanı konumundadır. Daha çok tarım ve hayvancılığa elverişli olmayan bölgeler turizm sektöründen daha fazla faydalanmaktadır. Bu doğrultuda yatırımlar bölge nezdinde, istihdam ve gelir etkisi yaratarak, refah seviyesini yükseltmektedir.
Türkiye'de de bu vb. çalışmalar geçmişte yapılmış ve dengesizliklerin ortadan kaldırılması adına önemli çalışmalar yapılmıştır. Turizm, Türkiye için bacasız sanayi olarak adlandırılacak bir sektör konumundadır.

Bu çalışmanın teorik kısmında turizmin bölgesel kalkınmaya olumlu etkisi olduğu ve bölgelerarası eşitsizlikleri gidermede önemli bir yere sahip olduğu belirtilmiş, bu konuda sektördeki işletmecilerin ve yöre halkının, bölge turizmi konusunda ve turizmin bölge ekonomisine katkısı konusundaki düşüncelerinin tespitine çalışılmıştır. Anket sonuçları göstermektedir ki;

Kastamonu ilinde gerek bölge halkıyla gerekse de bakanlık işletme belgeli olarak faaliyet gösteren otellerin işletmecileri ile yaptığımız görüşmeler sonucunda hem Türkiye genelinde geçerli olan hem de Kastamonu'nun kendine özgü koşulları göz önüne alındığında dikkat edilmesi gerekli bazı veriler gün ışığına çıkmıştır.
Öncelikle belirtilmesi gereken aksi yönde çalışmalar yapılsa dahi Türkiye'de turizmin mevsimsellik özelliği taşıdığıdır. Dolayısı ile Kastamonu İlini de Türkiye genellemesinden ayrı düşünmek son derece zordur. Öte yandan insanların ilgilerini bir ülkenin, bölgenin veya turistik destinasyonun mal ve hizmetleri üzerine çekmenin, bilgilendirmenin, egitmenin, telkinlerin turistik mal ve hizmetleri pazarlamaya

yönelmesi, böylece kısmen sosyal fakat sonuçta ekonomik girdi saglamak için yararlanılan teknikler bütünü şeklinde tanımlayabileceğimiz bölgesel turizm tanıtımı Kastamonu turizmi için en önemli eksiklik olarak anketlerde vurgulanmaktadır.
Kastamonu ili 170 km gibi uzun bir sahil kordonuna sahip olmasına karşın, Karadeniz Bölgesi'nde dağların denize dik olarak uzanması sebebiyle deniz turizminde yeterli miktarda faydalanamamaktadır. Bölgenin geçmişinin M.Ö 2000 yıllarına kadar uzanması, birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olması bölgenin, daha çok kültür ve inanç turizmi açısından öne çıkmasına olanak tanımıştır.

Kastamonu' da otel yöneticilerinin ve halkın bölgesel kalkınma için turizmi faydalı gördükleri ve yatırım yapılırsa faydalıdır ifadelerine verdikleri cevaplardan en çok ortak katılım gösterdikleri "yapılacak olan yeni yatırımlar, sağlanacak teşvik ve destekler tanıtım faaliyetlerinin attırılması ve turizm çeşitliğinin fazlalaştırılmasına paralel olarak ili ziyaret eden turist sayısı ve ilin turizm gelirleri artacaktır" ve ifadelerinin doğru olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bakılırsa Kastamonu'da turizm sektörünün öncelikli olarak, döviz girişi sağladığı buna bağlı olarak ilin gelişimi ve kalkınmasının daha hızlı olacağı, kültür, inanç turizminin il için öncelikli turizm çeşidi olduğu ve turizm mevzusunda ilin haiz olduğu potansiyellerinin yatırımlardaki ve tanıtımlardaki eksiklikler nedeniyle tam olarak ortaya konulamadığı ve sektörün tekrar yapılanmasına ihtiyaç olduğu neticelerine ulaşılabilmektedir.

Ankete katılanların turizmin bölge ve ülke ekonomisine katkısı nedir sorusuna verdikleri cevap öncelikli olarak döviz girdisi şeklinde olmuştur. Turizmin bölgeye ve ülkeye sagladıgı diger faydalar sırasıyla, tanıtım, istihdam, üretim artışı ve dolaylı üretim artışı şeklinde belirtilmiştir. Bu faydaların sağlanabilmesi için gerekli olan bazı düzenlemeler; halkı ve esnafı bu konuda bilinçlendirmek, tanıtım ve pazarlama, eğlence merkezlerinin yapılması, yerel yönetimler ve özel sektör arasında iletişim eksikliği gibi sıralanmaktadır. Yine yeteri kadar teşvik, yönlendirme ve işbirliğinin olmaması bölgenin ve ülkenin turizm açısından önemli gelir kaynağı oluşturmasına engel olarak görülmektedir.

Turizmin gelişmesinde yerel yönetimlerin etkileri yadsınamayacak kadar büyüktür.

Öncelikle turistik yörelerde iş başında bulunan yerel yönetimlerin turizme bakış açıları, bu yörelerde turizmin gelişimini olumlu ya da olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Alt yapı, üst yapı, ulaşım ve imar planlamaları gibi mahalli yönetimlerin yetki sahibi olduğu mevzular, bu müesseseleri turizm konusunda daha da önemli bir konuma getirmektedir. Gerek otel işletmecilerinin gerekse de Kastamonu'da ankete yanıt verenlerin görüşüne göre ulusal yönetimle birlikte yerel yönetimlerin de bu türden bir vizyonunun bulunmaması Kastamonu'da turizmin gelişmesini tehdit eden en büyük darboğazlardan biri olarak kabul edilmektedir.

Ankete yanıt veren işletme sahipleri ve bölge halkı ortak eksiklik olarak Tanıtımın yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Bunun için turiste en kolay ulaşılabilecek seyahat acenteleri, Turizm Enformasyon Bürolarına dağıtılacak broşürler, tanıtım kitapçıkları ve kartpostalların hazırlanmasına önem verilmelidir. Tanıtım ve Pazarlama faaliyetlerinin sistematik bir şekilde yürütülmesi gerekmektedir.

Kastamonu'da gelişebilecek birçok alternatif turizm potansiyelinin olduğu fakat daha fazla yatırım, daha fazla tanıtım ve yerel yönetimlerin iş birliği ile turizmin aktif hale gelebileceği belirtilmiştir. İl ve ilçe turizm paydaşları, Kamu Kurum ve Kuruluşları ve Özel sektör temsilcileri arasında iş birliği sağlanmalıdır. Kastamonu'nun sahip olduğu turizm potansiyelinden daha fazla katma değer yaratacak şekilde faydalanmak, alternatif turizm olanaklarını daha etkin kullanmak ve il turizmini önemli ekonomik bir değer haline getirmek için çalışmalar yapılması gerekmektedir.
Çalışmanın sonucunda Kastamonu İlinde İnanç turizmi önemli görülmekte olup bu turizm çeşidine talebin fazla olduğu gözlemlenmiştir. Nitekim Tekin ve Yılmaz (2016: 2049) ′ a atfen Dilek ve Çakmak (2017: 314); Kültürel yapısı ve turizm endüstrisindeki tecrübesi nedeniyle Türkiye' nin İslami turizm piyasasında rekabet avantajı elde edebileceği ifade etmişlerdir.

Yine önemli sayılabilecek Ilgaz dağı milli parkı ile ilgili düşüncelerine başvurulan işletme sahipleri, kar kalınlığı ve pistin yeterli olduğu fakat bölgede konaklama, alışveriş, eğlence ve restaurantların sayısının çok kısıtlı olduğunu ifade ederek tesis ve eğlence merkezleri sayısının arttırılmasının bölge turizmini daha fazla etkileyebileceğini belirtmişlerdir.

Anket çalışmasının bir sonucuda gerek bu sektörde çalışanlar gerekse de yöre halkının turizm bilincinin olmadığı ortaya çıkmıştır. Kastamonu' da turizm sektöründe hizmet veren işletmelerinpazardaki zorlu rekabet koşullarına uyum sağlayabilmeleri ve etkinliklerini arttırabilmeleri için nitelikli insan kaynağı yetiştirilmesi gerekmektedir. Turizmi sadece döviz girdisi olarak görmek bu sektörü ürün kalitesinden, pazarlama anlayışına kadar olumsuz bir çok etkiyi bereberinde getirerek ilerlemesini engellemektir. Anket uygulamalarında görülen turizm bilincinin öncelikle bu sektörde çalışanlar, yerel yönetimler ve halk arasında oluşturulması gerektiğidir. Bölgesel ve ulusal turizmin geliştirilmesi için öncelikli olarak görülmektedir. Sektördeki mevcut işgücü gereksiniminin tespit edilerek ihtiyaç duyulan eğitimlerin belirlenip programların oluşturulması ve Turizm konusunda bilincin arttırılmasına yönelik eğitim proğramlarının düzenlenmesi ile bu bilinç oluşturulabilecektir. Halis ve Yaşarsoy'a (2018) atfen; "Turizm işletmeleri için insan kaynakları yönetiminin vizyonunu da yeniden açıklamak gerekir. İnsan kaynakları yönetimi vizyonu, bölümlerin çalışmalarını yönlendirir ve gelecekteki çalışma çevresine hazırlar. İnsan kaynakları yönetimi sisteminde yönetim kademesinde olanlar için vizyon, örgütsel sonuçlara ulaşmak için bağlılık sağlar, odaklanma noktası belirler, motivasyonu arttırır, sonuç olarak kişisel tatmin sağlar. tespitlerini yapmıştır."

2017 yılında Vali Yaşar KARADENİZ başkanlığında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü koordinasyonunda geniş katılımlı bir Turizm Değerlendirme Toplantısı yapılmış olup İlin Turizm alanında yaşadığı sorunlar konuşulmuş ve çözüm önerileri alınarak Turizm Eylem planı oluşturulmuştur. Çalışma sonucunda ortaya çıkan verilere bakıldığında Eylem planındaki sorunlarla çakıştığı ve aynı problemlere yer verildiği gözlemlenmiştir. Ek´ te Turizm eylem planı paylaşılmıştır. Yine Kastamonu Üniversitesi Türkiyede ´ki Ormancılık ve Tabiat turizmi alanında ihtisaslaşacak üniversite olarak seçilmiş olup Nisan 2019 yılında KUZKA ile iş birliği yapılarak Turizm Eylem Planı doğrultusunda çalışmalar yapılacağı belirtilmiştir.

Kısacası turizm, Kastamonu ilinin ekonomik olarak kalkınmasında tek etkili sektör olmasa bile gelecek vaat eden bir sektör olduğu, yapılacak olan çalışmalar, yatırımlar ve eksikliklerinin tamamlanması ile ilin kalkınmasında daha da etkili hale geleceği ve kalkınmasındaki oranının artacağı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKLAR

Akpınar, R. , Taşçı, K. , Özsan, M. Emin. (2011). *Teoride ve uygulamada bölgesel kalkınma politikaları*.Bursa: Ekin Basım Yayın.

Ataay F. (2005). "*Bka tasarımının kalkınma anlayışı üzerine," ışinde bölge kalkınma ajansları nedir, ne degildir*? M. Turan (Der.), Paragraf Yayınları, Ankara, S.15-33.

Bahar O. ve Samırkaş M. (2018). *Turizm, yoksulluk ve bölgesel gelişmişlik*, Basım Yılı:2013.Ankara: Detay Yayıncılık, S.152.

Barutçugıl, I. S. (1986). *Turizm ekonomisi ve turizmin Türk ekonomisindeki yeri*. Istanbul: Beta Basım Yayın Dagıtım A.Ş.

Bayer, Z. M. (1992). *Turizme giriş*. Istanbul: İşletme Fakültesi Yayınları.

Berber, M. (2006). *İktisadi büyüme ve kalkınma*. Trabzon: Derya.

Bhatıa, A. K. (1991). *Internatıonal tourism*. Sterling Publisher Private Limited.

Can, E. (2004). *Avrupa birligi bölgesel politikaları ve yapısal fonlar: uyum sürecinde Türkiye ıçin bir değerlendirme*. Ankara: Asil Yayınları.

Çakır, P. (1999). *Türkiye'nin turizm gelirlerinin ödemeler dengesine katkısına analizi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Çeken, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 2, 295.

Dınler, Z. (2001). *Bölgesel iktisat*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.

Dilek, S ve Çakmak F. (2017). Helal turizm eğilimleri: Kastamonu ilinde bir uygulama. *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, S.314.

Durgun, A. (2006). *Bölgesel kalkınmada turizmin rolü: Isparta örneği.* Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisat Anabilim Dalı. Isparta.

Erkan, H. (1995). *Bölgesel kalkınma içinde gelişme ıktisadı*, T. Işgüden, F. Ercan Ve M. Türkay (Der.), Istanbul: Beta Yayınları.

Halis, Muhsin. (2001). Durumsallığı açısından Türk örgüt kültürlerindeki yönelimler–ampirik bir çalışma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.* C.2. 109-135.

Içöz, O. ve M. Kozak. (2002). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Karaküçük, S. (2016). *Rekreasyon bilimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Kozak, N. ve Akoulan, M. (1997). *Genel turizm, ilkeler kavramlar*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Mızırak Z. ve Mercan B. (2016). *Bölgesel kalkınmada yeni trendler*. Çizgi Yayınevi.

Olalı, H. (1990). *Turizm politikası ve planlaması*, Istanbul: İşletme Fakültesi Yayını.

Öztaş K. (2002). *Turizm ekonomisi genel turizm bilgileri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Öztaş, K. (2002). *Turizm ekonomisi genel turizm bilgileri*. Ankara: Nobel Yayınları.

Sarıkamış, M., Bahar, O. (2013). *Turizm, yoksulluk ve bölgesel gelişmişlik farklılıkları*. Ankara: Detay.

Servin, F. (2014). *Türkiye'nin jeotermal kaynak potansiyeli-Türkiye jeotermal enerji çalıştayı.* İstanbul Bilgi Üniversitesi Erişim Tarihi 09.10.2018

Sezgın, O. M. (2001). *Genel turizm ve turizm mevzuatı*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Soyak, A. (2005). *Türkiye'ye yönelik yabancı turizmin ıktisadi etkileri*. Akdeniz Ve Ege Bölgeleri Üzerine Bir Araştırma, Istanbul: Derin Yayını.

Takım, A. (2010). Türkiye'de bölgesel kalkınma planlarının iktisat politikalarının performansına etkisi: Zonguldak – Bartın – Karabük örneği. *E-Journal Of New World Sciences Academy, 5(3), 261.*

Tolungüç, A. (2000). *Turizmde tanıtım ve reklam*. Ankara: Medıagat Kitapları.

Turan, M. (2005). *Bölgesel kalkınma programı, işinde bölge kalkınma ajansları nedir, ne degildir?* , (S.159- 180). Ankara: Paragraf Yayınları.

Unwto, Dünya Turizm Örgütü 01.10.2018 Tarihinde Https://Www.Tursab.Org.Tr/Tr/Turizm-Verileri/İstatistikler/Turizmin-Ekonomideki-Yeri/Gsmh-İcindeki-Payi-1963-_79.Html Sayfasından Erişilmiştir.

Uzay, N. (2005). *Bölgesel gelişmişlik farklarının giderilmesi ve bölgesel kalkınma ajansları.* Ankara: Seşkin Yayınları.

Yağcı, Ö. (2007). *Turizm ekonomisi*. Ankara: Detay.

Yarcan Ş. (1996). *Türkiye'de turizm ve uluslar arasılaşma*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

Yıldırar, M. (2004). *Bölgesel kalkınma ve gelişme stratejileri*, Ankara: Nobel Yayınları.

Yılmaz, Ö. ve Girgin, K. (2014). *Turizmin ekonomik etkileri*. Ferah Özkök(Ed). Turizm Ekonomisi İçinde (S.157-192). Edirne: Ceren Yayıncılık.

URL-1 02.10.2018 Tarihinde Http://Rekreasyon.Org/Turizm-Nedir/ Sayfasından Erişilmiştir.

URL-2 03.10.2018 Tarihinde Http://Www.Tdk.Gov.Tr/İndex.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=Tdk.Gts.5bb4f694352770.70025181 Sayfasından Erişilmiştir.

URL-3 03.10.2018 Tarihinde Http://Www.Tdk.Gov.Tr/İndex.Php?Option=Com_Gts&Arama=Gts&Guid=Tdk.Gts.5bb4f694352770.70025181 Sayfasından Erişilmiştir.

URL-4 03.10.2018 Tarihinde Http://Basin.Kulturturizm.Gov.Tr/Tr-165132/Turkuaz-Dunyanin-En-İyi-Turizm-Tanitim-Filmi-Secildi.Html Sayfasından Erişilmiştir.

URL-5 04.10.2018 Tarihinde Http://Yigm.Kulturturizm.Gov.Tr/Tr-201116/Turizm-Gelirleri-Ve-Giderleri.Html Sayfasından Erişilmiştir.

URL-6, 04.10.2018 Tarihinde Http://Www.Kulturvarliklari.Gov.Tr/Tr-44423/Dunya-Miras-Listesi.Html Sayfasından Erişilmiştir.

URL-7 10.10.2018 Tarihinde Https://Kafatopu.Wordpress.Com/Arastirmalar/Olimpiyatekonomisi/ Sayfasından Erişilmiştir.

URL-8 20.10.2018 Tarihinde Http://Www. Gazetevatan.Com/Yillar-Sonra-Ortaya-Cikti--443636-Yasam/ Sayfasından Erişilmiştir.

URL-9 20.10.2018 Tarihinde Https://Www.Unicef.Org/Turkey/Udhr/_Gi17.Html Sayfasından Erişilmiştir.

URL-10 20.10.2018 Tarihinde Https://Tr.Wikipedia.Org/Wiki/Sergi-İ_Umumi-İ_Osmani Sayfasından Erişilmiştir.

URL-11 20.10.2018 Tarihinde Https://Www.Diyadinnet.Com/Yararlibilgiler,Türkiyede-Turizmin-Geçmişi Ve Turizm Sayfasından Erişilmiştir.

URL-12 21.10.2018 Tarihinde Http://Www.Ekodialog.Com/Uluslararasi_Ekonomi/Odemeler-Bilancosu-Nedir-Kalemleri.Html Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-13 22.10.2018 Tarihinde Https://Www.Turizmgazetesi.Com/Article.Aspx?İd=84243 Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-14 01.11.2018 Tarihinde Https://Www.Gmka.Gov.Tr/Kalkinma-Ajansi-Nedir-Gorevleri-Nelerdir Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-15 01.11.2018 Tarihinde Https://Www.Sanayi.Gov.Tr/ Sayfasından Erişilmiştir.

URL-16 02.11.2018 Tarihinde Www2.Kalkinma.Gov.Tr Sayfasından Erişilmiştir.

URL-17 07.11.2018 Tarihinde Http://Osburk.Org./Turkiyede-Ve-Dunyada-Osb-Uygulamalari/ Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-18 07.11.2018 Tarihinde Http://Www.Arkitera.Com/Yarisma/368/Uia-2005-İstanbul-Dünya-Mimarlık-Kongresi-Kongre-Vadisi- Tasarimi-Ulusal- Proje-Yarismasi Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-19 07.11.2018 Tarihinde Www.Die.Gov.Tr,Turizm Bakanlığı Sayfasından Erişilmiştir.

URL-20 01.06.2019 Tarihinde Https://Www.Sabah.Com.Tr/Ekonomi/2014/02/17/Rakamlarla-Turizm-Sektorunun-Ekonomiye-Katkilari Sayfasından Erişilmiştir.

URL-21 17.11.2018 Tarihinde Tuik.Gov.Tr Sayfasından Erişilmiştir.

URL-22, 21.11.2018 Http://Www.Cografya.Gen.Tr/Tr/Kastamonu/ Tarihinde Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-23, 21.11.2018 Http://Www.E-Sehir.Com/Kastamonu-İlceleri.Html Sayfasından Ulaşılmıştır.

URL-24 28.11.2018 Tarihinde Https://Www.Haritatr.Com/Kastamonu-Haritasi-S25 Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-25 01.12.2018 Tarihinde Http://Www.On5yirmi5.Com/Dosya/Turkiyenin-İlleri/37-Kastamonu-Hakkinda-Genel-Bilgi Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-26 02.12.2018 Tarihinde Http://Kastamons.Blogcu.Com/Castamon-Dan-Kastamonu-Ya/6474751 Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-27 01.12.2018 Tarihinde Http://Www.Kastamonukultur.Gov.Tr/Tr-63830/Ekonomi.Html Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-28 01.12.2018 Tarihinde Https://Www.Turkcebilgi.Com/Kastamonu_Ekonomisi Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-29 01.12.2018 Tarihinde Http://Www.Sfc.Com.Tr/Genel-Bakis.Asp Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-30 01.12.2018 Tarihinde Https://Kastamonuosb.Org Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-31 02.12.2018 Tarihinde Http://Www.Milliparklar.Gov.Tr/Bolgeler/ Sayfasindan Erişilmiştir.

URL-32 02.12.2018 Tarihinde Http://Www.Ormansu.Gov.Tr/Haber/Kastamonu-Tabiat-Ve-Milli-Parkları Sayfasindan Erişilmiştir.

EKLER

EK A. Kastamonu Turizmine Yönelik Otellere Yapılan Anket Formu

Bu çalışma, Kastamonu ilinde faaliyet gösteren turizm işletmelerinin durumu, beklentileri ve gelişim önerileri, mevcut sorunlarını belirlemeye yöneliktir. Çalışmamız sadece akademik amaç doğrultusunda kullanılacağından dolayı, cevaplarınız **kesinlikle** gizli tutulacaktır.

Verdiğiniz destek için teşekkürler.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK-Nuray İPEK
mycelik@kastamonu.edu.tr
nuray.yakupoglu@kuveytturk.com.tr

1: İşletmeniz ne zaman kuruldu?

2: Kaç personel çalıştırıyorsunuz?

□ 0-10 □ 11-20 □ 21-30 □ 30 +

3: Personelinizin eğitim durumu nedir?

	İlkokul %	Ortaokul %	Lise %	Üniversite %	Yüksek lisans %
Resepsiyonist					
Kat Görevlisi					
Mutfak Görevlisi					
Servis Elemanı					
Diğer					

4: Personelin yabancı dil durumu nasıldır?

İngilizce (.....kişi) Almanca (.....kişi) Rusça (.....kişi) Diğer.....kişi)

5: Personelinizin ne kadarı yıl boyu istihdam ediliyor?

Belirtiniz (%) .....ya da.....kişi.

6: Yıl boyu istihdam ettiğiniz personelin görev pozisyonu nedir?

□ Resepsiyon □ Temizlik □ Rehber □ İdari
□ Servis □ Mutfak □ Teknik servis □ Diğer.....

7: İşletmenizdeki turistlerin konaklama süresi ne kadardır?

□ Bir gece □ İki gece □ Üç gece □ Dört gece □ Bir hafta □ Diğer

8: İşletmenizi tanıtan bir web siteniniz var mı?

□ Evet ……..□ Hayır

9: Tesisinizde hangi tatil sistemi uygulanmaktadır?

□ Paket tur □ Her şey dahil sistemi □ Bireysel □ Karma

10: Turistik ürün ya da hizmeti pazarlarken seyahat acentesi ya da tur operatörleriyle çalışıyor musunuz?

□ Evet □ Hayır

11: Çalıştığınız seyahat acentesi ve tur operatörleri içinde yabancı ülkelere ait olanları var mı?

□ Evet □ Hayır

12: Son 5 yıl içinde işletmenizin hizmet verdiği yabancı turist sayısında bir artış eğilimi var mı?

□ Evet □ Hayır

13: İşletmenizde turistlerin talep ettiği hizmet ve ürünleri genel olarak hangi kaynaklardan sağlıyorsunuz?

□ Tamamen bölgesel ve ulusal nitelikli ürün ve hizmetlerden
□ Tamamen ithal edilmiş ürün ve hizmetlerden
□ Kısmen bölgesel- ulusal, kısmen ithal edilmiş ürün ve hizmetlerden

14: Turizmin ülke ekonomisine katkıları hangileridir?

□ İstihdam □ Döviz girişi □ Tanıtım □ Dolaylı istihdam artışı

15: Turistlerin en çok harcama yaptığı alan nedir?

□ Yeme içme □Konaklama □ Sağlık □Ulaştırma
□ Hediyelik eşya □ Diğer hizmetler □Spor- kültür

16: Sizce Turizmin Kastamonu'nun gelişmesine katkısı var mı?
□ Evet □ Hayır

17:Cevabınız "evet " ise nedenini belirtiniz?

.....
.....

18:Turizmin Kastamonu'nun gelişmesine katkı yapabilmesi için neler yapılması gerekir?

.....
.....

19:Yeni turizm türleri aşağıda belirtilmiştir. Sizce hangilerinin Kastamonu'da geliştirilme şansı vardır?

□ İnanç Turizmi □ Jeep Safari □ Yayla Turizmi □ Golf Turizmi □ Kongre Turizmi
□ Mesire Yerleri □ Gençlik Turizmi □ Eko Turizm □ Spor Turizm □ İpek Yolu
□ Folklorik Değerler □ Foto Safari □ Ornitoloji (Kuş Gözetleme Turizmi)

20: Sizin yeni bir yatırım yapma imkânınız olsa hangi turizm alanına yatırım yapardınız?

□ Otel İşletmeciliği □Tatil Köyü İşletmeciliği □Seyahat Acentacılığı
□ Kış- Kayak Turizmi İşletmeciliği

21: Sizce Kastamonu'nun gelişmesinde hangi turist tipine ağırlık verilmelidir?

□ Yerli turist □ Yabancı turist

22: Nedenini belirtiniz?

.....

İlimizde Kış ve Kayak Turizminin geliştirilmesi için önemli adımlar atılmakta olup bu gelişme üzerine aşağıda ki soruları cevaplayınız?

23: Ilgaz Kayak Merkezi'nde sunulan hizmetler içinde gördüğünüz en önemli eksiklik hangisidir?

□ Konaklama tesisi eksikliği
□ Yiyecek içecek hizmetleri eksikliği
□ Teknik donanım hizmetleri eksikliği
□ Kastamonu şehir merkezi ve il merkezine ulaşım problemleri
□ Hepsi

24: Ilgaz Kayak Merkezi'nin mevcut durumuna yönelik görüşleriniz nelerdir?

□ Beklediğim ve anlatılan kadar önemli bir merkez değil
□ Pist uzunluğu ve kar kalınlığı yeterli değil
□ Pist uzunluğu ve kar kalınlığı yeterli
□ Merkez oldukça iyi durumda
□ Gerekli düzenlemeler yapılırsa ülkemizin en önemli kayak merkezi haline gelebilir

25: Ilgaz Kayak Merkezi'nin turizm potansiyelini artırmaya yönelik yapılması gereken en önemli düzenleme sizce hangisidir?

□ Pist uzunluğunun arttırılması ve teknik hizmetlerin geliştirilmesi
□ Konaklama tesislerinin sayısının arttırılması
□ Kayak merkezine ulaşımı sağlayan yolun düzenlenip genişletilmesi
□ Restaurant ve alışveriş merkezleri yapılması
□ Hepsi
□ Eğlenceye yönelik işletmelerin eksikliği

26: Ilgaz Kayak Merkezinde sunulan turizm hizmetleri konusunda görüşleriniz nelerdir?

□ Hizmetler oldukça yeterli
□ Hizmetler yeterli
□ Hizmetler yetersiz
□ Hizmetler oldukça yetersiz

27: Ilgaz Dağı turizm potansiyelinin arttırılmasına yönelik yapılması gereken en önemli düzenleme sizce hangisidir?

□ Tesis sayısının arttırılması □ Tesislerin rehabilitasyonu
□ Çevre düzenlemesinin yapılması □ Daha fazla tanıtım
□ Hepsi

28: İnanç turizmi açısından önemli görülen Kastamonu ili gerçekten inanç turizmi açısından önemli bir merkez midir?

□ Evet□ Hayır

29: Cevabınız ''evet'' ise buranın turizm potansiyelini arttırmak için yapılması gereken en önemli düzenleme sizce hangisidir?

□ Daha fazla kazı çalışmasının yapılması □ Çevre düzenlemesinin yapılması
□ Tesis sayısının arttırılması □ Hepsi □ Diğer ……

30: Size göre Kastamonu turizminin önündeki dar boğazlar nelerdir?

□ Tesislerdeki düşük doluluk oranları
□ Turistik ürün arzının yetersiz, ürün çeşitliliğinin olmayışı
□ İşletmelerin öz sermayelerinin zayıf olması
□ Yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu
□ İllerin yerli ve yabancı yatırımlar için çekim merkezi olmaması
□ Kurumlar arası iletişim eksikliği
□ Kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilememesi
□ Tanıtma ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersiz olması
□ Nitelikli sertifikalı personel ve teknik donanım eksikliği
□ Yeni yatırımlar için uygun iklimin olmaması
□ Turist sağlığı ve hijyen konularına gereken önemin verilmemesi
□ Turizm alanlarının kent merkezinden uzak oluşu ve ulaşım güçlükleri

31: Size göre Kastamonu turizminin avantajları nelerdir?

□ İklim, doğal ortam ve bozulmamış çevre
□ Zengin tarihi ve kültürel varlıklar
□ Coğrafi konumu nedeniyle ana pazarlara yakınlığı
□ Üniversite kenti oluşu
□ Turizm olgusuna çabuk uyum sağlanabilecek genç ve dinamik bir nüfusun olması
□ Her mevsim turizm imkânlarının bulunması

32: Size göre Kastamonu turizminin güçlü yönleri nelerdir?

□ İklim, doğal kaynaklar ve bozulmamış çevre
□ Zengin tarih, kültür ve tabiat varlıkları
□ Turizme yönlendirilebilecek işgücünün varlığı
□ Coğrafi konum ve ana pazarlara yakınlık

33: Size göre Kastamonu turizminin zayıf yönleri nelerdir?

□ Altyapı ve hizmet kalitesinin ihtiyaçlara cevap vermemesi
□ Tesislerin doluluk oranlarının düşük olması
□ Turist sağlığı ve hijyen koşullarındaki yetersizlik
□ Yerli ve yabancı yatırımcılar için çekim merkezi olmaması
□ Eğlence ve alışveriş noktalarını yetersizliği
□ Finansman sorunları
□ Turizm bilincinin yeterince gelişmemiş olması
□ Yerel yönetimlerin ilgisizliği
□ Kurumlar arası iletişim ve koordinasyon eksikliği
□ Yeterli tanıtım ve pazarlamanın yapılamaması
□ Devlet yardım ve desteklerinin yetersizliği

34: Size göre Kastamonu turizminin fırsatları nelerdir?

□ Alternatif turizm türleri için potansiyelin yüksekliği
□ Üniversite kenti olması
□ Zengin orman kaynaklarının varlığı
□ Doğa, tarih ve kültür turizmine olan ilginin artması
□ Karadeniz bölgesinin artan çekiciliği
□ Türkiye'nin AB adaylığı ve stratejik öneminin artması

35: Size göre Kastamonu turizmini tehdit eden unsurlar nelerdir?

□ İlin birinci derecede deprem bölgesi üzerinde olması
□ Rekreasyon alanlarının kirliliği
□ İmar ve yapı denetiminin zayıflığı
□ Kentin turistik imajının zayıflığı
□ Siyasal ve ekonomik istikrarsızlıklar
□ Yüksek enflasyon ve alım gücü düşüklüğü
□ Su kirliliği ve çevre yönetmelikleri

EK B. Kastamonu Turizmine Yönelik Anket Formu (Halk)

Bu çalışma Kastamonu ilinin turizm açısından durumunu, beklentilerini, eksik yönlerini demografik özellikler göz önüne alarak değerlendirmeyi amaçlamıştır. Çalışmamız sadece akademik amaç doğrultusunda kullanılacağından dolayı, cevaplarınız **kesinlikle** gizli tutulacaktır.

Verdiğiniz destek için teşekkürler.

Dr.Öğr. Üyesi Mehmet Yunus ÇELİK- Nuray İPEK
mycelik@kastamonu.edu.tr
nuray.yakupoglu@kuveytturk.com.tr

1: Kaç yaşındasınız?

□18-25 □26-35 □36-45 □ 46-+

2: Mesleğiniz nedir?
□Esnaf□Memur □Ev hanımı
□ Diğer ..... □ Öğrenci

3: Kaç yıldır Kastamonu'da yaşıyorsunuz?

□0-1 □2-4 □ 5-10 □ 10+

4: Sizce Kastamonu ilinin ekonomik kalkınması için en önemli gelir kaynağı hangisidir?

□ Madencilik □ Tarım ve hayvancılık □Turizm
□ Eğitim □ Sanayi □Diğer…….

5: Turizmin ülke ve bölge ekonomisine katkıları nelerdir?

□İstihdam □ Döviz girişi □Tanıtım
□Dolaylı üretim artışı □ Dolaylı istihdam □ Diger.....

6: Kastamonu'ya daha fazla turist gelmesini ister misiniz?

□Evet □Hayır

Neden? ……

7: Kastamonu'daki turizm yerleri deyince aklınıza nereler geliyor?

……
…….....

8: Turizm Kastamonu'nun kalkınması için ne ölçüde faydalıdır?
□ Faydalı
□ Faydalı değil
□ Yatırım yapılırsa faydalı olabilir
□ Fikrim yok

9: Turizmin Kastamonu'nun gelişmesine katkı yapabilmesi için neler yapılması gerekir?

……
……

10: Size göre Kastamonu turizminin avantajları nelerdir?

□ İklim, doğal ortam ve bozulmamış çevre
□ Zengin tarihi ve kültürel varlıklar
□ Coğrafi konumu nedeniyle ana pazarlara yakınlığı
□ Üniversite kenti oluşu
□ Turizm olgusuna sahip bireyler
□ Her mevsim turizm imkânı
□ Fikrim yok

11: Size göre Kastamonu turizminin önündeki dar boğazlar nelerdir?

□ Tesislerdeki düşük doluluk oranları
□ Turistik ürün arzının yetersiz, ürün çeşitliliğinin olmayışı
□ İşletmelerin öz sermayelerinin zayıf olması
□ Yönlendirici, özendirici destek ve teşviklerin yokluğu
□ İllerin yerli ve yabancı yatırımlar için çekim merkezi olmaması
□ Kurumlar arası iletişim eksikliği
□ Doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasında yeterli özenin gösterilememesi
□ Tanıtma ve pazarlamaya ayrılan kaynakların yetersiz olması
□ Nitelikli sertifikalı personel ve teknik donanım eksikliği
□ Yeni yatırımlar işin uygun iklimin olmaması
□ Fikrim yok

EK C. Kastamonu İl Turizm Eylem Planı

KASTAMONU

İl Turizm Eylem Planı

Ekim 2017

KASTAMONU

1. Süreç

1.1. Turizm Değerlendirme Toplantısı

Kastamonu Valisi Yaşar KARADENİZ himayelerinde, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü koordinasyonunda 03/05/2017 tarihinde geniş katılımlı bir «**Turizm Değerlendirme Toplantısı»** yapılmıştır. Bu toplantı Kastamonu'da turizm alanında yapılacak olan çalışmaları başlatmıştır. Toplantıda İl'in turizm alanında yaşadığı sorunlar istişare edilmiş, paydaşlardan çözüm önerileri alınmıştır.

Kilit kurumların en üst düzey yöneticilerinden oluşan ve istişare toplantısının sonuçları üzerinden çalışmaları yönlendirecek bir **«Turizm Komisyonu»** kurulmuştur:

- Kastamonu Valiliği
- Kastamonu Belediyesi
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
- Kastamonu Üniversitesi (Turizm Fakültesi)
- Vakıflar Bölge Müdürlüğü
- Kastamonu İl Özel İdaresi
- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı
- Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası
- Kastamonu Turizm ve Otelciler Derneği

3

1.2. Turizm Komisyonu Toplantısı

Turizm Komisyonu; Kastamonu Vali Yardımcısı Şenol KAYA başkanlığında ve komisyonda görev alan kurumların üst düzey yetkililerinin katılımları ile 17/05/2017 tarihinde yapılan toplantı ile çalışmalarına başlamıştır. Turizm İstişare Toplantısı sonuçlarının değerlendirildiği toplantıda, «Turizm Eylem Planı» taslağı oluşturulması amacıyla teknik çalışmaları yürütmek üzere bir çalışma grubu kurulmuştur:

- Kastamonu Valiliği (himayesinde)
- İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (2 üye)
- Kastamonu Üniversitesi (Turizm Fakültesi)
- Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (2 üye)
- Kastamonu Ticaret ve Sanayi Odası
- Kastamonu Turizm ve Otelciler Derneği

1.3. Eylem Planı Çalışma Grubu Toplantısı (I)

Eylem Planı Çalışma Grubu ilk toplantısını 23/05/2017 tarihinde yapmıştır. Bu toplantıda ilkelerini ve çalışma yöntemi belirlenmiştir:

KASTAMONU

- Çalışmalarda «kapsayıcılık», «objektiflik», «ortak akıl» ilkeleri temel alınmıştır.
- Önceki yıllarda yapılmış çalışmaların göz ardı edilmemesine özen gösterilmiştir.
- Ulusal eylem planları ile uyumlu olarak kısa, orta ve uzun vadeli eylemleri içeren taslak bir eylem planı oluşturulmasına karar verilmiştir.
- Eylem Planı'nın ana bölüm başlıkları istişare edilerek karara bağlanmış, çalışma grubu üyeleri arasında görev dağılımları yapılmıştır.

1.4. Eylem Planı Çalışma Grubu Toplantısı (II)

Eylem Planı Çalışma Grubu'nun 06/06/2017 tarihinde yaptığı ikinci toplantısında eylem planı oluşturulurken incelenecek dokümanlara karar verilmiştir.

- Türkiye Turizm Stratejisi 2023
- Turizm İstişare Toplantısı Sonuçları (2017)
- Kastamonu Turizmcileri Problemlerine Çözüm Arıyor Çalıştay Raporu (2014)
- Kuzey Anadolu Turizm'de Geleceğini Arıyor Çalıştay Raporu (2011)

Yapılan çalışma sonucu Kastamonu Turizm Eylem Planı ana bölüm başlıkları ve sorumluları şu şekilde olmuştur:

- Planlama & Araştırma (KUZKA)
- Yönetim & İşbirliği (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)
- Eğitim (Kastamonu Üniversitesi)
- Ulaşım & Altyapı (Kastamonu Turizm ve Otelciler Derneği)
- Tanıtım (İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü)
- Yatırımlar & Destekler (KUZKA)

1.5. Eylem Planı Çalışma Grubu Toplantısı (III)

Eylem Planı Çalışma Grubu'nun 21/06/2017 tarihinde yaptığı üçüncü toplantıda bölüm sorumluları tarafından önerilen eylemler, yine grupça belirlenen formatlar üzerinden sunularak tartışılmıştır. Eylemler ile ilgili görüş ayrılıkları olan hususlar değerlendirilmiş, büyük çoğunluğu oybirliği ile olmak üzere alınan kararlar, ortak akıl kararı olarak eylem planı taslağına aktarılmıştır.

KASTAMONU

2. Turizm Eylem Planı

Tüm bu çalışmalar sonucu "Kastamonu Turizm Eylem Planı" için kısa vadeli 16, orta vadeli 41 ve uzun vadeli 6 olmak üzere toplamda 63 adet eylem belirlenmiştir.

	Kısa Vadeli Eylemler (0-12 ay)	Orta Vadeli Eylemler (12-24 ay)	Uzun Vadeli Eylemler (+24 ay)	TOPLAM
Planlama & Araştırma	4	1	2	**7**
Yönetim & İşbirliği	5	5	0	**10**
Eğitim	0	16	1	**17**
Ulaşım & Altyapı	2	8	2	**12**
Tanıtım	2	5	0	**7**
Yatırımlar & Destekler	3	6	1	**10**
TOPLAM	**16** (%25)	**41** (%90)	**6** (%100)	**63**

5

2.1. Kısa Vadeli (0-12 ay) Eylemler

- Eylem Planı'nda yer alan 63 eylemden 16 tanesi ilk 1 yıl içinde yapılabilecek nitelikte kısa vadeli eylemlerden oluşmaktadır.
- Eylem Planı'nın uygulamaya alınmasının ardından izleyen 1 yıllık sürede bu 16 kısa vadeli eylemin her biri, koordinasyon kuruluşu olarak belirlenen kurum tarafından projelendirilmek suretiyle hayata geçirilecektir.
- Kısa vadeli eylemler içinde orta vadeli eylemlere altlık oluşturan eylemler de yer aldığından, eş zamanlı olarak «orta vadeli» 41 eylemin startı da verilmiş olacaktır.
- Planlanan takvimlere uyulması durumunda 2 yıl sonunda belirtilen tüm hedeflerin %90'ına ulaşılmış olabilecektir.

KASTAMONU

KISA VADELİ EYLEMLER (16/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
1	Planlama	Kastamonu'nun turizm varış noktası (destinasyon) olarak imajının bilinmemesi	Bir turizm varış noktası olarak **Kastamonu kent imajının ve turist algısının** ölçülmesi	Turizm alanındaki yatırım ve tanıtım çalışmalarını koordine edecek stratejilerin geliştirilmesine bilimsel temel oluşturulması amacıyla, ulusal düzeyde turistik kent imajının ölçülmesine yönelik imaj ölçme araştırması yapılması ve sonuçlarının belirlenmesi	KUZKA	İl Kültür Turizm Müdürlüğü Kastamonu Üniversitesi	KV
2	Planlama	Kastamonu'nun turistik alanda bir varış noktası (destinasyon) olmaması	**Kastamonu'nun bir varış noktası olarak markalaştırılması** amacıyla ortak akıl ile bir sistem kurgulanması	Ulusal, bölgesel ve yerel düzeyde bir varış noktası olarak turizm imajı oluşturulmasına yönelik tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin sistematik bir şekilde yürütülmesi	KUZKA	Kastamonu Üniversitesi Yerel Yönetimler STK'lar	KV
3	Planlama	Turizmde beklentilere yönelik olarak Kastamonu özelinde bir beklenti/memnuniyet analizinin olmaması	Mevcut **turist ve ziyaretçilerin beklenti/memnuniyetlerinin ölçülmesi**	Seyahat acentaları, yerel yönetimler, otel ve restoranlar, hizmet sağlayıcılar, havalimanları vb. tüm mecralar üzerinden veri akışı sağlanması, sonuçlarının değerlendirilmesi	KUZKA	Kastamonu Üniversitesi STK'lar	KV
4	Planlama	Turizm sektörü ile kesişen tüm alanlarda ortak sorun olan yetişmiş eleman eksiği, eğitim ihtiyaç analizinin ve analiz sonuçlarına yönelik olarak hazırlanan bir eğitim programının olmaması	Sektördeki **mevcut işgücü gereksiniminin** nicel ve nitel olarak **tespit edilmesi ve ihtiyaç duyulan eğitimlerin belirlenmesi ve eğitim programlarının oluşturulması**	Sistematik bir yaklaşım ile düzenli, birbirini tamamlayan ve sürekli bir eğitim modelinin geliştirilmesi (Eğitim takviminin çıkarılması Eğitim verilebilecek kurumlara eğitimlerin paylaştırılması vb.)	Kastamonu Üniversitesi (Turizm Fakültesi)	Kastamonu Üniversitesi İl Milli Eğitim Müdürlüğü İŞKUR KUZKA STK'lar	KV

KASTAMONU

KISA VADELİ EYLEMLER (16/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
5	Yönetim ve İşbirliği	İlde bugüne kadar yapılan turizm istişare toplantısı, çalıştay, eylem planı hazırlık çalışmalarına ilişkin raporların takibinin yapılmaması	**Alınan kararların** uygulanabilirliğinin ve **sonucunun ilgili kurum ve kuruluşlarca izlenmesi**	Koordinatör kurum başkanlığında sık sık takip toplantıları yapılması, etkin işbirliğinin sağlanması, kamu, özel sektör ve STK'ların iyi bir yönetim gözetiminde uygulayıcı olmalarının sağlanması	Kastamonu Valiliği	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü KUZKA STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	KV
6	Yönetim ve İşbirliği	İlin merkez düzeyinde daha fazla öne çıkıyor olması, ilçeleri de kapsayıcı bir çalışmanın olmaması	**İl yönetiminin** belirli periyodlar ile **ilçe yönetimlerinin turizmle ilgili problemlerini dinlemesi noktasında toplantılar düzenlemesi**	İl ve ilçe turizm paydaşları arasında işbirliğinin sağlanması, ilçe üst yönetiminin turizmle ilgili kaynaklarını belirleyerek il yönetimindeki koordinatör kuruma sunmaları, Citta Slow, kamp/karavan turizmi gibi alanlarda çalışılması, İl ve ilçelerdeki alt ve üst yapı yatırımlarının koordineli olarak yürütülmesi	Kastamonu Valiliği	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar	KV
7	Yönetim ve İşbirliği	Turizm paydaşları arasında eşgüdüm problemlerinin yaşanması	Paydaşlar arasındaki organizasyon problemlerinin nedenlerinin belirlenmesi, **eşgüdüm imkanı yaratacak bir platform benzeri çalışma sisteminin geliştirilmesi**	Kamu kurum/kuruluşları ve özel sektör temsilcileri arasındaki işbirliğini sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi, paydaşların organizasyonların takibi için sıklıkla bir araya gelmelerinin sağlanması	Kastamonu Valiliği	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü KUZKA STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	KV

KASTAMONU

KISA VADELİ EYLEMLER (16/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
8	Yönetim ve İşbirliği	STK'larının turizm konusunda yeterince etkin olmaması	**STK'ların turizm alanındaki** faaliyetleri konusunda **kurum ve kuruluşlarla eşgüdüm içerisinde çalışması**	STK'ların belirli periyodlarla vatandaşlarla bir araya gelerek turizm konusunda işverenleri ve halkı bilinçlendirmeleri, Gerekirse bilgilendirme materyallerinin hazırlanması ve işverenlere, çalışanlara ve halka çeşitli şekillerde ulaştırılması	Kastamonu Ticaret Odası	Ticaret Borsası KESOB Turizm Dernekleri İşverenler İlgili Kurum ve Kuruluşlar	KV
9	Yönetim ve İşbirliği	Üniversite özel sektör işbirliğinin istenilen düzeyde olmaması	Turizm bölümlerinden mezun olan öğrencilerin dâhil olduğu bir sistem ile sektördeki iş ilanlarının paylaşılması	-	Kastamonu Üniversitesi (Turizm Fakültesi) Turizm Derneği	Özel Sektör Temsilcileri	KV
10	Ulaşım ve Altyapı	Ilgaz Kayak bölgesine toplu taşıma imkânlarının yetersiz olması	Özellikle kış aylarında Ilgaz Dağı Kayak bölgesine toplu taşıma imkânları sunulması	Hem il içerisindeki hem de dışarıdan gelen turistlerin Ilgaz Dağı Kayak bölgesine toplu taşıma ile taşınması servis imkânının sağlanması	Kastamonu Belediyesi	Kastamonu Valiliği Belediye Meclisi STK'lar	KV
11	Ulaşım ve Altyapı	Karayollarında levha ve yönlendirme tabelalandırmaların eksik olması	Karayollarında eksik ve deforme olmuş levha ve tabelaların tespit edilmesi	Karayollarında eksik ve deforme olmuş levha ve tabelaların tespit edilmesi için saha çalışması yapılması	İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Karayolları Müdürlüğü İl Özel İdaresi Belediyeler Milli Parklar	KV
12	Tanıtım	Sürdürülebilir ve sistematik bir tanıtım sisteminin olmaması	Turizm tanıtımında bir sistemin oluşturulması	İlde bulunan tüm kurumlar tarafından kullanılan ve ortak akıl ile üretilen bir tanıtım sistemin oluşturulması.	KUZKA	İldeki ilgili tüm kurumlar	KV
13	Tanıtım	Kastamonu'da yıllık etkinliklerin takviminin olmaması	Kastamonu'da etkinlik planlamasının yapılması	Şehrin tanıtımı için şehirde ve il dışında yapılan etkinliklerin hem planlanması hem de tanıtımının yapılması	KUZKA	Kastamonu Belediyesi Kastamonu Üniversitesi STK'lar	KV

KASTAMONU

KISA VADELİ EYLEMLER (16/63)							
No	Konusu	Sorun	Eylem (Çözüm)	Açıklamalar	Koordinatör Kurum/Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	KV
14	Yatırım	Konakların uygunluk durumlarının bilinmemesi	Restore edilen ve edilecek konakların hangi amaçla kullanılabileceklerinin tespit edilmesi	Her konağın konaklamaya uygun olmaması dolayısı ile bazılarının müze yapılabilmesi bazılarının ise sosyal donatı haline getirilmesi.	Kastamonu Belediyesi	Mimarlar Odası (İl Temsilciliği)	KV
15	Yatırım	Turizm odaklı devlet desteklerinin yetersiz olması/ var olan desteklerden yeterince faydalanılamaması	İlde farklı kurumlar tarafından turizm alanında verilen desteklerin tespit edilmesi, turizm işletmelerinin var olan desteklerden ne ölçüde faydalandıklarının tespit edilmesi, turizm faaliyetleri için kullanılan teşviklerin oranının belirlenmesi, Hali hazırdaki teşviklerin turizm faaliyetleri için kullanılabilir olmasının çalışmalarının yapılması	-	Ticaret ve Sanayi Odaları	KUZKA KOSGEB TKDK İŞKUR	KV
16	Yatırım	İlin ekonomik olarak gelişimi için dışarıdan kaynak transferine ihtiyaç bulunmaktadır. İlin yatırımcılar için sunabileceği fırsatlar bilinmemektedir.	Kastamonu yatırım ortamı avantajları konusunda potansiyel yatırımcıların belirlenerek, düzenli bilgilendirilmelerin yapılması	-	KUZKA	KOSGEB TKDK İŞKUR Yerel Yönetimler	KV

KASTAMONU

2.2. Orta Vadeli (12-24 ay) Eylemler

- Eylem Planı'nda yer alan 63 eylemden 41 tanesi plana dair çalışmaların başlamasından sonraki 2 yıl içerisinde yapılabilecek nitelikte orta vadeli eylemlerden oluşmaktadır.
- Eylem Planı'nın uygulamaya alınmasının ardından izleyen 2 yıllık sürede bu 41 orta vadeli eylemin her biri, koordinasyon kuruluşu olarak belirlenen kurum tarafından projelendirilmek suretiyle hayata geçirilecektir.
- Planlanan takvimlere uyulması durumunda 3 yıl sonunda belirtilen tüm hedeflerin birçoğuna ulaşılmış olabilecektir.

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
1	Planlama	Turistik ürün çeşitliliğinin bilinmemesi	Kastamonu'nun turistik cazibelerinin incelenmesi ve halihazırda ürüne değere dönüştürülebilecek varlıkların tespit edilmesi (**arz yönlü bir envanter çalışması**)	-	İl Kültür Turizm Müdürlüğü	Kastamonu Üniversitesi KUZKA STK'lar	OV
2	Yönetim & İşbirliği	Mevcut turizm potansiyeline yönelik araştırmaların işbirliği içinde yapılmıyor olması	**Sektörle** ilgili istatistik, alan **araştırmaları ve ölçümlerin işbirliği içinde yapılması**	Yapılan araştırmaları bünyesinde toplayan ve izleyen çalışmalar yapacak "Destinasyon Yönetim Merkezi" kurulması	KUZKA	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	OV
3	Yönetim & İşbirliği	İl-ilçe tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinin eşgüdüm halinde ve etkin bir şekilde yürütülememesi	İlin **turizm potansiyelinin en etkin şekilde tanıtılacağı bir strateji belirlenmesi**	Tanıtım stratejilerinin tüm şehir adına tek elden geliştirilmesi, tüm turizm türlerinin il bazında ayrı ayrı ele alınarak detaylı çalışmaların yapılması, tüm çalışmaların ilgili kurumlar ile ortak akıl ile yapılması	KUZKA	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
4	Yönetim & İşbirliği	Özel ilgi turizminde profesyonellik eksikliği	Kamu kurum ve kuruluşlarının özel ilgi turizmi konusunda fizibilite çalışmalarının yapılması	Bisiklet, motorkros, atlı spor, yürüyüş ve av turizmi gibi özel ilgi alanlarına yönelik Türkiye ve Dünya örneklerinin incelenmesi, profesyonel destek alınması, gerekli parkurların hazırlanarak hizmete alınması	Kastamonu Valiliği	İl ve İlçe Belediye Başkanlıkları Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü KUZKA Orman Bölge Müdürlüğü Kastamonu Üniversitesi İlgili STK'lar	OV
5	Yönetim & İşbirliği	Turizmi geliştirici ve destekleyici projelerin eksik olması	Yurt içi ve yurt dışında turizmi **gelişmiş yöreleri/bölgeleri örnek almaya yönelik projeler hazırlanması**	Merkez ve yerel yönetimlerin turizmi destekleyici projelerle tanıtıma ve gelişmeye yönelik çalışmalar yapmaları	Kastamonu Valiliği (AB Koordinasyon Merkezi)	Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü KUZKA STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	OV
6	Yönetim & İşbirliği	İşletmeler arasında stratejik işbirliği imkânlarının yetersiz olması	İşletmelerin ve/veya sektör gruplarının aralarında ilişki kurmasını sağlayacak firma/sektör eşleştirme çalışmalarının yapılması	Merkez'de bulunan konaklama ile işletmelerin ilçelerdeki işletmelerle ve ildeki tüm işletmelerin ulusal ve uluslararasında yeni ağlar oluşturulması	Ticaret ve Sanayi Odaları	STK'lar, Özel işletmeler	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
7	Ulaşım & Altyapı	Hava Yolları Ulaşımının beklenen verimlilikte olmaması	Kastamonu'ya sefer yapan hava yolu şirketleri ile görüşülmesi ve turizme yönelik saat ayarlaması yapılması, Yaklaşma sistemi yatırımının tamamlanması	Özellikle hafta sonu misafirleri için Cuma giriş Pazar dönüş planlamasına uygun uçuşlar düzenlenmesi	Kastamonu Valiliği Siyasi Lobi	THY Pegasus Hava Yolları İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	OV
8	Ulaşım & Altyapı	Turistik alanlardaki altyapı eksikliklerinin olması	Turizmin doğal kaynaklarının bulundukları yerlerde turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği tuvalet vb. hizmet imkânlarının tespit edilmesi	Öncelikli turizm noktalarında ki turizm altyapılarının tespit edilmesi için saha çalışması yapılması	Turizm Eylem Grubu Üyeleri	Kastamonu Valiliği Belediyeler İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Orman Bölge Müdürlüğü Milli Parklar İl Genel Meclisi	OV
9	Ulaşım & Altyapı	Turistik arz verilerinin bulunduğu yerlerdeki hizmet imkânlarının kısıtlı olması	Turizmin doğal kaynaklarının bulundukları yerlerde turistlerin ihtiyaçlarını karşılayabileceği tuvalet vb. hizmet imkânlarının geliştirilmesi	Kent merkezi dışındaki turizm noktalarında turistlerin ihtiyaçlarını giderebilecekleri tuvalet vb. yapıların olmaması / yetersizliği / temizliği		Kastamonu Valiliği Belediyeler İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Orman Bölge Müdürlüğü Milli Parklar İl Genel Meclisi	OV
10	Ulaşım & Altyapı	Sahil ilçelerinde doğal plaj oluşumunu sağlayacak mendireklerin yapılmamış olması	Mendireklerin yapım kararlarının alınması ve yer tespitlerinin yapılması	Doğal plaj oluşumlarını sağlayacak mendireklerin planlanması ve yapılması		KUZKA TKDK KOSGEB Sahil Belediyeleri İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü İl Genel Meclisi	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
11	Ulaşım & Altyapı	Karayolu bağlantılarının kalitesi	Kastamonu'ya gelen bağlantı yollarının konfor kalitesinin arttırılması	Yollardaki İşaretlemelerin yeniden gözden geçirilmesi Karayolu ve tüm sanat yapılarının inşaatı ve yol kaplama teknolojilerinin geliştirilmesi, İlçe bağlantılarının iyileştirilmesi, İşaretlemelerin yeniden gözden geçirilmesi	Ulaştırma Bakanlığı Karayolları Bölge Müdürlüğü	Kastamonu Valiliği İl Genel Meclisi Belediye Meclisi	OV
12	Ulaşım & Altyapı	Kent içinde trafiğe kapalı turistik alanların oluşturulmaması	Turizmin odaklandığı kent merkezlerinde araçsız turistik bölgeler oluşturulması	Hem il merkezinde hem de ilçe merkezlerinde turistlere yönelik trafiğe kapalı alanlar oluşturulması	Yerel Yönetimler	İl Genel Meclisi	OV
13	Ulaşım & Altyapı	Turistik arz verilerinin bulunduğu yerlerdeki işaret ve yönlendirme tabelalarının yeterli olmaması	Turizmin doğal kaynaklarının bulundukları yerlerde ulaşılabilmeyi artıracak doğal yapıyı bozmayacak şekilde kolaylaştırıcı hizmetlerin sağlanması	Kanyonlar, Şelaleler, Yaylalar vb. doğal turizm kaynaklarının bulundukları yerlerde altyapı iyileştirilmesinin yapılması, tabelalar artırılarak görünürlük ve ulaşılabilirlik düzeylerinin artması ve bütün bunları doğal bütünlüğün bozulmadan yapılması		Kastamonu Valiliği Belediyeler İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Orman Bölge Müdürlüğü Milli Parklar İl Genel Meclisi	OV
14	Ulaşım & Altyapı	Yöresel restoranların yetersizliği	Yöresel restoran açmak isteyen yatırımcılara gerekli desteğin sağlanması ve teşvik edilmesi	Hem il merkezinde hem de ilçe merkezlerinde yöresel yiyecek sunan işletmelerin yetersizliği / kalite standartlarının olmaması	Özel sektör	KUZKA TKDK KOSGEB İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Kastamonu Belediyesi Kastamonu Valiliği	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
15	Eğitim	Bu alandaki vizyon açan konferansların yapılamaması	Katılımcıların vizyonunun geliştirilmesine yönelik olarak etkinlik ağırlıklı konferanslar yapılması	TEDX Talks gibi konuşmacılar çağırılması Konaklamalı konferans yapılması, etkinliklerin çeşitlendirilmesi	KUZKA	Kastamonu Belediyesi, Kastamonu Üniversitesi, KATSO, STK, Sponsorlar	OV
16	Eğitim	Turizm alanında farklı paydaş türlerinde (özellikle yerel halk düzeyinde) farklı turizm türlerine yönelik yeterli bilincinin olmaması	Turizm konusunda bilincin artırılmasına yönelik eğitim programları düzenlenmesi	Turizmin Kastamonu için Önemi ve Sağlayacağı Katma Değer Eğitimi Turizm Bilinci Artırma Yönlü Eğitimler, Turizm Türleri (Eko Turizm, Yayla, Av Turizmi vb.) Eğitimleri Ev Pansiyonculuğu (Köy Muhtarları, Köylerde Yaşayanlar)	Kastamonu Üniversitesi	Kastamonu Üniversitesi (Turizm Fakültesi) İl Milli Eğitim Müdürlüğü İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Orman Bölge Müdürlüğü	OV
17	Eğitim	Yerel yönetim çalışanlarının iletişim yönlü sıkıntılarının olması	Yerel yönetimde hizmet veren çalışanlara yönelik olarak "İletişim ve Halkla ilişkiler" konularında eğitim düzenlenmesi	Halkla İlişkiler Etkili İletişim Konuk Memnuniyeti	Kastamonu Üniversitesi	Yerel Yönetim Çalışanları	OV
18	Eğitim	Ulaştırma çalışanlarının iletişim yönlü sıkıntılarının olması	Müşteri iletişimi ile ilgili eğitim verilmesi	Müşteri İlişkileri Yönetimi Müşteri Memnuniyeti Meslek Etiği	Kastamonu Üniversitesi	Tur Taşımacıları Minibüsçüler Taksiciler	OV
19	Eğitim	Otel, restoran vb. yerel hizmet sağlayıcıların pazarlama tanıtım konusunda eksikliklerin olması	Sektördeki ilgili paydaşlara, pazarlama ve satış konularında eğitim verilmesi	Pazarlama ve Satış Elektronik Pazarlama	Kastamonu Üniversitesi	Seyahat Acentaları Çalışan ve Yöneticileri	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
20	Eğitim	Turizm işletmecilerinin işletmecilik ile ilgili sorunlar yaşaması	İşletmecilikle ilgili eğitimlerin verilmesi	Temel Yönetim Becerileri, Çalışanlarda Motivasyon Artırma Teknikleri, Etkili Misafir Memnuniyeti, Sağlama, Kriz Yönetimi, Takım Çalışması	Kastamonu Üniversitesi	Konaklama İşletmesi Sahip ve Yöneticileri	OV
21	Eğitim	Konaklama işletmelerinde çalışanların sorunlar yaşaması	Çalışanların geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi	Kat Hizmetleri Bölümü Çalışanları Geliştirme Eğitimi, Ön büro Bölümü Çalışanları Geliştirme Eğitimi, Mutfak Çalışanları Geliştirme Eğitimi, Servis Bölümü Geliştirme Eğitimi	Kastamonu Üniversitesi	Konaklama İşletmesi Çalışanları	OV
22	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Aile içi turizm konusunda bilinç oluşturulması	Turizmin Kastamonu için Önemi ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Artırma Yönlü Eğitimler	Kastamonu Üniversitesi	Anne ve Babalar	OV
23	Eğitim	Turizm bilincinin okullarda verilmemesi	Okullarda turizm bilincinin oluşturulması	Turizmin Kastamonu için Önemi ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Artırma Yönlü Eğitimler	Kastamonu Üniversitesi	Öğretmenler	OV
24	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Çocuklarda turizm bilincinin oluşturulması	Turizmin Kastamonu için Önemi ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Artırma Yönlü Eğitimler	Kastamonu Üniversitesi	Çocuklar	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
25	Eğitim	Trafik denetimi yapanların kente gelen misafirlere karşı tutumlarının iyi olmaması	Ulaşım sektöründe görev yapanların ve trafik denetimi yapanların periyodik olarak davranış ve duyarlılık eğitimlerine alınması	Turizmin Kastamonu için Önemi Ve Sağlayacağı Katma Değer Davranış ve Duyarlılık Eğitimleri (periyodik)	Kastamonu Üniversitesi	Trafik Polisleri ve Zabıtalar (parkomat adamlar)	OV
26	Eğitim	Restoran işletmelerinde çalışan işgücünün/işletme sahiplerinin eğitim yönlü sıkıntıların olması	Restoran işletmelerinde servis ve teknik konularda eğitim verilmesi	Temel Servis Teknikleri Temel Yönetim Becerileri Çalışanlarda Motivasyon Artırma Teknikleri	Kastamonu Üniversitesi	Restoran Yönetici ve Çalışanları	OV
27	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Turizm açısından önem arz eden ilçeler başta olmak üzere, ilçeler düzeyinde turizm bilicinin artırılması	Turizmin Kastamonu için Önemi Ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Oluşturma	Kastamonu Üniversitesi	Kaymakamlıklar	OV
28	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Turizm açısından önem arz eden ilçeler başta olmak üzere, yerel halk düzeyinde turizm bilicinin artırılması	Turizmin Kastamonu için Önemi Ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Oluşturma	Kastamonu Üniversitesi	Esnaf ve Sanatkârlar Birliği Yönetici ve Çalışanları	OV
29	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Turizm açısından önem arz eden ilçeler başta olmak üzere, meslek kuruluşları düzeyinde turizm bilicinin artırılması	Turizmin Kastamonu için Önemi Ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Oluşturma	Kastamonu Üniversitesi	KATSO Yönetici ve Çalışanları	OV
30	Eğitim	Turizm bilincinin yerel halkta olmaması	Turizm açısından önem arz eden ilçeler başta olmak üzere, ilçeler düzeyinde turizm bilicinin artırılması	Turizmin Kastamonu için Önemi Ve Sağlayacağı Katma Değer Turizm Bilinci Oluşturma	Kastamonu Üniversitesi	İl ve İlçe Müftülükleri	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	Konusu	Sorun	Eylem (Çözüm)	Açıklamalar	Koordinatör Kurum/Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	KV
31	Tanıtım	Destinasyon oluşturma çabalarının yetersiz olması	Merkez ve ilçelerde öne çıkan yerlerin "Destinasyon Çekim Merkezi" olarak belirlenmesi ve tanıtım çalışmalarına ağırlık verilmesi.	Hedef kitleye uygun destinasyon belirleme çalışmalarının yapılması, Her bir destinasyon için ayrı tanıtıcı yayın hazırlanması. İlçelerde ve Merkez'de turistik çekim noktaların belirlenmesi	KUZKA	Kastamonu Valiliği Yerel Yönetimler Kaymakamlıklar Kastamonu Üniversitesi STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	OV
32	Tanıtım	Kastamonu'da eğlence ve dinlenme mekânlarının olmaması	Belediyenin ve işverenlerin bu mekânları açmalarının teşvik edilmesi	Kente gelecek misafirler için, Kastamonu'da vakit geçirebilecekleri uygun mekanlar oluşturulması.	Kastamonu Belediyesi ve özel sektör	Vakıflar Bölge Müdürlüğü STK'lar İlgili Kurum ve Kuruluşlar	OV
33	Tanıtım	Profesyonel turist rehberlerin azlığı	Bölge ve yörede profesyonel rehberlerinin yetiştirilmesi, var olanların Kastamonu bilgilerinin artırılması	Bilhassa doğal turizm noktalarındaki yerel rehber eksikliğinin giderilmesi Kent merkezlerinde tarihi ve kültürel turizm noktalarını anlatabilecek ve gezdirebilecek rehber eksikliğinin giderilmesi	İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Kastamonu Belediyesi İl Genel Meclisi Belediye Meclisi Kastamonu Üniversitesi Halk Eğitim Merkezi	OV
34	Tanıtım	Ulusal ve uluslararası spor müsabakalarının ve etkinliklerin Kastamonu'da yapılmıyor olması	Önemli spor müsabakalarının ve etkinliklerin Kastamonu'ya getirilmesi ve burada organize edilmesi	Uluslararası ve marka değeri olan ulusal spor müsabakalarına (Cumhurbaşkanlığı bisiklet turu, dağ koşusu, dağ bisikleti, binicilik gibi) ve ses getirecek fesetival, etkinliklerine (mantar, sarımsak festivali gibi) ev sahipliği yapma noktasında çalışmalar yapılması	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	İlgili tüm kurumlar	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
35	Tanıtım	Şehre özgün hediyelik eşyaların olmaması	Kastamonu'ya özgü ürünlerin üretiminin yapılması ve Kastamonu logosu ile pazarlanması	Hediyelik ürün oluşturulmasına yönelik tasarım desteği hizmeti alınması, prototip üretilmesi ve seri üretime hazır hale getirilmesi	KUZKA	İlgili tüm kurumlar	OV
36	Yatırım & Destekler	Ruhsat ve izin işleri ile ilgili uzun prosedürlerin olması	Turizm alanı imarı veya parsel bazlı turizm imarı süreçlerine ilişkin hizmet standartları belirlenmesi, Defterdarlık koordinasyonunda, arazi tahsis süreçlerinde yer alan kurum ve kuruluşlarla odak grup toplantısı düzenlenmesi ve sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin bir özet rapor hazırlanması	Turizm alanı imarı almak için veya parsel bazlı turizm imarı almak için sürelerin çok uzun olması, özel yatırımcılar için hazine arazilerinin tahsisinde gecikmeler yaşanması sorunlarının çözümüne yönelik olarak tedbirler alınması	Kastamonu Belediyesi Defterdarlık	İlgili kurum ve kuruluşlar	OV
37	Yatırım & Destekler	Turizm tesislerinde konaklama ve hizmet kalitesinin yetersiz olması	Turizm sektöründe konaklama kapasitesini ve hizmet kalitesini artırmaya yönelik kapsamlı bir program oluşturulması	Kastamonu Merkez, Pınarbaşı, Azdavay, Daday başta olmak üzere turizm potansiyeli görece yüksek ilçelerde turizm sektöründe konaklama ve hizmet kalitesini artırmaya yönelik mali destek programları düzenlenmesi, tarihi konakların turizme kazandırılması için restorasyonu yapılan konakların ticari olarak kullanımına yönelik imar çalışmalarının yapılması, konak restorasyonlarının yapılması, mevcut	Kastamonu Belediyesi Özel Sektör temsilcileri	KUZKA KOSGEB TKDK	OV

				işletmelerin kapasite artırımı, modernizasyon vb. gereksinimleri için bilinç uyandırma ve tutum kazandırma çalışmalarının yapılması, mali ve teknik destek programlarında bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımının teşvik edilmesi			
38	Yatırım & Destekler	Tarihi ve turistik mekânların, mesire yerlerinin altyapı ve üstyapı olarak çekicilikten uzak, kalitesinin yetersiz olması, erişimlerinin iyi olmaması	Tarihi ve turistik mekanlar ile mesire yerleri vb. turist/ziyaretçiler tarafından yoğun olarak kullanıldığı varış noktalarındaki altyapı, üstyapı sorunlarının çözümüne yönelik olarak projeler hazırlanması, finansman kaynaklarına erişim konusunda çalışmalar yürütülmesi	Kırsal alanda yiyecek hizmetleri sunan işletmelerin mali destek programları ile desteklenmesi, Mali destek programlarında turistik mekân kalitesini arttırmaya yönelik desteklere yer verilmesi, Kastamonu kalesinin ve civarının ıslah edilme ve geliştirilmesine yönelik proje hazırlanması, Mesire yerlerinin özel sektöre devredilmesi, Yap, işlet devret ve benzeri modeller geliştirilerek rekreasyon yönetiminde çeşitliliğin ve etkinliğin sağlanması, Sokak sağlıklaştırması ve cephe iyileştirme çalışmaları yapılması, Meydan rehabilitasyonu çalışmalarının yapılması	Kastamonu Belediyesi İlçe Belediyeleri, İl Özel İdaresi	KUZKA Kastamonu Valiliği (AB Proje ve Koordinasyon Merkezi) TKDK	OV

KASTAMONU

ORTA VADELİ EYLEMLER (41/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
39	Yatırım & Destekler	Kent merkezi dışındaki somut kültürel mirasın bakımsız kalması, yok olmaya yüz tutması ve sürekliliğinin sağlanamaması	Onarım, güçlendirme ve çevre düzenlemesi için kaynak sağlanması, ulusal ve uluslararası hibe ve desteklerin araştırılarak projeler geliştirilmesi		İl Özel İdaresi	İlçe Belediyeleri Kastamonu Valiliği (AB Proje ve Koordinasyon Merkezi)	OV
40	Yatırım & Destekler	Yerel bir TV kanalının olmaması	Yerel bir TV kanalının kurulmasının fizibilitesinin yapılması	-	Kastamonu Belediyesi Kastamonu Üniversitesi	-	OV
41	Yatırım & Destekler	Turizm sektörü için uygun (atıl yatırımlar dâhil) yatırım alanlarının bilinmemesi	Uygun yatırım alanlarının tespit edilmesi amacıyla yatırım yeri envanterinin hazırlanması		İl Özel İdaresi	Kastamonu Belediyesi KUZKA	OV

KASTAMONU

2.3. Uzun Vadeli (+24 ay) Eylemler

- Eylem Planı'nda yer alan 63 eylemden 6 tanesi plana dair çalışmaların başlamasından sonra 2 yıldan daha uzun süre içerisinde yapılabilecek nitelikte uzun vadeli eylemlerden oluşmaktadır.
- Eylem Planı'nın uygulamaya alınmasının ardından başlayan süreçte bu 6 uzun vadeli eylemin her biri, koordinasyon kuruluşu olarak belirlenen kurum tarafından projelendirilmek suretiyle hayata geçirilecektir.

UZUN VADELİ EYLEMLER (6/63)							
No	**Konusu**	**Sorun**	**Eylem (Çözüm)**	**Açıklamalar**	**Koordinatör Kurum/Kuruluş**	**İlgili Kuruluşlar**	**KV**
1	Planlama	İl Turizm Master Planı'nın olmaması	İl **Turizm Master Planı'nın oluşturulması**	Kastamonu'nun bütüncül bir şekilde ele alınarak turizm konusunda bir master plan hazırlanması	KUZKA *(AB Fonu Kapsamında)*	KUZKA Kastamonu Üniversitesi Yerel Yönetimler STK'lar	UV
2	Planlama	Kastamonu'nun bir turizm gelişim senaryosunun olmaması	Kastamonu'da turizm gelişim senaryosunun oluşturulması ve bu doğrultuda bir eylem planının çıkarılması	Mevcut durumun analizi ve başlangıç senaryosunun belirlenmesi, sentez çalışması ve eşik analizi ile gelişime elverişli alanların tespit edilmesi, mevcut potansiyelin belirlenmesi ve bu doğrultuda planlama amaç ve hedeflerinin ortaya konulması, uygun stratejilerin belirlenmesi, plan senaryosunun kesinleştirilmesi ve belirlenen senaryo doğrultusunda planlama alanındaki öncelikli çekim odaklarının ve eylem alanlarının tespit edilmesi	İl Kültür Turizm Müdürlüğü	-	UV

KASTAMONU

UZUN VADELİ EYLEMLER (6/63)							
No	Konusu	Sorun	Eylem (Çözüm)	Açıklamalar	Koordinatör Kurum/Kuruluş	İlgili Kuruluşlar	KV
3	Eğitim	Turizm konusunda uzun vadeli planlanmış eğitim takviminin olmaması	Sürekli Eğitim Merkezi'nin kurulması	Turizm konusunda eğitim ihtiyaç analiznin yapılarak yıllık eğitim takvimlerinin belirlenen gruplara göre hazırlanması ve planlanması	Kastamonu Üniversitesi	KATSO, İl Kültür Turizm Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü	UV
4	Ulaşım & Altyapı	Kent merkezlerinde otopark problemleri	Hem il hem de ilçe merkezlerindeki otopark alanların yetersizliğinin giderilmesi	Özel aracıyla gelen turistlerin hem il merkezinde hem de ilçe merkezlerinde araçlarını bırakıp yürüyerek gezmeye devam edebileceği otopark alanlarının oluşturulması	İl Genel Meclisi Belediye Meclisi Kastamonu Valiliği		UV
5	Ulaşım & Altyapı	Deniz Yolları Ulaşımının Olmaması	Özel Deniz Ulaşımı faaliyetlerine önem verilmesi	Tekne, Vapur, Motor Gezileri vb. faaliyetlerin desteklenerek il ve ilçe turizmine kazandırılması	Ulaştırma Bakanlığı	Ulaştırma Bakanlığı Kastamonu Valiliği Yerel Yönetimler (kıyı)	UV
6	Yatırım & Destekler	Kırsal turizm alanları başta olmak üzere turizm potansiyeli taşıyan alanlarda alt yapı sorunları bulunması	Atık su arıtma tesislerinin yapılması, köylerin evsel atıklarının toplanması için araç alınması, orman yolu çalışmaları yapılması, Doğa turizmine konu olan alanlarda küçük çaplı ulaşım (yol ıslahı, orman içi patikaların yapılması) yatırımlarının yapılması	Pınarbaşı Azdavay başta olmak üzere turizm potansiyeli görece yüksek ilçeler	İlçe Belediyeleri Orman Bölge Müdürlüğü	Orman ve Su İşleri Kastamonu İl Şube Müdürlüğü	UV

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Nuray İPEK

Doğum Yeri ve Yılı : Kastamonu - 1989

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

E-posta : nuray.yakupoglu@kuveytturk.com.tr

Eğitim Durumu

Lise : Kastamonu Kuzeykent Lisesi

Lisans : Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü

Mesleki Deneyim

İş yeri : Kuveyt Türk Katılım Bankası- Operasyon Yetkilisi